

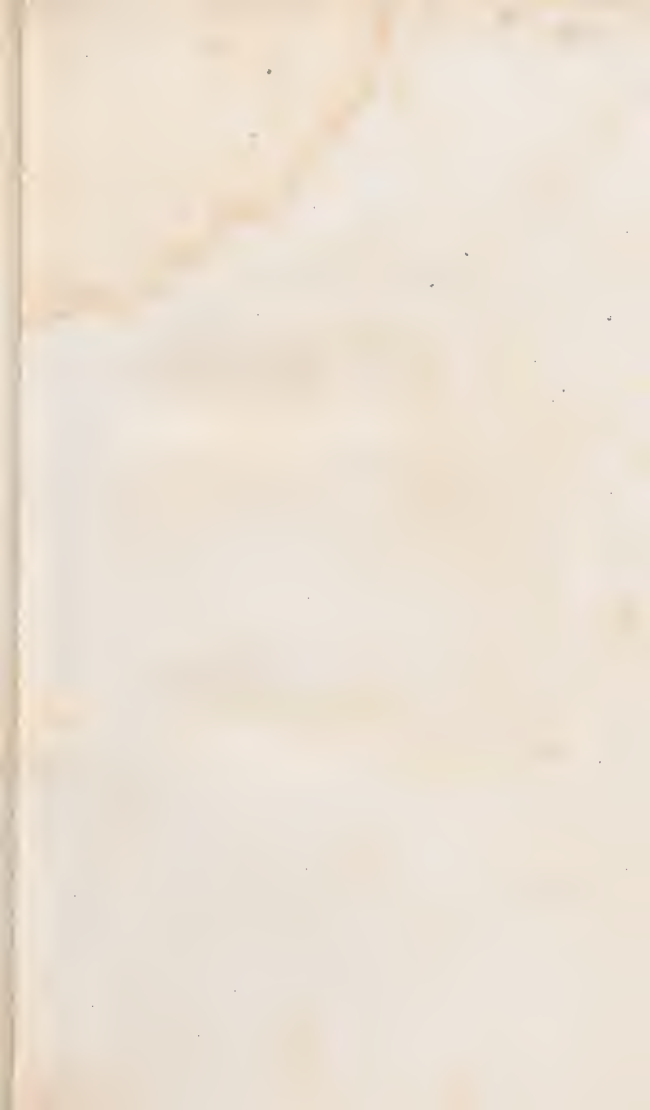
0.000/100
- 100 - 100

RBR Holt 00522

. Parline Lee de .

8^u juli 1859 van de heer. Stam

BIBLIOTHECA
CARCINOLOGICA
L.B. Holthuis

Clementine Currier.

DE VERWELKTE BLOEM.

EEN KORT BERIGT

OMTRENT

CLEMENTINE CUVIER,

DOCHTER VAN BARON CUVIER;

MET AANMERKINGEN

DOOR

JOHN ANGELL JAMES.

NAAR DE VIJFDE VERMEERDERDE ENGELSCH E UITGAVE

VERTAALD

DOOR

P. J. L. HUËT, TH. DR.

PREDIKANT BIJ DE WAALSCH E GEMEENT E TE AMSTERDAM.

AMSTERDAM,
JOHANNES MÜLLER.

1842.

„Het gras verdort, de bloem verwelkt,
maar het woord van onzen God houdt
stand in eeuwigheid.”

JES. XL: 8.

GEDRUKT BIJ C. A. SPIN.

VOORBERIGT.

Wat mij bewogen hebbe, om ook dit Werkje van den Wel-Eerwaardigen JAMES op Nederlandschen bodem over te brengen, zal deszelfs inhoud overvloedig, zoo ik meene, gevoelen doen. Verontschuldiging hierover, dat ik het in de Nederduitsehe taal, en niet liever, gelijk eenen Leeraar bij de Waalsche Gemeente misschien wel voegde, in het Fransch vertolkte, hope ik daarom niet te behoeven, aangezien ik oordeele, dat, hoe wijder de kring dergenen is, die het lezen en behartigen, des te beter aan de bedoeling van den oorspronkelijken Schrijver zal beantwoord zijn.

De Heer gebiede genadiglijk ook over dit Werkje eenen ruimen zegen, en verbindende door hetzelfde vooral menig jeugdig hart aan zijne zalige dienst!

AMSTERDAM,
21 October, 1842.

DE VERTALER.

OPDRAGT

VAN DEN

SCHRIJVER.

MIJNE WAARDE S. A.!

Gij kunt niet vergeten hebben, dat ik, tijdens de ernstige ongesteldheden, waarmede onze Hemelsche Vader goedvond u meermalen te bezoeken, u ter lezing aanbood het korte, maar uitnemend schoone berigt omtrent CLEMENTINE CUVIER, hetwelk door den Eerw. MARK WILKS is opgesteld, en uitgegeven werd in het *Evangelical Magazine*, voor Februarij, 1828. Gij betuigtet haar karakter te bewonderen, en wenschet naar haar te gelijken. Zulk een verlangen is zeer prijzenswaardig, en behoort beide, van uwe en van mijne zijde, zorgvuldig te worden aangekweekt. Het is daarom, dat ik het besluit nam, om u het

verhaal aan te bieden, begeleid van een kort bericht omtrent haren beroemden Vader, alsmede van eenige aanmerkingen, die bij mij werden opgewekt door hare vroegtijdige wegname uit den luistervollen kring, waarin zij verkeerde, en de glansrijke toekomst, die voor haar zich opende. Ofschoon ik dit Werkje bijzonder aan U opdrage, bestem ik het echter evenzeer tot algemeen gebruik; en daarom heb ik het ingerigt als eene toespraak tot jeugdige personen van uw geslacht.

Gij werdt door uwe geboorte niet bestemd tot de toekomst en voornitzigten van CLEMENTINE CUVIER; ook werdt gij niet, gelijk zij, geroepen om derzelve toenemenden luister plotseling te zien tanen, door de dampen, die uit de donkere vallei van de schaduwen des doods opstijgen; maar nogtans zijt ook voor U de eerste paden in het jeugdige leven verdonkerd door de wolken van krankheid en droefenis. Moogt gij, uit dit aandoenlijk verhaal, nadrukkelijker dan immer, leeren, tot welke bron gij moet heengaan, om troost te vinden, en op welke wijze gij dien troost kunt deelachtig worden. „Het is,” zegt de Profeet, „den mensch goed, het juk te dragen in zijne jeugd” (*Klaagl.* III: 27), en de on-

dervinding eener menigte van jongelieden van beider geslacht heeft dit gevoelen bevestigd; daar zij, tot verbazing hunner vrolijke medgezellen, midden onder hunne treurigheid en beproevingen de volgende verrassende en dankbare getuigenis aflegden:

Ik zegen, God, uw liefdehand;
 Hoe goed was m'uw kastijding, Vader!
 Zij dwong mijn los gemoed tot staan;
 Zij bragt mijn dwalend hart U nader!

IJdel en dwaas, ging ik verkeerd,
 Eer mij uw slagen troffen, Heer!
 'k Verliet mijn gids, 'k verloor mijn pad:
 Maar nu — 'k vraag naar uw Woord nu weêr!

Het juk te dragen is mij goed,
 Want hoogmoed rijst zoo ligt in 't hart.
 Opdat ik uw geboden leer',
 Hiertoe slechts, Vader! trof me uw smart!

De jeugd is de bij uitnemendheid geschikte tijd tot het aankweken der godsvrucht en het smaken van derzelve heerlijke geneugten; het ligchaam is dan krachtig, de geest levendig, de tijd staat ter onzer beschikking, het

gemoed is nog niet bezwaard met de harde zorgen des levens, en het hart gaat nog niet gebogen, noch is gebroken door de rampen en droefenissen dezer wereld. Eenig, onschatbaar tijdperk! o dat de jeugd zulks besepte! Dan, helaas! zij zien dit niet in, de jonge lieden, en, in stede van aan huunen Schepper indachtig te zijn in de dagen hunner jeugd, stellen zij veelal de bemoeienis met de godsdienst uit tot het onzekere *naderhand*. Ik stem volgaarne toe, dat voor hen de verzoeken velen zijn. De jeugd is het lentesaisoen des levens, zij is de eerste lente, en de in hare soort eenige lente, die zij ooit genieten zullen. Alles is voor hun oog als met „levend en frisch groen” overtogen, en versierd met de bloesems der hoop en der blijdste verwachting. Alles heeft voor hen de versheid en aantrekkelijkheid van het nieuwe. Zij treden voort, behagen scheppende in het tegenwoordige, en meer nog aangetrokken door de aau-lokkende tooverbeelden der toekomst; en aldus, waarde S. A.! gebeurt het, dat het gemoed meestal naar de indrukken der tijdelijke en zichtbare dingen, en uitsluitend voor een aardsch leven gevormd wordt; terwijl de dingen, die men niet ziet, en die eeuwig zijn, uit het oog

worden verloren, en God niet is in al hunne gedachten! Daarom dan ook brengt Jehova, in zijne groote genade, somtijds donkerheid over hun pad, door rampen en droefheid, opdat zij, in het bittere gevoel van teleurstelling, zich mogen afkeeren van de ijdele schaduwbeelden der wereld tot de wezenlijke en zelfstandige goederen der Godsdienst. O, hoe velen zijn uit den draaikolk van wereldsche vermaken ontrukt door de strenge, maar genadige hand van een kastijdend God, en hebben niet slechts op aarde tot hunne bekentenis, maar ook in den hemel tot stof hunner lofzangen deze verklaring genomen: „Het is goed voor mij, dat ik verdrukt wierd.” (*Ps. CXIX: 71*).

God is liefde, en sedert Hij onze wereld, door het Middelaarschap van zijnen Zoon, onder eene bedeeling van genade heeft geplaatst, zoo is al het lijden van de kinderen der menschen meer eene soort van tucht en kastijding, dan wel van straf. „Hij plaagt of bedroeft der menschen kinderen niet van harte.” (*Klaagl. III: 33*). Zijne taal, waarmede hij elke ramp vergezelt, is deze: „Ik sprak tot u in uwen voorspoed; maar gij ziedet: ik wil niet hooren; dusdanig is uwe handelwijze geweest van uwe jeugd af aan.

dat gij niet gehoorzaamdet aan mijne stem." (Jer. XXII: 21). „Daarom nu, hoor naar de roede, en naar Hem, die ze besteld heeft." (Mich. VI: 9). God heeft ons in weinige woorden het geheim verklaard, de oplossing gegeven van al de rampen en smarten, die Hij ons op aarde te verduren geeft. „*Hij hastijdt ons, namelijk, tot ons wezenlijk nut, opdat wij zijner heiligheid zouden deelachtig worden.*" (Hebr. XII: 10). Wij kunnen onmogelijk ons overtuigen, dat de bittere teleurstellingen en de diepe smarten, in het volgende verhaal vervat, door eenen God, die behagen schept in barmhartigheid, met eenig ander, dan met een liefderijk en genadig doel, zouden zijn beschikt geworden. Streef er daarom naar, mijne waarde S A.! dat ge, ook met betrekking tot uwe eigene beproevingen, van ééne bedoeling moogt zijn met God, die U dezelve toezendt; en gij weet het, deze bedoeling is geene andere, *dan dat gij zijner heiligheid deelachtig moogt worden.* Eene droefheid, die in ons hart geheiligd wordt, zeide zeker oud godvruchtig man, is beter dan eene droefheid, die van ons wordt weggenomen; en het eerste bewijs, dat eene smart in ons geheiligd wordt, is, wanneer wij ernstig en biddend wenschen en begeeren, dat zulk

eene smart in ons *geheiligd worden moge*. In dat dierbaar *Bijbelboek*, hetwelk tegelijk onze wolk-kolom bij dag, en onze vuur-kolom bij nacht is, onze glansrijkste zon in voor-spoed, en onze lamp in de donkere zieken-kamer, wordt gezegd, dat „zij, die met tranen zaaijen, met vreugde zullen maaijen.” (*Ps. CXXVI: 5*). De tranen, op aarde in eene geheiligde droefheid gestort, zijn als zoo vele zaden van onsterfelijke vreugden in de wereld des hemels. „Onze haast voorbijgaande, ligte verdrukking werkt ons een gansch, zeer uitnemend, eeuwig gewigt van heerlijkheid.” (*2 Kor. IV: 17*).

Naar die heerlijkheid is CLEMENTINE CUVIER heengegaan; en denk eens, wat de hemel zijn moet, waar zich millioenen bevinden, aan haar gelijk? Wat zoude deze aarde zijn, indien al derzelve bewoners even heilig, even liefderijk, even verstandig waren, als zij was? En echter is de minste in het Koningrijk daarboven verre weg grooter dan zij was, hier beneden. O, wie zoude nog aan deze wereld zich hechten, of haar niet weêrzin verlaten, terwijl zulk eene vereeniging, rondom den troon van God en het Lam vergaderd, ons oproept, om deel te nemen aan hare verhevene, vol-

maakte en eeuwige gemeenschap! Mogen, door Gods genade, al uwe smarten het middel zijn, om u voor te bereiden voor dien omgang; dan, voorwaar, zult ge erkennen, dat ge hier niet *te veel* smarten hebt ondergaan. Dat dit het geval moge zijn, is de bede van

Uwen toegenegen

J. A. J.

B E R I G T

OVER

BARON CUVIER.

Baron CUVIER, de vader van haar, omtrent wie het volgende verhaal berigten zal, was een Protestant, Pair van Frankrijk, en die, door de magt van zijn genie, zijne vlijt, en zijner deugd, zich van eenen min of meer onaanzienlijken oorsprong verhief tot eene hoogte, waarop hij uitblonk als een der meest uitstekende mannen dezer eeuw. Toen hij tot rijpen leeftijd was opgeklommen, vereenigde hij in zich de schijnbaar onvereenigbare hoedanigheden van den diepen wijsgeer en den bedrijvigen staatsman. Zoodanig was het vernogen van zijnen geest, en zoo verscheiden de vatbaarheid van zijn genie, dat, in welke betrekking hij ook geplaatst werd, zijne meerderheid aldra erkend werd door zijne medearbeiders en

mededingers. Zijne grootste vermaardheid gewierd hem door zijn uitgebreid onderzoek, zijne gewigtige ontdekkingen en onsterfelijke werken op het gebied der natuurlijke historie, vergelijkende ontleedkunde, en voornamelijk dat der fossile aardkunde.

Als staatsman, is het een treffend blijk van zijne talenten en zijne matiging — sommigen zeggen zelfs van zijne al te grootte buigzaamheid in het staatkundige — dat hij gunstig gezien was bij den despotieken NAPOLEON, bij de zwakke en bijgeloovige Bourbons en bij het vrijzinnig bestuur van LOUIS PHILIPPE; onder de regering van elk dezer Vorsten bekleedde hij gewigtige, openbare ambten en betrekkingen. „Zij, die dezen grooten man gekend hebben,“ — dus spreekt een Schrijver in de *Edinburgh Review* — „en hem gevolgd zijn in zijnen schitterenden en zoo zeer verscheiden loopbaan, zullen ons niet beschuldigen, dat wij overdreven lofredenaars zijn, indien wij verklaren, dat in al de banen des roems, die wij hebben opgeteld, CUVIER niet slechts eene uitstekende onderscheiding bereikte, maar dat hij ook in elke derzelve zich eenen naam maakte, hoedanig de begeerte van den meest eierzuchtigen ten volle zou bevredigen.”

„In het heerlijke Museum van Natuurlijke Historie en vergelijkende Ontleedkunde, waarvan hij bijna de schepper was, zullen wij hem de gaven zien ten toon spreiden, zoowel van een onvermoeid verzamelaar, als van een oordeelkundig rangsehikker en van een welonderderrigt ontleder. Bij zijne voorlezingen over deze onderwerpen, in den *Jardin des Plantes*, en in het *Collège de France*, blonk hij uit als leeraar, dien de gunstigste uitslag bekroonde, en die, door zijne verwonderlijke welsprekendheid, de zaamgedrongen seharen zijner toehoorders als betooverde. Als seecretaris des Instituuts, verwierf hij zich door zijne *Eloges*, den roem van den geleerdsten, welsprekendsten, en treffendsten schrijver van den dag. Als wetenschappelijk schrijver plaatsten hem zijne onvermoeide nasporing, zijne lichtvolle schikking, zijn aangename, duidelijke en krachtige stijl boven de wijsgeerige natuurkundigen van alle eeuwen. Als oorspronkelijk denker hebben zijne ontdekkingen op het veld der fossile Geologie hem tot den hoogsten trap van onderscheiding verheven, en het aanzijn geschonken aan nieuwe wegen van nasporing, welke het zamenstel van onze aarde, en den aard der omwente-

lingen, waardoor dezelve zoo dikwijls geteisterd is geworden, als voor oogen leggen. Als Minister van Openbaar Onderwijs, als Kanselier der Universiteit, als Inspecteur-Generaal der Opvoeding, heeft hij den weldadigsten en duurzaamsten invloed uitgeoefend op de hoogere en lagere scholen in Frankrijk; en als staatsman, belast met hooge wetgevende bemoeijingen, heeft hij voor het Fransche volk menige gewigtige verbetering hunner wetten, menige belangrijke en heilsame wijziging hunner burgerlijke instellingen weten te verkrijgen."

„ In 1818 werd CUVIER verkoren tot lid der Fransche Akademie, eene eer, die hij te danken had aan de welsprekende *Eloges*, door hem in het *Instituut* voorgelezen; en in hetzelfde jaar bood men hem het Ministerie aan van Binnenlandsche zaken, hetwelk hij echter, om staatkundige redenen, niet aannam. In 1819 werd hij benoemd tot President van het Comité de l'Intérieur, hetwelk tot den Raad van State behoorde, en niet lang daarna werd hij tot de waardigheid van Baron verheven door LODEWIJK XVIII, welke hem meermalen riep, om deel te nemen aan de beraadslagingen des Kabinetts. In 1822 werd

hij Grootmeester der Faculteiten van Protestantsehe Godgeleerdheid bij de Universiteit; terwijl hij in het Comité van Binnenlandsehe Zaken kort daarop belast werd met het bestuur der zaken van al de vershillende eerediensten in Frankrijk, de Katholijke uitgezonderd. Bij de krooning van KAREL X fungeerde hij als een der Voorzitters van den Raad van State, en in 1826 ontving hij de decoratie als Commandeur van het Legioen van Eer."

„Deze en andere teekenen van onderscheiding, waarmede hij zich als overladen zag, waren alles behalve eene geschikte voorbereiding voor den zwaren slag, die zijn hart stond te treffen. Zijne eenige dochter, CLEMENTINE CUVIER, ook reeds niet meer dan zijn eenig kind, had, nadat zij de gevaren eener ziekelijke kindsehheid was te boven gekomen, zich in het bezit gesteld gezien van de bloeiendste gezondheid, en reeds den winter bereikt van haar tweeëntwintigste jaar. Hare, door grondige studie verkregene, kundigheden werden opgeluisterd door al de begaafdheden van hare sexe; en zij vereenigde, in eene zeldzame mate, al de voortreffelijkheden van uitwendige, verstandelijke en zedelijke schoon-

heid. De aanminnigheid van hare persoou, en de bevalligheid harer manieren waren als besloten in het zuiver goud van eene vurige doch nederige godsvrucht, en omgeven met al de aantrekkelijkheid van een liefderijk en gevoelvol gemoed; en te midden der algemeene bewondering, die zulk een karakter niet kon nalaten te verwerven, dong zij naar de zegeningen van armen, onkundigen en ongelukkigen, die dan ook, als om strijd, haar te beurt vielen. Ongeveer tegen het einde des jaars 1826 vertoonden zich in haar teeder gestel de eerste teekenen eener noodlottige krankheid. Hare gezondheid echter herstelde zich zoo geheel, dat in het begin van 1828 beschikkingen gemaakt werden voor hare echtverbintenis met den jongeling harer keuze, en die in alle opzigten hare liefde waardig was. De plegtigheid was bepaald tegen den 25sten Augustus; maar vóór nog Julij geëindigd was, keerde hare vroegere ongesteldheid met vernieuwde kracht terug, en had den 28sten September het noodlottigste einde. Hare ouders waren overstelpt van droefheid, en voor één ontroostbaar hart bijzonder, was hare bruidsguirlande, verwelkt door de aanra-king van haren doodkrans, een beeld van de

allerdiepste smart. CUVIER, door zijn verlies als verpletterd, zocht en vond in de diepste studiën eene verligting voor zijne droefenis; maar, ofschoon hij met dit doel zich zelven den meest ingespannen en onafgebroken arbeid oplegde, zoo gebeurde het echter, dat, toen voor een' tijd zijne ziel zich een weinig hersteld had van den zwaren kommer, die haar drukte, en hij nu voor de eerste maal na dezen slag in het openbaar zou optreden, zijn gevoel in eene onwederstaanbare aandoe-ning uitbarstte. Mevrouw LEE, zijne levensbeschrijfster, zegt: „Een ooggetuige heeft verhaald, dat bij de eerste zitting van het Comité de l'Intérieur, waarbij hij na deze ramp presideerde, en van welke hij, gedurende twee maanden, afwezig was gebleven, hij het gestoelte innam met de uitdrukking eener kalme en bedaarde stemming; aandachtig luisterde hij naar al de redewisselingen der aanwezigen; maar toen het nu zijne beurt was om het woord te voeren, en te resumeren al wat er was voorgedragen, begaf hem zijne bedaar-heid, en zijne eerste woorden werden afgebroken door tranen. De groote Wetgever maakte plaats voor den zoo hard beroofden Vader; hij boog het hoofd, bedekte het aan-

gezigt met de handen, en men hoorde hem bitter schreijen. Eene diepe en eerbiedige stilte heerschte in de gansche vergadering; allen, die daar tegenwoordig waren, hadden CLEMENTINE gekend, en kondeu dus deze diepe aandoening begrijpen en toegeven. Ten laatste hief CUVIER het hoofd weder op, en uitte deze weinige eenvoudige woorden: „Vergeef mij, mijne Heeren! ik *was* vader, en ik heb alles verloren.” Daarop zich geweld aandoende, hervatte hij de bezigheid van den dag met zijno gewone helderheid, en sprak zijn oordeel uit met de hem eigene bedaardheid en regtvaardigheid.”

CUVIER woonde sedert bijna veertig jaren in den Jardin des plantes, omringd van de voorwerpen, die voor een zoo groot deel zijnen geest bezig hielden, en ontving daar elken Zaterdag de geleerden uit Parijs en allen, die, uit welken oord der wereld, deze hoofdstad bezochten. Hoogleeraren en leerlingen bevoonden zich gelijkelijk in zijne vertrekken, om tot lunne leering en hun genoeg en naar zijne gesprekken te hooren, want hij was toegankelijk voor allen. Ofschoon genoodzaakt om met zijnen tijd bijzonder spaarzaam om te gaan, was hij echter zoo vriendelijk en wellevend,

dat, wanneer iemand, die iets met hem had te behandelen, op een onverwacht uur tot hem kwam, hij hem nimmer terugzond, zeggende, dat iemand, die zoo ver af woonde, geen regt had, om niet te huis te geven.

Doch ik ben genaderd tot het uiteinde van den grooten man, hetwelk, naar alle waarschijnlijkheid, vervroegd is geworden door den krenkenden invloed van de diepe smart over CLEMENTINE'S dood: deze toeh, ofschoon door afgezonderde studiën en openbare bezigheden afgeleid, kon niet worden weggedrongen. Het beste verslag omtrent zijnen dood is te vinden in zijn *Eloge* door Baron PASQUIER: „Den 18den Mei opende hij, in het Collège de France, de lessen, die hij, drie jaren lang, met zoo veel toejuiching had gegeven, over de geschiedenis der natuurkundige wetenschappen. Zij die tegenwoordig waren bij de laatste les van dezen grooten Leeraar, hebben daarvan eenen indruk behouden, die nimmer kan worden medegedeeld aan hen, die denzelven niet daar ontvingen, en waarvan ik niet dan eene zeer zwakke afschetsing geven kan. Zelden had hij zich tot zulk eene hoogte verheven; maar bijzonder waren zijne hoorders getroffen door de laatste zinsnede, die hij gebruikte, om uit

te drukken, uit welk oogpunt hij den tegenwoordigen staat der beoefening van het geschapene wilde doen overzien — die verhevene studie, welke, terwijl zij 's menschen geest verlicht en versterkt, dien tevens behoorde te bewaren voor de bedriegelijke gewoonte van de dingen te beschouwen buiten hunne wederkeerige betrekking tot elkander, en ze, als het ware, los te rukken, ten einde ze te onderwerpen aan de wetten van een bijzonder stelsel — eene studie, met één woord, welke onophoudelijk onze gedachten behoorde op te leiden tot dat opperste en oneindige Verstand, hetwelk alles bestuurt, aan alles licht en leven geeft — *hetwelk alle dingen openbaart, en door alle dingen geopenbaard wordt.*”

„Bij dit gedeelte zijner les spreidde hij zulk eene kalmte en juistheid van begrip, gepaard met eene diepte en ernst van gedachte ten toon, dat zijne hoorders onwillekeurig aan dat onzichtbaar Boek gedachten, hetwelk door de schepping tot geheel het menschedom spreekt. Deze indruk was cehter meer het gevolg van zijne denkbelden dan van zijne uitdrukkingen, want alles in deze vrije uiteenzetting die hij ons voordroeg, ademde het gevoel der Almagt van eene Eerste Oorzaak, en van de

oneindige Wijsheid des Scheppers. Wij gevoelden ons, door het beschouwen van de zichtbare wereld, als opgeleid tot de grenzen, waar de onzichtbare wereld aanvangt, en het nasporen der schepping deed ons den Schepper ontwaren. Ten laatste ontvielen hem deze woorden, waarin het onmogelijk is niet een voorgevoel te bespeuren: „Dusdanig, mijne Heeren! zal het onderwerp onzer beselhouwingen zijn, althans, indien de tijd, mijne kraechten en de staat mijner gezondheid mij toelaten dezelve voort te zetten en te voleindigen.” Op dit laatste gedeelte der laatste les, door CUVIER als openbaar Leeraar gegeven, is, dunkt mij, de stempel van eene bijzondere schoonheid onmiskkenbaar afgedrukt. Wie zou niet zich diep getroffen gevoelen door de laatste woorden van zulk een helder verstand, geheel vrij van de ijdelheden en belangen der stelselzucht? Wie zoude koud en ongevoelig blijven, bij den laatsten blik op de schepping, door hem geworpen, die zoo vele van hare geheimen had aan het licht gebragt? Wie zou aan het gevoel weêrstaan kunnen, veroorzaakt door het aanschouwen der menschelike wetenschap, die de schatten der goddelijke wijsheid ontsluit. Hoe edel, hoe

aandoenlijk, hoe prophetisch! Bestemd, om weldra voor des Allerhoogsten regterstoel te verschijnen, — welke woorden zou hij hebben kunnen uiten, meer geschikt, om hem hiertoe voortebereiden? — Na deze les was het, dat de eerste teekenen zich vertoonden der krankheid, die, in minder dan acht dagen, hem naar het graf sleepte. Evenwel presideerde hij den dag daaraan nog het Comité de l'Intérieur. Dan, al spoedig tastte eene bijzondere soort van verlamming achtereenvolgend al de zenuwen aan, die de willekeurige beweging voortbrengen, terwijl zij die, waarin de zetel der gevoeligheid gelegen is, onaangestast liet; door deze ongesteldheid worden de leden des ligehaams werkeloos, ofschoon zij tevens hunne gevoeligheid behouden. Alle hulp der kunst, door de kundigste en ervarenste mannen, om strijd aan hem besteed, bleef zonder uitwerking, en het bleek alras, dat zijn einde naderde.”

„Het is bekend, met wat moed en bedaardheid hij het naderen zag. De onafgebroken zorg en oplettendheid, die men hem betoonde, troffen hem diep, maar verzwakten zijnen moed geenszins; tot op het laatst liet hij toe, dat dezulken, met wie hij in naauwe betrekking

had gestaan, hem naderden, en alzoo gebeurde het, dat ik getuige was van zijne laatste oogenblikken. Vier uren voor zijnen dood, bevond ik mij in dat merkwaardige studeervertrek, waar hij de gelukkigste uren zijns levens had gesleten, en waar ik hem omringd had gezien van zoo veelvuldig eerbewijs, genietende den welverdienden roem. Daar verlangde hij heen gebragt te worden, wenschende dáár den laatsten adem uit te blazen. Zijn geheele uiterlijk was in den staat eener volmaakte kalmte, en nimmer kwam zijn edel gelaat en hoofd mij schooner, bewonderenswaardiger voor. Geene trekken van smart of pijnlijke aandoening waren te bespeuren — een weinig zwakheid alleen en moeite om het hoofd op te houden, dit was alles, wat men bemerkte!”

„Ik hield de hand, welke hij naar mij had toegestrekt, toen hij met eene nauwelijks verstaanbare stem tot mij zeide: „Gij ziet, welk onderscheid tusschen den man van Donderdag (het was toen, dat ik met hem geweest was) en den man van Zondag; en toeh, er blijven nog zoo vele dingen te doen! Drie belangrijke werken moesten nog worden uitgegeven, waartoe ik al de stof had ingereed-

heid gebragt; er schoot mij slechts over, dezelfde te schrijven." Ik trachtte eenige woorden te vinden, om hem de algemeene belangstelling uit te drukken, die hij zich had verworven. „Ik verheug mij, zulks te mogen gelooven," zeide hij: „ik heb lang getraecht mij die belangstelling waardig te maken."

„Hieruit blijkt, dat zijne laatste gedachten zich op de toekomst vestigden, zich uitstrekten naar roem en eere — eene edele begeerte naar onsterfelijkheid! Het was te negen ure des avonds van den 13den Mei, dat hij opgehouden had te leven; slechts den leeftijd van 62 jaren bereikt hebbende, ofschoon hij tot een geslacht behoorde, door deszelfs langlevendheid merkwaardig.

„Overeenkomstig zijne begeerte, werd OU-
VIER begraven op het kerkhof van Père de la Chaise, onder het grafgesteente, hetwelk de stoffelijke overblijfselen zijner dochter bedekte. Zijne uitvaart werd gevolgd door mannen van alle rangen en gevoelens, welke, zelfs midden onder het woeden eener pestkrankte (de Cholera), verlangden op zijn graf hem het laatste offer hunner gehechtheid en bewondering te brengen.

Aandoenlijke uitroep! *Nog blijven er zoo*

vele dingen te doen! En toch, zij bleven onverrigt! — De strenge hemelbode had bevel ontvangen, om den wijsgeer in zijne loopbaan te stuiten, en moest onverbiddelijk dit bevel ten uitvoer brengen; doof derhalve bleef zijn oor voor CUVIER's wensch naar een uitstel, ofschoon ook deze wensch ondersteund en gedeeld werd door geheel de wetenschappelijke wereld! — Te vergeefs! — De hemelbode voerde zijn beroemd slagtoffer heen naar het graf! O welk eene geduchte verklaring der woorden van den Wijssten der mensehen: „Al wat uwe hand vindt om te doen, doe dat met uwe magt; want er is geene bezigheid, noch overleg, noch wetenschap, noch wijsheid, in het graf, daar gij henen gaat!” (*Pred.* IX: 10). Lezer, wanneer de dood komt, moge het dan althans niet *uwe* taal zijn, met betrekking tot het *grootte werk*, het werk uwer zaligheid! Hoe ontelbaar is de menigte, welke door den laatsten vijand wordt verrast, terwijl niet slechts zoo veel aardsche arbeid onafgedaan is, maar zelfs het werk voor de eeuwigheid niet eenmaal is begonnen! Hoe velen, die, wanneer plotseling de hand des doods hen aangreep, terugdeinsden met ontzetting en afgrijzen over het verzuimen hunner zalig-

heid, en dit alleen, om de overtuiging te erlangen, dat het *nu* te laat voor hen was om er aan te werken, en dat zij zich schuldig hadden gemaakt aan eene oneindige en onherstelbare misrekening: ja, dat zij zich hadden overgegeven aan eene dwaasheid, welke de eeuwigheid alleen in staat is naar waarde te beseffen, en naar waarde te betreuren."

B E R I G T

OVER

CLEMENTINE CUVIER ,

GELIJK HET VERVAT IS IN DEN BRIEF, AANTHE EVANGELICAL
MAGAZINE, VOOR FEBRUARIJ 1828, TOEGEZONDEN ¹.

PARYS, 11 Januarij, 1828.

WAARDE HEER!

Volgens belofte, doe ik u geworden eenig berigt omtrent het karakter en den dood van SOPHIA LAURE CLEMENTINE CUVIER, welke in September l.l. van ons werd weggenomen. Wij hoopten nog veel van hare godsvrucht,

¹ Sommigen der in dezen brief vervatte bijzonderheden zijn reeds in het algemeen aangevoerd in het vorige, uit de *Edinburgh Review* getrokken, verhaal, welks Schrijver erkent, ze ontleend te hebben nit de *Archives du Christianisme*, een Fransch Journaal, toegewijd aan de belangen der Evangelische Godsdienst, en aan hetwelk het berigt omtrent CLEMENTINE ongetwijfeld verschaft werd door dezelfde hand, die het ook aan het *Evangelical Magazine* deed toekomen.

talenten en ijver; doch zij was voorbereid voor hooger genietingen en volmaakter werkzaamheden dan die, welke ik daelit hier beneden voor haar bestemd te zijn, en, ofschoon ont-rukt aan den kring, waarin zij beloofde nog zoo zeer tot nut te zijn, in nog slechts twee-entwintigjarigen leeftijd, heeft echter haar vertrek van de aarde eenen indruk nagelaten, zoo diep en heilzaam als anders slechts te weeg gebracht wordt door lange jaren van ijverige en gevolgrijke werkzaamheid. Het gestel van CLEMENTINE was nimmer hetgeen men stevig, *robust*, noemt; in hare jeugd was hare gezondheid zeer teeder en gevoelig; maar haar geest spreidde eene vroegtijdige levendigheid en kracht ten toon: nog zeer jong zijnde, verkoos zij reeds het leeren boven het spelen, en toonde altijd eene begeerte om te vorde-ren, welke haar geheel deed overwinnen al wat in ernstige inspanning minder aangenaam is aan de levendigheid en vrolijkheid der jeugd. Toen zij nog slechts dertien jaren oud was, vergezelde zij haren vader naar Engeland; en eene toevallige omstandigheid bragt den plooi van haren geest, en de gezindheid van haar gemoed, reeds op dezen jeugdigen leef-tijd, aan den dag. Zij verloor namelijk een

gebedenboek, waarvan zij gewoon was gebruik te maken: het werd gevonden door eenen vriend haars vaders, die hem hielp in de opvoeding zijner dochter — en ziet — al de gebeden waren eigenhandig door haar geschreven, en zij zelve had ze alle opgesteld.

Naar mate zij in jaren vorderde, ontwikkelden zich spoedig en meer en meer hare aangename en voortreffelijke hoedanigheden; zij werd de wellust en tevens als de leeraares van bejaarden van haren kring, en een voorbeeld voor de jeugd — zij bekleedde hare plaats in al de godsdienstige genootschappen en inrigtingen, die de laatste jaren zagen ontstaan, binnen deze stad, en zij betoonde niet slechts eene welwillende belangstelling in derzelfer bloei, maar ook eene Christelijke en geestelijke toegewijldheid aan de heilige zaak, welker bevordering zij bedoelde. Verscheiden jaren lang, voor dat zij meer beslissend toegedaan was aan de waarheden des Evangeliums, was het bij openlijke bijeenkomsten, aan de ingespannenheid van haar verstandig gelaat, aan de houding van haren bevalligen persoon, aan den blik van hare schoone oogen niet moeilijk, te bespeuren, dat geheel haar hart was ingenomen met de waarheden en

daadzaken, naar welke zij luisterde met een gretig oor. CLEMENTINE was lid van een *Comité* van twaalf dames, welke het opzigt hielden over de vrouwenschool van de Luthersehe Kerk; en niet alleen bezocht zij gezet de verschillende klassen dier school; maar ging daarboven meermalen de jonge meisjes aan het huis harer ouders bezoeken, om aldus zich nuttig te maken, beide voor ouden en jongeren. Zij stichtte een weldadig Gezelschap, zamengesteld uit jonge jufvrouwen van beide de Protestantsehe Gemeenten; zij stelde het plan op, en wist de noodige bijdragen bijeen te brengen. Dit kleine gezelschap bestaat eerst sedert twee jaren; maar in den loop van het jongste jaar zijn meer dan zestig huisgezinnen door hetzelfde geholpen uit giften, bestaande in kleederen en linnen, het werk dier dames zelve, en door uitdeelingen van brood en vleesch, aangekocht uit hetgeen zij uit hunne beurs gespaard hadden. CLEMENTINE was ook eene der verzamelaressen van het Vrouwen-Bijbelgenootschap en het Vrouwen-Zendingenootschap; en behalve deze en dergelijke bezigheden, bezoekt zij dikwerf het Ziekenhuis voor oude vrouwen, waar de Protestantsehe in eene kamer bijeenkwamen, terwijl

zij haar uit de Heilige Schriften voorlas, als mede uit de Psalmen en de Kerkgebeden, en met ootmoed en wijsheid met haar sprak over de onderwerpen, die door deze voorlezing haar waren voorgesteld, of over al wat meest in verband stond met hare bijzondere omstandigheden. Te midden van deze nuttige en aangename werkzaamheden werd zij aangetast door eene ontsteking in de longen — tegen het einde des jaars 1826 was hare gezondheid ernstig aangedaan; en van de maand December tot Februarij van het daaraanvolgende jaar, was zij bedlegerig. Het was gedurende dit tijdperk van haar lijden, dat God haar meer bijzonder de schoonheid en heerlijkheid van het Evangelie deed inzien, en haar voorbereidde tot die verdere openbaring zijner liefde, waartoe zij, weinige maanden later, het voorrecht hebben zou, den toegang te erlangen. De indrukken van eerbied voor de Godsdienst, die zij in hare kindsehheid zich eigen had gemaakt, en die zij steeds had aan den dag gelegd in de geregelde vervulling van al hare huisselijke en maatschappelijke pligten, voldeden haar niet, en schonken geene rust aan hare ziel. Zij gevoelde, dat zij hare liefde vestigen moest op een oneindig voorwerp, en dat CHRISTUS

alleen de ziel kon vervullen, in welke Hij bereids dat geestelijk verlangen had opgewekt, hetwelk hij ook beloofd heeft te zullen voldoen. Omringd als zij was van al de genie-tingen en begoochelingen der wereld, gevoelde zij zich alleen gelukkig, wanneer zij zich bezig hield met de geestelijke en onvergankelijke zegeningen van het Koningrijk Gods. Zij las veel, en dacht veel na; daar zij aan den eenen kant beducht was voor den hoogmoed der rede, en aan de andere zijde, voor de dwalingen der verbeelding, onderzoekt zij met gestreng opmerkzaamheid des gemoeds, beide, haren eigen godsdienstigen toestand, en de leer, welke aan haar geloof werd voorgesteld. BUCK's *Christelijke onderrinding*, SCOTT's *Kracht der waarheid*, GREGORY's *Bewijzen*, APPIA's *Christelijk leven*, en voornamelijk de werken van CHALMERS: ziedaar wat zij met graagte las, en dat zulke schriften beide, haren smaak en hare behoefte, voldeden, was blijkbaar uit de veelvuldige uittreksels, die zij maakte van zulke plaatsen, die meer bijzonder geschikt waren om het gemoed te brengen tot onderwerping onder de gehoorzaamheid aan CHRISTUS.

Lang nadat elke twijfeling, omtrent de God-

delijke ingeving der H. Schriften, bij haar was weggenomen, beklaagde zij er zich over, dat zij haar hart niet genoegzaam getroffen gevoelde door het geneesmiddel, in het Evangelium geopenbaard, en waarvan zij al gedurig meer de behoefte gevoelde — ter zelfder tijd werd zij overtuigd, dat het Geloof de gave is van God, en dat niemand JEZUS CHRISTUS Heer kan noemen, dan alleen door den Heiligen Geest¹. Het is in deze gesteldheid van gemoed, dat zij, schrijvende aan eene harer vriendinnen, zeide:

„Elke dag brengt mij nieuwe bewijzen aan van mijne ongenoegzaamheid; maar — „vraag, en u zal gegeven worden; klop, en u zal worden opengedaan:” deze woorden behoeden mij voor wanhoop.” — Bij toeneming hare geestelijke armoede gevoelende, en bijzonderlijk de noodzakelijkheid van eene vrije en vrijmagtige vergiffenis, schreef zij in eenen anderen brief:

„Het is niet God, den Schepper der wereld, dien wij inderdaad liefhebben, maar God den Zaligmaker, den Verlosser — God, die ons in genade aanneemt. Het hart voelt

¹ 1 Kor. XII: 3.

dan alleen inderdaad liefde tot God, wanneer het de geheimenissen des Evangeliums aanneemt. De genadige barmhartigheid van God, zijne liefde voor zondige schepselen, is, op verwonderlijke wijze en in verbazende mate, geopenbaard in het werk der verlossing; en wanneer die verlossing wordt aangenomen, moet het hart worden wedergeboren, en derhalve vervuld worden met liefde en dankbaarheid jegens deszelfs Zaligmaker: maar tot zoo lang ook, blijft het koud en ongevoelig. De genade Gods gaat op in mijne ziel; ik besef de liefde van den Heere JEZUS, en inderdaad ondervind ik, hoe zoet en verkwikkend zijne beloften zijn."

Dergelijke overtuigingen en begeerten konden niet dan tot dien „vrede" leiden, „die alle verstand tebovengaat." Weldra was CLEMENTINE's gemoed vervuld met blijdschap en vreugde:

„Ik gevoel behoefte, om u medetedeelen hoe gelukkig ik ben; eindelijk heeft mijn hart gaan gevoelen, wat mijn geest reeds lang verstond — de offerhande van CHRISTUS beantwoordt al mijne wensehen, vervult al de behoeften mijner ziel, en sedert ik in staat ben gesteld om hartelijk al deszelfs schatten aan-

tenemen en mij toeteëigenen, geniet mijn hart eenen kalmen en onvergelykelijken vrede. Te voren verzekerde ik mij zelve, op eene onbestemde wijze, dat een liefderijk God mij vergiffenis zoude schenken; maar nu gevoel ik, dat ik die vergiffenis deelachtig ben geworden, dat ik dezelve elk oogenblik ontvang, en ik ondervind een onuitsprekelijk genoegen in het zoeken dier vergeving aan den voet van het kruis. Mijn gemoed is vol; en ik versta nu dien lofzang der Engelen: „Eere zij God in de hoogste hemelen, VREDE op aarde, in de menschen welbehagen!” Maar hetgeen mij bijzonder heeft getroffen, en, door Gods genade, mij het inzicht heeft geopend in al de diepe en teedere barmhartigheid, opgesloten in het plan van onze verlossing, dat is de omvang dezer liefelijke, maar stellige woorden: „Hij zal het gekrookte riet niet verbreken, noch de rookende vlaswiek uitdooven.” (*Jes. XLII: 3*).

„Ik smaak een genoegen bij het lezen in den Bijbel,” dus luidt het in eenen anderen brief, „gelijk ik nimmer te voren heb ondervonden; het trekt mij aan en boeit mij in eene onbegrijpelijke mate; en ik zoek opregtelyk daar, en daar alleen *de waarheid*.

Wanneer ik de kalmte en den vrede, welke het geringste en onmerkbaarste zaadje van geloof aan de ziel schenkt, vergelijk met al wat de wereld alleen schenken kan aan vreugde, of geluk, of eer, dan gevoel ik, dat de minste in het Koninkrijk der hemelen honderdwerf zaliger is, dan de grootste en meest beroemde der wereldlingen."

Terwijl CLEMENTINE met dankbaarheid de vertroostingën erkende, die haar werden geschonken, en de hand zegende, die haar het lijden oplegde, dat haar trof, verspreidde zij rondom haar het geluk, dat zij genoot. Aan eene harer Christelijke vriendinnen schreef zij het volgende :

„Onze vriendschap is inderdaad eene bijzonder dierbare, want zij zal nimmer een einde nemen. Dikwijls verplaatse ik mij bij voorraad in den tijd, wanneer wij allen in dezelfde liefde zullen vereenigd zijn. O hoe ongelukkig moeten zij wezen, die de zaligheid van zulk eene hoop niet kennen! en welken dank zijn wij niet schuldig aan dien God, die ons de ondervinding schenkt van hare vertroostende en verblijdende kracht!"

Hare altoos werkzame welwillendheid nam nu een' meer verheven trek aan, en stond in

naauwere overeenstemming met de liefde des Evangeliums.

„Wanneer ik nu hoor van de dwalingen en het slechte gedrag van mijne medeschepselen, of als ik getuige ben van hunne verkeerdheid,” zeide zij bij eene andere gelegenheid, „dan is de afkeer, dien ik gewoon was te ondervinden, veranderd in een onbeschrijfelijk gevoel des harten: ik gevoel behoefte om tot hen te spreken, en ik begin den zin te verstaan van deze goddelijke woorden: — „Voorwaar, ik zegge u, dat er vreugde is in den hemel over éénen zondaar, die zich bekeert, meer dan over negen en negentig regtvaardigen, die geene bekeering behoeven.”—

Het opmerken der zonde in anderen verwekte derhalve bij haar een toenemend gevoel van hare eigene zwakheid en onwaardigheid, en van de volstreckte noodzakelijkheid en algenoegzaamheid der alvermogende genade.

„De zekerheid, dat ik, zonder Gods genade, niets doen kan: maar dat deze genade altijd met mij is, dat zij mij omringt, mij bewaart, mij ondersteunt — deze zalige zekerheid vervult mijn hart; en dus gevoel ik diep, dat het geloof alleen de leêgte kan vervullen, die ik somtijds in mijn gemoed ontware.”

[Eene hemelsehe uitdrukking bezielde haar wezen, terwijl vriendelijkheid en ernstig nadenken steeds op hare trekken te lezen waren. Er was in haren geheelen persoon iets, dat tot deze wereld niet behoort. Nimmer was grooter welwillendheid vereenigd met grooter verstandelijke gaven; haar gelaat glinsterde van genoegen bij het verhaal van eene edele daad; maar wanneer bitsheid of onvriendelijkheid het waagden zich in hare tegenwoordigheid te vertoon, hoorde zij met eene uitdrukking van diep nadenken, alsof zij niet begreep wat zulks bedoelde — het was het eenige, dat onbereikbaar seheen voor haar begrip.] (*Archives du Christianisme*).

De gezondheid van CLEMENTINE bleek, in het begin van den zomer, genoegzaam hersteld te zijn, om aan hare ouders te veroorloven, dat zij denken zouden aan haar huwelijk met den man harer keuze, en wiens karakter hare keuze regtvaardigde. De voltrekking des huwelijks zou hebben plaats gehad op den 25sten Augustus, en hare gevoelens in deze omstandigheid deelde zij aldus mede in eenen brief aan eene vriendin: „Ik bid niet van God, dat hij mij gelukkig make, maar dat Hij mijne ziel heilige en reinige; en ik verwacht, dat Hij

mij zal behoeden en bewaren in dit gewigtige tijdstip mijns levens. De diepe overtuiging, dat er een oneindig en genadig Wezen is, hetwelk alle dingen bepaalt, zoodat geen haar van ons hoofd valt zonder zijnen wil, en dat die God alle omstandigheden zal doen mede- werken tot mijn waarachtig welzijn, schenkt mij eenen aanhoudenden vrede en eene kalmte, welke niets anders in staat zou zijn mij inte- boezemen.”

Het was te midden der voorbereidingen tot haar bruidsfeest, dat zij door de kwaal werd aangetast, die wel spoedig haar ten grave sleepte. In den aanvang werd zulk een droe- vige uitslag, noeh door CLEMENTINE, noeh door hare betrekkingen vermoed; doch haar geest was met de gedachte aan den dood ge- meenzaam, en haar hart voor den hemel voor- bereid. In een schrijven aan eene afwezige vriendin, tijdens zij door de kwaal was aan- getast, zeide zij:

„Hoe zoet is de gedachte aan dat eeuwige leven — aan dien staat van rust en liefde! Dan zullen wij die heerlijke woorden van on- zen Zaligmaker verstaan: „Ik ga heen om u plaats te bereiden, opdat, waar ik ben, ook gijlieden zijn moogt.”

[Toen haar hagchelijke toestand zich bevestigde, en degenen, die haar omringden, niet langer konden twifelen, hoe deze smartvolle strijd zou eindigen, seheen het, alsof zij, uit haar lijden zelf, toenemende kracht ontleende, en opgehouden had de minste vreeze te koesteren. Dus was het, dat zij sprak tot den heer D. (haren aanstaanden echtgenoot), die gedurig naast haar krankbed zat: „Wij moeten onderworpen zijn; mor niet; ontegensprekelijk zal het mij zeer smarten zoo velen te verlaten, die ik liefheb; maar indien zulks Gods wil is, zoo ben ik daartoe gereed.” Deze woorden: „Indien het God behaagt,” „zoo als God wil,” werden gedurig door haar herhaald, waren steeds haar antwoord; en op hare lippen waren dit geene ijdele spreekwijzen, overgenomen zonder besef, — neen, het was de zuivere uitdrukking van haar vertrouwen op God, en hare onderwerping aan zijnen wil. Toen het geduld, waarmede zij haar veelsoortig lijden verdroeg, hare vrienden hunne verbazing en bewondering daarover deed betuigen, deed zij al wat zij kon, om zulke aanmerkingen voor het vervolg af-tesnijden en tevoorkomen]. (*Archives du Christianisme*).

Aldra bond hare krankte haar aan hare legerstede, en door de geweldige kracht der bloedspuwing, was zij buiten staat gesprekken te voeren. Groot was haar lijden; maar haar geduld, hare onderwerping en haar vertrouwen op God bleven onbezweken. Aan eene vriendin, die haar in verscheiden dagen niet gezien had, zeide zij: „God is altijd met mij geweest; hij heeft mij bij de hand gehouden: mijne natuur is ongeduldig geweest en weêrstrevig; maar de Heer is altijd *hier* geweest, om mijnen moed te schragen.” Tot eene andere vriendin sprak zij aldus: „Bid voor mij, want ik kan langer niet voor mij zelve bidden.” Evenwel waren de toon en blik, waarmede zij deze woorden vergezelde, een allerkrachtigst gebed. „Het is God, die mij ondersteunt, ik gevoel, dat Hij met mij is, en indien Hij mij begeeft, gevoel ik dadelijk zijne afwezigheid; gij weet,” zeide zij, hare zuster ¹ aansprekende, „dat ik nimmer door eigen aanleg geduldig en onderworpen was.”— „Indien God u geduld schenkt,” zeide iemand, die haar kwam bezoeken, „zoo is het, omdat Hij ziet, dat gij zijne gunst verdient.”—

¹ Eene voordochter van Mevrouw CUVIER.

„Stil!” zeide zij met eene zeer sterke uitdrukking van afkeuring, „spreek niet van verdienste!” Voor haren vader en hare zuster betoonde zij de teederste toegenegenheid; eens, toen zij, na een' hevigen aanval der krankte, hare begeerte, om uit dit leven heen te gaan, had te kennen gegeven, troffen haar de tranen harer zuster en van hare ouders zoo zeer, dat zij zich verweet dezen wensch gekoesterd te hebben, en uitriep: „O, hoe baatzuchtig ben ik! Ik wil mijn geneesmiddel innemen, en elke poging tot herstel aanwenden, omdat ik om uwentwil verlang beter te worden!” — Aan hem, die bestemd was haar echtgenoot te worden, schonk zij een exemplaar der „*Navolging van CHRISTUS*”, waarin hare bevende hand eenige plaatsen had aangehaald, en eenige regels van Christelijke liefde had neêrgeschreven, en toen zij hem verzocht had, met zijn hoofd tot haar te naderen, legde zij op hetzelve hare hand, en zeide: „O Heer! zegen ons beiden! Heer! herstel mij, opdat ik U beter moge liefhebben; doch indien Gij anders besloten hebt, Uw heilige wil geschiede!”

Als een bewijs van de magt en teederheid van hare ouderliefde en hare diepe belang-

stelling in het geestelijke heil van hare naauwste betrekkingen, mag men eene omstandigheid vermelden, welke, niet lang voor haar verscheiden, plaats had. Een zeker aantal godvruchtige dames, waaronder sommigen van hoogen rang en aanzien, waren zamen overeengekomen om wekelijks, ieder afzonderlijk, maar allen echter op een' en denzelfden tijd, te bidden voor de bekeering van hare vrienden en betrekkingen. CLEMENTINE was lid van deze kleine vereeniging, en hield zich zeer stipt aan de heilige afspraak; en wij kunnen ons ligt voorstellen, welke de geheiligde aandoeningen harer ziel waren, in die plegtige oogenblikken, welke afgezonderd waren om God te smeeken voor de bekeering van haren beroemden vader. Eens, op eenen nacht, toen zij al meer en meer bezweek onder de magt harer kwaal hoorde men haar, met aanmerkelijke verheffing van stem en aandoening, zeggen: „Mijn vader! mijn vader!” De aanwezigen, dit hoorende, zonden dadelijk naar den Baron, welke onmiddellijk kwam en zich plaatste naast de legerstede van zijn stervend kind. Zij gaf echter te kennen, dat het hare bedoeling niet geweest was, hem te doen roepen, en scheen eenigermate verlegen bij zijne

komst. Hare vriendinnen wisten eerst niet, wat te denken van deze hare handelwijze, tot dat eene van haar, die in het geheim was van hare verbindtenis ten behoeve harer dierbare betrekkingen, op de klok ziende, bemerkte dat het juist het uur was, onderling door haar en hare vriendinnen bepaald voor het gebed tot God, om het heil der haren. De uitroep: „Mijn vader! mijn vader!” was inderdaad de hoorbare uitdrukking van haar worstelen met God om de bekeering van den Baron: hare aandoeningen waren te sterk geworden om besloten te blijven binnen het stille gebed des gemoeds: zij barstten los in eene krachtige smeeking, met sterk geroep en tranen. Niets was in staat haar het uur te doen vergeten, vastgesteld tot het gebed voor haren dierbaren vader, zelfs niet haar eigen zwaar lijden en naderende dood; en sterk, tot zelfs in den dood, leefden en zegepraalden in haar hart de heilige aandoeningen van eene ouderlievende dochter.

[De laatste uren (28 September), welke dit bemelsgezinde jonge meisje op aarde doorbragt, waren zelfs nog merkwaardiger, dan een eenige der vorige dagen. De nacht was ijlende doorgebracht; dit ijlen duurde nog voort:

maar zij had, bij tussehenpoozen, heldere oogenblikken, en haar *hart* dwaalde nimmer af. Zelfs was zij meer dan ooit doordrongen en gansch vervuld van onderwerping, geloof en liefde. Ofsehoon nog op aarde verwijlende, haakte haar hart onophoudelijk naar de hemelsche gewesten, waar zij heenging. „Gij weet,” zeide zij tot eene vriendin, weinige uren voor haren dood, „gij zijt mijne zuster in CHRISTUS — voor de eeuwigheid — er is anders geene vriendschap, die dien naam verdient.” Als zij bemerkte, dat de heer D. geweend had: „Hoe zoo?” zeide zij „Het smart mij, u zoo te zien lijden. — Het is immers alles wel, daar het de wil is van God?”] (*Archives du Christianisme*).

Ongeveer een half uur vóór zij den laatsten adem uitblies, bekwam zij het vermogen tot spreken weder; zij riep hare betrekkingen, maar was echter niet in staat hunne namen uittespreken, en vermogt slechts hun de hand te drukken — kalm was zij — zij gaf eene zucht, een zachte glimlach plaatste zich op haar aanminnig gelaat: zij had het ligchaam der smarten verlaten, en was inwonende bij den Heer!

Eene omstandigheid, welke plaats had, toen

de kist gesloten zoude worden, die de onbezielde, uitwendige gedaante van CLEMENTINE bevatte, leverde een treffend blijk van den eerbied, door Baron CUVIER gekoesterd voor het godsdienstig geloof, en de godsdienstige gewoonten van haar, die hij zoo vroegtijdig moest missen.

Niet lang namelijk voor haren dood, had zij aan eene harer meest gemeenzame Christelijke vriendinnen een boekdeel getoond, hetwelk het Nieuwe Testament bevatte, met de Psalmen, welke zij te zamen had doen binden, met wit papier doorsehoten: „Dit,” zeide zij tot hare vriendin, „bestem ik tot mijn bruidsgeschenk voor u.” — „Inderdaad?” zeide hare vriendin: en waarom het niet liever nu reeds mij gegeven?” — „Neen, mijne lieve!” antwoordde CLEMENTINE, „niet nu, ik zal het zelve gebruiken, en wensch er iets inteschrijven, voor dat ik het u geve.”

Nadat nu de eerste aandoening na haar overlijden wat bedaard was, herinnerde zich deze vriendin het beloofde boekdeel, en daar het geschenk niet minder kostbaar was als overblijfsel dan als gift, verlangde deze vriendin des te sterker het boek in bezit te krijgen, hetwelk zij beschouwde als haar eigendom.

Het was echter niet te vinden; te vergeefs doorzocht zij zelve de kamer; zonder gevolg zette zij hare nasporingen voort; de bruidegom verzekerde zijne vriendin, dat hij niet, gelijk zij vermoedde, dit boekdeel had weggelegd: ten laatste, door naauwkeurige navraag bij allen, die iets te verrigten hadden gehad tot de voorbereidingen der begrafenis, ontdekte men de bestemming van den verloren kostbaren schat.

Het is in Frankrijk gebruikelijk, de handen van overledenen over de borst opteheffen en nederteleggen, hun tot steun gevende een of ander voorwerp, dat aan de afgestorvenen toebehoorde. Thans was door hen, die CLEMENTINE hadden opgepast, een deel der door CLEMENTINE boven andere geliefde predikatiën hiertoe uitgekozen. Als nu de Baron voor de laatste maal afseheid nemen kwam van het stoffelijk overschot van zijne geliefde dochter, voor dat de kist gesloten werd, zoo vroeg hij, welk het boek was, waarop hare handen rustten: en toen men hem hiervan onderrigtte: „Neen, neen,” zeide hij, „dit moet niet zijn: de Bijbel was het boek mijner dochter: is er niet een hier?” Onder de boeken in hare kamer vond men

het met wit doorgeschoten exemplaar, dat voor hare vriendin bestemd was; liet titelblad werd aan den Baron vertoond: „Ah!” zeide hij, „dat was haar boek;” en hij plaatste het onder de handen van zijne bewustelooze dochter: onder die handen, die zoo dikwijls zich gevouwen en ten hemel gestrekt hadden voor haren geliefden vader.

De vriendin, die, op deze wijze, het door CLEMENTINE beloofde vriendschapspand verloren had, troostte zich, en vond zich eenigermate voor hare teleurstelling vergoed, door de verzekering, dat het graf van hare betreurde vriendin het blijk zou in zich sluiten, dat zekere mate van overeenstemmend gevoel omtrent de gewigtigste onderwerpen den diepbedroefden Baron en zijne ontslapen dochter vereenigde.

De teraardebestelling van het stoffelijk overschot dezer jonkvrouwe leverde een tooneel op van eene belangstelling en plegtigheid, zonder voorbeeld in deze stad. Het lijk werd eerst gevoerd naar de Luthersche kerk, alwaar, onder de tranen en snikken van gansehe scharen, een gebed werd uitgesproken, en daarna werd het nedergelaten in het kerkhof van Père de la Chaise, waar eene lijkrede gehou-

den werd door een' der predikanten, en eene andere toespraak door den Heer SATRANDI, eenen vriend van den Baron.

Uw toegenegen
M. W.

AANMERKINGEN.

Lezer! gij hebt nu dit kort, maar belangrijk berigt gelezen omtrent de jonge, schoone, godvruchtige CLEMENTINE CUVIER; en terwijl, gelijk ik hope, uw hart hierdoor gestemd is, om indrukken van godsdienstige waarheid te ontvangen, moet ik uwe ernstige en heilige aandacht verzoeken voor de lessen, waaraan dit verhaal zoo rijk is.

Vooreerst. — Brengt het ons niet op de nadrukhelijkste wijze voor den geest de IJDELHEID DER WERELD, en dat wel, in tweederlei opzigt, ten eerste, derzelver ongenoegzaamheid om ons gelukkig te maken, en verder, de onzekerheid van derzelver duurzaamheid.

„IJdelheid der ijdelheden, alles is ijdelheid

en kwelling des geestes!" Met deze betuiging trad van het tooneel des aardschen levens af de man, die onder geheel het menschelijke geslacht het best gerechtigd was, om hierover een beslissend oordeel uittespreken. Indien toch het bezit van koninklijke waardigheid en magt, onbegrensden rijkdom, vrede, alles overtreffende wijsheid, en al de bronnen van genot voor de zinnen, in staat waren, om de begeerten van eene onsterfelijke ziel te voldoen, dan voorzeker zou SALOMO zich niet door de ondervinding gedrongen gevoeld hebben, om de gansehe som van het vermogen der wereld, om geluk te schenken, uitdrukken in slechts twee cijfers, en te verklaren, dat het alles niets is dan *ijdelheid* en *verdriet*. En hoor nu de getuigenis van eenen anderen: „door wien de wereld met hare gebruiken en dwaasheden, hare beginselen en handelingen, aan de Engelschen is voorgesteld geworden als het bepaalde voorwerp van hunne oplettendheid en vereering. Lord CHESTERFIELD — dezen toch bedoel ik — heeft, zoo wel wat zijn persoon zelven betreft, als ook in zijne schriften, om zoo te spreken, tot de wereld gezegd: „Help mij, want Gij zijt mijn God!" Hij heeft de hulp van dezen God ver-

langd, om als deszelfs priester optetreden, en deszelfs eeredienst te besturen. Maar nogtans bevond hij, aan het einde zijns levens, dat deze God hem ging begeven, en daarom verliet hij dien ook op zijne beurt. — Gij zult eenige van zijne laatste gevoelens en uitdrukkingen vernemen, welke, zoover ik weet, tot hiertoe niet genoeg in aanmerking zijn genomen, noch ten waren gebruike toegepast; van, namelijk — te dienen tot een tegengift, — en zij verschaffen inderdaad een magtig tegengift — tegen de vergiftige stellingen, in CHESTERFIELD's schriften vervat. Wel zijn zij uwe ernstigste aandacht waardig. „Ik heb,” dus spreekt deze man van de wereld, „ik heb de dwaze kringen van vermaken en bezigheden gezien, en er mij mede afgegeven. Ik heb al de genoegens der wereld gesmaakt, en derhalve al derzelve nietigheid leeren kennen, en ik gevoel geen' spijt over hun verlies. Ik stel dezelve op hunnen wezenlijken prijs, welke, voorwaar, zeer gering is; terwijl zij, die ze niet hebben ondervonden, dezelve altijd meer waard schatten dan zij verdienen. Zij zien slechts de vrolijke buitenzijde dier genoegens, en worden verblind door hunnen glans; maar ik, ik ben achter de scher-

men gewéest. Ik heb gezien al de ruwe werktuigen en afzigtelijke koorden, die deze vrolijke tooneelvertooningen in beweging brengen; en ik heb gezien en geroken de ellendige smeerkaarsen, welke tot verbazing en bewondering der onkundige toeschouwers de gansche *decoratie* verlichten. Wanneer ik terugdenk en nadenk over dat, wat ik gezien heb, en gehoord heb, en gedaan heb, dan kan ik mij zelve nauwelijks overreden, dat al die ijdele drukte en beweging, en al dat vermaak der wereld, eenige de minste wezenlijkheid gehad heeft; maar ik zie op al datgene, wat voorbij is, als op eenen dier romaneske droomen, gelijk de opium die gewoon is te veroorzaken; en ik begeer in het minste niet, om de walgelijke pil nogmaals te slikken, ten einde nog eens den vlugtigen droom te genieten. Zal ik u diets maken, dat ik dezen treurigen toestand verdure met die verdienstelijke standvastigheid en onderwerping, waarvan de meeste lieden met zoo veel ophef gewagen? Neen, want waarlijk, ik kan er niets aan veranderen. Ik draag dien toestand, omdat ik dien wel dragen moet, het zij ik wil of niet. Ik denk aan niets, dan hoe ik, op de beste wijze, den tijd zal dooden, nu dat

hij mijn vijand is geworden. Het is mijn vast voornemen om te slapen in het rijtuig, gedurende hetgeen van de reis nog rest." —

„Wanneer een Christen-leeraar met verachting van de wereld spreekt, houdt men het meestal daarvoor, dat hij zulks doet, omdat zijne betrekking en zijn ambt hem dit opleggen, en dat hij uit nijd en spijt de genoegens smaalt, die het hem verboden is te genieten. Maar hier, denk ik, hebt gij de getuigenis van een, in allen opzichte, geldig en wettig beoordeelaar. Niemand heeft ooit, beter dan deze CHESTERFIELD, de wereld gekend, of meer hare gunst genoten. En toch ziet gij, in welk een' armen, veraachtelijken en rampzaligen toestand de wereld hem liet, en hij de wereld vaarwel zeide, juist op dien tijd, toen hij het meest behoefte had aan hulp en troost. De hierboven aangehaalde verklaringen van dezen man leveren, naar mijn nederig oordeel, de treffendste en aandoenlijkste predikatie over de ijdelheid der wereld op, welke ooit of immer voor het menschedom is uitgesproken" ¹.

Ziedaar, op zijnen ouden dag, de verklaring

¹ BISCHOP HORNE'S Sermons.

van Lord CHESTERFIELD, dat orakel van Engelsehe vrolijkheid en Engelsehe beschaaftheid, aan zijnen zoon, die naderhand zijn leven door zelfmoord eindigde.

Het zou niet moeilijk zijn, getuigenissen voor de ijdelheid en ongenoegzaamheid der wereld bijtebrengen uit schrijvers, met wier zuiverder en glansrijker roem die van CHESTERFIELD vergeleken, niets anders is dan de vonk van eene uitgeblusehte kaars, welke damp en een' onverdragelijken stank verspreidt, vergeleken bij het licht van den dageraad. De Heer JAMES MACKINTOSH, een der meest beschaafde mannen, een der voortreffelijkste schrijvers dezer dagen, als hij spreekt van Mevrouw DE STAEL, die uitstekende vrouw, welke, door hare geschriften en gesprekken, geheel Europa verbaasde, maakt de volgende aanmerking: „In menig opzigt geplaatst in den hoogsten stand, waartoe de menschheid kan opklimmen, ontegenzeggelijk begaafd met de grootste vermogens van geest, in eene merkwwaardige mate vrij van vooroordeelen, en, met het fijnste gevoel, doordringende in al de aandoeningen, welke sehijnbaar genoegzaam zijn om het geluk van wijsgeeren, minnaars en vaderlanders te verzekeren, en hun hart ge-

heel te boeijen , heeft zij echter steeds betuigd , dat , *er, zonder en buiten de godsvrucht, niets waarlijk duurzaams, verhevens, niets is, dat geheel voldoening schenkt; en dat het de godsvrucht alleen is, die aanvult en volmaakt al datgene, waarnaar rede en liefde kunnen haken.*”

Welk eene bekentenis, in den mond eener vrouw, die door de grootste vorsten van Europa beurtelings gevreesd of geveleid werd, en die haar leven doorbragt te midden der toejuiehingen van al de zeldzaamste geniën, die toenmaals op aarde waren! En toeh bevond ZIJ, dat de wereld een gebroken regenbak is, en wendde zij zich ten laatste tot de godsdienst, als tot de bron, die uitsluitend en alleen in staat was, dat verlangen naar geluk te voldoen, hetwelk, evenzeer door de aanzienlijkste, als door de minste leden des menschedoms, gevoeld wordt. Indien al de heerlijkheden, welke de wereld aan deze bewonderingswaardige vrouw aanbood, bij de proef bleken, niets anders te zijn dan nietige droombeelden, en uitliepen op ijdelheid: wat heeft dan de wereld aantebieden, om het hart van gewone stervelingen te voldoen?

Juist hetzelfde heeft plaats in het leven der Wilden als in het leven der beschaving; want

's menschen ziel is overal dezelfde, in hare verlangens en teleurstellingen, zoo lang de zienlijke en tijdelijke dingen het hoogste voorwerp zijn, waartoe hare begeerte zich uitstrekt. Een bejaard man in Siberië zeide eens tot eenen zendeling: „Ik wil u een geval voorstellen, en ik verzoek u, mij daaromtrent uwe meening te zeggen: Daar was een man, die, gedurende een lang leven, wenschte menige dingen te genieten, en verscheidene van zijne begeerten werden vervuld; hij wenschte zonen te hebben, en zonen werden hem geschonken; hij verlangde kleinkinderen te hebben, en zijne oogen mogten die aanschouwen; toegang tot de feesten en vergaderingen des volks, en ook dit viel hem te beurt; de vermaken der jagt te genieten, en hij werd een voorspoedig jager; hij zocht toeneming van rijkdom, en zijn vee vermeerderde; hij wenschte lengte van dagen — en hij is nu inderdaad een man van jaren. Maar nu heeft hij op de wereld niets meer te wenschen of te hopen, want de dag des doods kan niet verre af zijn. Hij heeft gedaan met feestvieren en reizen en jagen en rijkdommen te verzamelen, en nu wenscht hij te weten of het hem geoorloofd zijn zou, om, zonder er iets van te la-

ten blijken, eenvoudiglijk den God des hemels te dienen, zonder den naam van CHRIS-TUS te belijden, en de dienst der afgoden te verzaken, zonder dezelve openlijk afte-zweren.”

Hoe nabij komt deze gezindheid aan de ondervinding van SALOMO, den rijksten en wijssten der menschen, gelijk die beschreven is in het boek: *de Prediker!* En hoezeer steemt met de ondervinding beide, van dezen Wilde en van SALOMO, de ondervinding van Mevrouw DE STAEL en van Lord CHESTERFIELD overeen! Hoe komt de getuigenis van hen allen overeen met de algemeene ondervinding van geheel het menschedom; en hoe duidelijk en volledig getuigt de ondervinding van het menschelijke geslacht, dat er eene ledigheid is in het hart van den menseh, welke niets, dan alleen de godsdienst, in staat is te vervullen, en eene behoefte, waaraan niets dan de godsdienst alleen kan voldoen!

Misschien zal de geschiedenis van CLEMEN-TINE CUVIER een bewijs van de ijdelheid der wereld verschaffen, in soort zeer verschillend van de genoemde; maar het zal, niet minder dan deze, geschikt zijn, om diepen indruk te maken op het jeugdige gemoed: ja, niet ligt

zal er eenig geval zijn, dat sterker indruk zou te weeg kunnen brengen. Let op haren staat en toestand, en de zeldzame vereeniging van omstandigheden, welke haar lot aanbood, om een jeugdig en vurig gemoed aanteloken en te verblinden. Denk aan de beroemdheid van haren vader, wiens staatkundige betrekkingen en wijsgeerige onderzoekingen rondom haar al de meest uitstekende mannen van Frankrijk verzamelden, en zijn huis stelden tot een der middenpunten in Parijs van verstandelijke nationale grootheid; denk aan die persoonlijke begaafdheden en verkregen kundigheden van CLEMENTINE zelve, waardoor zij de bewondering en beaugsteling trok van allen, die haar kenden; denk aan den eerbied en de gehechtheid van beschaafden en godvruchtigen, wier ondernemingen zij onderschraagde, wier instellingen zij beschermde; voeg hierbij de dankbaarheid, die haar gedurigten deel viel van de lieden, in wier behoeften zij voorzien had; en, om op dit alles de kroon te zetten, denk aan de liefde van haren aanstaanden echtgenoot, en het vooruitzigt van haar huwelijk, en gij zult dan beseffen, dat de wereld, bekleed met al wat zij heerlijk heeft, ja, in hare zuiverste en schit-

terendste voortreffelijkheid, voor haar stond, en dit in eene gedaante, het best geschikt, om een rein en jeugdig gemoed intencmen, en hetzelfde te doen zeggen: „Het is genoeg: ik ben voldaan: het is goed hier op aarde te zijn!” Maar nu vrage ik: *Voldeed* dit alles haar gemoed? Vervulde het waarlijk haar hart, en liet het haar niets meer te wenschen over? Neen: hij, die haar leven beschreef, verklaart ons, dat, „*omringd als zij was, van al de genietingen en begoochelingen der wereld, zij zich alleen gelukkig gevoelde, wanneer zij zich bezighield met de geestelijke en wezenlijke zegeningen van Gods Koningrijk. ZIJ GEVOELDE, DAT ZIJ EEN ONEINDIG VOORWERP MOEST LIEFHEBBEN, EN DAT CHRISTUS ALLEEN HAAR GEMOED VERVULLEN KON.*” Zelfs voor haar was de wereld niets meer dan een gebroken bak, welke geen water inhield, — en haar dorstte: zij leed smart, en zag rond naar de bron van levend water — en vond die —

IN DE GODSDIENST.

Lezer! voldoet U de wereld? Misschien zijt gij een najager van wereldsche vermaken, en zijt te vinden in al hare vrolijke kringen. Is dit zoo, sta mij dan toe, u te vragen, of gij niet bij wijlen een gevoel van onvoldaan-

heid bespeurt, eene zucht naar iets beters, een besef, dat zulke genietingen een zeer schraal en sober deel zijn om van te leven voor eene redelijke en onsterfelijke ziel; oogenblikken van nijd en teleurgestelde eerzucht; aandoeningen eindelijk van eene ziel, die zich verontwaardigt, dat zij gepaaid wordt met de schaduwen van geluk, in plaats van deszelfs wezen te genieten? Komt er niet een tijd van nadenken, wanneer, nadat nu de muziek zwijgt, en het gezelschap is uiteengegaan, en al de vrolijke pracht en vertooning voorbij is, en gij u alleen bevindt, het masker van het gelaat der wereld afvalt, en de vrolijke verleidster daar voor u staat als eene ontdekte bedriegster en overtuigde leugenaarster? Zijn er niet tijden van *verveling*, wanneer gij, onder het gevoel van verzadigdheid en lusteloosheid, in de bitterheid uws harten uitroept: „Ja, het is alles ijdelheid! de Prediker heeft het *gezegd*, en ik *gevoel* het.” Vindt gij niet somtijds, dat ook *gij* behoefte hebt aan een *oneindig* voorwerp voor uw hart, een voorwerp, hetwelk u niet slechts dropfels sehenken zal, om u slechts des te meer te doen dorsten, maar altijd vlietende stroommen om uwen dorst te lesschen; eene fontein,

„een vloed des levens, helder als kristal?”
Ai, hoor dan de woorden, luister naar de uitnoodiging van den Profeet: „o, alle gij dorstigen, komt tot de wateren; en gij, die geen geld hebt, komt, koopt en eet; koopt, zonder geld en zonder eenigen prijs, wijn en melk. Waarom geeft gij uw geld uit voor hetgeen geen brood is, en uwen arbeid voor hetgeen niet verzadigt? Luistert aandachtig naar mij, en eet het goede, en uwe ziele verzadige zich met het vette, naar welgeval-
len.” (*Jes. LV: 1, 2*). CLEMENTINE was, te midden van alles, wat zij had of verwachtte, nimmer gelukkig voor dat zij aan deze uitnoodiging beantwoordde, voor dat zij haar hart opende voor de genoegens der godsvrucht; toen eerst vond zij rust en vrede voor haar gemoed, en hongerde en dorste zij niet meer.

Maar nog in een ander opzigt toont hare korte geschiedenis de ijdelheid der wereld aan, daar dezelve ons allernadrukkelijkst predikt: *de onzekerheid en vergankelijkheid van al hare voorregten.*

Inderdaad loopt in dezen droevigen slag alles zamen, om ons de onzekerheid te leeren, ook van de beste en luisterrijkste vooruitzigten.

Vestigen wij de gedachte op den zwaar be-roofden vader; — wij zien hem geplaatst op het toppunt van aardsehen roem, dáár zelfs echter plotselijk omhuld en als achterhaald door eene wolk, zoo zwaar en donker, dat hij niets anders onderscheiden kon dan de sombere schaduw, die zijne vooruitzigten omnevelde; en ter zelfder tijd, dat eene natie, trotsch op zijnen naam, aan zijne voeten de hulde bragt van hare bewonderende vereering, hooren wij hem lucht geven aan de diepe smart zijns harten, in deze korte, maar bittere woorden: „ik was vader, maar ik heb alles verloren.” Wat hoopte hij niet van zijne CLEMENTINE, de laatste, schoonste en meest belovende van zijne kinderen! O welk een ontzettend verlies trof hem, toen zij stierf! Welke zalige verwachtingen hingen nu, als zoo vele verwelkte bloemen, over haar graf, of werden besloten in hare lijk-kist! Weinig belang boezemde hem het aardsehe leven in, toen hij deze engelachtige dochter hare vlugt had zien nemen naar den hemel; en als hij haar had nagestaard, en uit het oog verloren in de wolke, welke haar wegnam uit zijne oogen, wien kan het verwonderen, dat, zoo dikwijls hij het oog sloeg op hare voortaan ledige

plaats in zijn eigen huis, hij dan in diepen rouwe uitriep: „IJdelheid der ijdelheden, alles is ijdelheid!” En nog was het de *vader* niet, die het zwaarste verlies leed, de diepste smart onderging, de snerpendste pijn der teleurstelling ondervond. Er was iemand, wiens liefde nog teederder, wiens vooruitzicht nog hartelijker verlangende was dan zelfs dat van een' vader; iemand, die haar welhaast als zijne beminnelijke bruid stond te ontvangen, en haar de gezellinne zijns levens zou noemen, de deelgenoot en het sieraad van zijn huis, de moeder en opvoedster van zijne kinderen, de vertroosteres en steun van zijn hart, onder de droefenissen en moeilijkheden dezer aardse vreemdelingschap; die door hare hemelsche godsvrucht geholpen zoude worden op de reize naar den hemel, en wien zij, misschien, eenmaal als een engel der vertroosting bij zou staan in de donkere valleie van de sehaduwen des doods! O, hoe was HEM te moede, toen de dood, als van voor het huwelijksaltaar, haar van zijn hart afrukte, juist toen zij, binnen zoo korten tijd, met hem stond vereenigd te worden door den band der teederste liefde! Welk eene bespottling van aardse verwachting was hier! Welk eene

proeve van de ijdelheid der wereld, en den bedriegelijken aard van hare vooruitzigten en beloften, was dit! En dan, — denk aan CLEMENTINE zelve. Wiens leven bood immer zulk eene lagchende toekomst aan als het hare? De morgen haars levens was langen tijd kalm en schoon; de hemel helder en klaar; de nevels, die eenmaal zich hadden voorgedaan, waren verdwenen, en lieten voortaan eene onbewolkte zon haar levenspad beschijnen. Alles lokte uit tot hoop, alles scheen tot de aangenaamste en liefelijkste vooruitzigten grondtegeven en aantesporen. Maar, genoegens van den sterveling, wat zijt gij? De zachtheid van den stortvloed, eer hij naar beneden stort!

Op het onverwachtst stak een storm op, en alles veranderde van gedaante. Eene doodelijke krankte overviel haar, en, van het doodsbed, zag zij de donkere nevels zich bijeenpakken en neêrzetten in het blijde vershiet; zij zag de betooverende tooneelen, die nog onlangs in al hunne lentic-schoonheid zich voor haar uitbreidden, het een na het ander in de steeds zich verdiepende duisternis wegzinken; zij was getuige, hoe de aanstalten tot hare bruiloft plaats maakten voor die van hare

begravenis-plegtigheid, en had, voor zoover de aarde aangaat, niets voor oogen, dan alleen het kerkhof! Zoo onzeker, en zoo ijdel derhalve zijn de beloften der wereld, zoo bedriegelijk is zij, hoe gunstig zij ons ook toelaghe! O, wie zou zijne beste en dierbaarste hoop willen vestigen op den broozen draad des aardschen levens? Wie, die wijs is en verstandig, zal zijn voornaamste geluk willen bouwen op het kloppen eener pols? „De stem zegt, roep! en hij zeide: wat zal ik roepen? Alle vleesch is gras, en al zijne heerlijkheid is als de bloem des velds; het gras verdort, *de bloem verwelkt*, omdat des Heeren adem daarop blaast! Voorwaar, het menschedom is slechts gras.” Gesteld dan zelfs, dat gij de wereld geniet, en dat zij al hare beloften jegens u vervult, en zij u niets te wenschen overlaat, dan dat alles blijven mogt gelijk het is, hoe weet gij dan nog, dat alles blijven *zal* gelijk het is? „Wat ontbreekt hier?” zeide een hoveling tot zijnen vorst, met wien hij reed, te midden van de toejuichingen der menigte en onder al den luister van een' zegevierenden optogt. — „Bestendigheid,” dus antwoordde de koning. En hetzelfde zeg ik evenzeer. Spreek mij, zoo het u lust, van

uwe jeugd, uwe gezondheid, de uitbundigheid van uwen geest, uwe gelukkige betrekkingen, uwe blijde feestvereëningingen, uwe uitgelezen vermaken, uwe schoone vooruitzigten; en vraag mij dan, wat er ontbreekt? ik antwoorde: „*Bestendigheid.*” Een enkele dag — en alles kan u ontnomen zijn! Voor dat de zon van den dag van morgen rijst, moogt ge door ziekte en dood zijn aangetast. Gij weet niet, wat het naaste uur u brengen kan. Verlangt ge dan naar geluk, ei, wend u van de wereld af, tot de godsdienst; deze is zeker en geeft voldoening. Niets kan van derzelve voorregten u berooven; zij zijn oneindig, even als de vatbaarheid uwer ziel, en duurzaam, als uw eeuwig bestaan. Hoor de heerlijke taal van CHRISTUS: „Wie drinkt van het water, dat ik hem geven zal, dien zal nimmermeer dorsten; maar het water, dat ik hem geven zal, zal in hem zijn eene fontein van water, springende in het eeuwige leven.” (*Joh. IV: 14*).

De volgende verzen zijn wel geschikt om de dwaasheid te teekenen van ons hart te hechten aan eenig aardsch voorwerp, en ons geluk in iets anders te zoeken, dan in God alleen.

HET VERWIJT.

Ja, immer, van mijn kindschheid af,
Zag ik mijn liefste hoop verdwijnen;
Nooit hechte ik 't hart aan struik of bloem,
Of 'k zag ze 't allereerst verkwijnen.

Nooit kweekte ik eens een lief gazel
Om mij met zachten blik te streelen;
Of, als 't mij kende en minde wel,
De dood kwam vast het mij ontstelen!

MOORE.

Waarom toch dus, van kindsbeen af,
Uw hoop gesteld op 'tgeen vergaat?
Waarom geliefd een struik of bloem,
En niet bedacht, hoe 't henen gaat?

Was 't wijs, te lieven 't lief gazel,
Hoe zacht op u zijn oog ook staart,
Als of 't u lang zou kennen wel
En minnen, — 't dier ter dood bewaard!

Zie, rijper leeftijd brak reeds aan,
 Gij zaagt uw dierste hoop vergaan;
 Ai, dat uw ziel met hemelsch vuur
 Een heil zoek' eeuwig in zijn duur!

Zie, in 't geloove, een vreugd, die blijft,
 Op aarde ontspruiten door Gods licht.
 Veracht, wat, ijdel, niet beklift;
 God mint u! zoek zijn aangezigt!

CHRISTIAN OBSERVER.

De tweede leering, die wij uit dit treffend verhaal ontleenen, is *het wezen, de alles tebovengaande voortreffelijkheid en de weldadige gevolgen van de ware godsdienst*. En wat is godsdienst? Dat is eene vraag van oneindig gewigt. Onverschilligheid voor *alle* godsdienst is aanstootelijk in een redelijk, gevallen en onsterfelijk schepsel; en onkunde van de *ware* godsdienst is zulks weinig minder. Het is niet *elke* godsdienst, *hoedanige* ook, die ons zalig maken zal, maar die alleen, welke God ons, in zijn Woord heeft voorgeschreven. Het is treurig, te bedenken, hoe velen zich zeer veel moeite veroorzaken door verkeerde inzigten op

dit stuk te volgen, en tot welke men voorwaar de woorden van den Profeet mogt rigten: „Ziet, gij allen, die een vuur ontsteekt en pekkransen vlecht! Dit zal u van mijne hand tebeurtvallen, dat gij gewond teraardelikken zult.” (*Jes. L: 11*). Keer terug tot de godsdienst van CLEMENTINE, en gij zult zien, dat bij haar de godsdienst een voorwerp van diepen ernst en gemoedelijke overweging was. Het was bij haar niet een bloote vorm, een zamenstel van meeningen, eene reeks van plegtigheden, neen, het was bij haar *eene zaak des harten*, een gewichtig belang, hetwelk hare ziel boeide en vervulde. „Reeds versehiden jaren lang, voor dat zij, op meer beslissende wijze, hare gehechtheid aan de kenmerkende leerpunten des Evangeliums beleed, was het bij openbare gelegenheden ligt aan haar te bespeuren, door de ingespannenheid van haar verstandig gelaat, door de houding van hare schoone gedaante, en de levendigheid van haren blik, dat haar *geheele hart* bezig en ingenomen was met de waarheden en daadzaken, waarnaar zij met den meesten ernst en de hoogste belangstelling luisterde.”

Het is in de hoogste mate redeloos, te onderstellen, dat er ware godsvrucht zijn kunne

zonder groote bezorgdheid, ja somtijds zelfs zonder zekere drukkende ongerustheid. Immers eene zaak als de Godsdienst *moet* een diep nadenken te weeg brengen, eene plegtige stemming des gemoeds, eene ernstige toewijding des harten. Indien onze lichtzinnigheid niet gestuit, onze neiging tot vrolijkheid niet gewijzigd, onze lust tot wereldsch vermaak niet beheerscht wordt, indien steeds in ons is dezelfde gehechtheid aan den omgang met, en de najagingen van hen, die de wereld dienen, zoo kan er geene ware godsvrucht in ons zijn; neen, bij zulk eene gesteldheid des gemoeds is noch kan er godsdienst in het harte wezen. Men kan, ja, met onafgebroken regelmatigheid, en nooit verzaakte standvastigheid, naar kerk of bedehuis gaan, zonder aan zijne ijdele genietingen vaarweltezeggen, of de lust tot mode, dwaasheid en verstrooiing te laten varen, — want men kan de openbare godsdienstoefeningen bijwonen, zonder de minste sprank van godsvrucht in het hart te hebben. Maar bedenk, welk eene gewigtige, welk eene ontzagheijk gewigtige zaak de godsvrucht is; het is een verbond der ziele met God, betreffende het hoog belangrijke punt der eeuwige zaligheid; het is het ontkomen

van den zondaar aan al de gevolgen zijner zonde; het is 's mensehen geest, die verlossing erlangt van den toorn Gods, van den vloek der wet, en de bittere smarten van het eeuwige verderf; het is berouw over al de zonden van geheel ons leven; het is eene volslagen verandering van geheel ons zedelijk wezen; het is eene welbewuste en welberaden overgave van ons zelve en ons hart aan God; het is eene onsterfelijke ziel, die den weg inslaat tot eere en heerlijkheid en onsterfelijkheid! en hoe? — dit alles zou kunnen plaats hebben, zonder diepe bezorgdheid, zonder de ernstigste oplettendheid, zonder alles overwegende belangstelling? Ongerijmd ware het, zulks te beweren! Niets kan beter den eersten trap van godsdienstige ondervinding beschrijven of uitdrukken, dan die ernstige en bezorgde vrage van den stokbewaarder te Philipp: „Wat moet ik doen, om zalig te worden?” — Wat moet ik doen, om de redding en zaligheid mijner onsterfelijke ziel te erlangen? Hoe! de redding eener ziele, zou die eene zaak zijn van zoo weinig aanbelang, dat die te verkrijgen zoude zijn, zonder de minste zegepraal op de natuurlijke ligtzinnigheid van 's mensehen hart, of op deszelfs on-

lesehbare dorst naar ijdelheid? Is het mogelijk, dat zulk eene zaak zou behartigd kunnen worden, terwijl het gemoed heersehend blijft ingenomen met de vermaken der wereld? Dan moogt ge ook u verbeelden een' terdoodveroordeelden misdadiger, die, ter zelfder tijd, dat zijne ziel vurig zoekt, genade te verwerpen, het gezelschap geniet van eene partij kaartspelers; of een' doodelijk kranke u voorstellen, die tevens ernstig zoekt naar een geneesmiddel voor zijne kwaal, en te gelijker tijd deel neemt aan de feestelijkheden van eene danszaal. Neen. Het zijn dingen, niet met elkander overeentebrengeu. Onmogelijk kunnen zij zamengaan. *Zal de godsdienst inderdaad ons hart in bezit nemen, zoo moet zij ons ERNSTIG maken.* Dit is juist de uitdrukking, die gansseh niet oneigenaardig is uitgekozen geworden, om het begin der godsvrueht in de ziel aantetduiden, en van iemand, wier gemoed, eerst kort geleden, ontwaakt is tot belangstelling in hare eeuwige belangen, heet het: „*zij is ERNSTIG geworden.*” En het kan ook niet anders zijn. Erustig moeten en zullen wij volstrekt zijn, indien wij, wat de godsdienst betreft, het opregt en ernstig meenen. Kan een schipbreukeling, staande op een

zinkend vaartuig, wel zonder ernst zich de vraag doen: — *wat moet ik doen, om gered te worden?* Veelmin kan een verloren zondaar, die voor het eerst ontwaakte om zijn' gevaarlijken toestand in te zien, en naar zijne redding te verlangen, diezelfde hoogstgewigtige vraag doen, zonder eene diepe bezorgdheid van gemoed! Hiermede dan is het, dat de godsvrucht begint, namelijk met een duidelijk besef van onze zonde, zoowel die ons van nature eigen is, als die wij zelve bedreven; met eene ontdekking, dat wij ons bevinden in eenen gevallen en vervallen toestand, ten gevolge van ons overtreden van Gods wet; met een gevoel, dat wij, teregt, onderworpen zijn aan Gods heiligen toorn; dat wij, zonder verdediging of bescherming, blootgesteld zijn aan den storm van Gods verontwaardiging: en het noodzakelijk gevolg hiervan zal wezen, een bezorgde en bekommerde toestand des harten, waardoor de ijdele uitspanningen en de dwaasheden eener zoogenaamde fatsoenlijke wereld ons niet slechts smakeloos, maar ook walgelijk zullen zijn.

Wat, in de ware godsvrucht, zich aan deze ernstige stemming des harten aansluit, en ook zichtbaar was in de godsvrucht van CLEMEN-

TINE, is *het geloof in onzen Heer JESUS CHRISTUS, tot vergiffenis en welgevallige aanneming bij God*. Let alweder op hare uitdrukkingen — „Het is niet God, den Schepper der wereld, dien wij inderdaad liefhebben — dan eerst hebben wij God lief, als wij Hem kennen als God, den Zaligmaker — als dien God, die ons *in genade* aanneemt. De offerande van CHRISTUS beantwoordt aan al de wensehen, en vervult al de behoeften van mijne ziel. Te voren vergenoegde ik mij met eene onbestemde verzekering, dat een genadig God mij wel vergiffenis zou schenken; maar nu gevoel ik, dat ik die vergiffenis deelachtig ben geworden, dat ik die elk oogenblik ontvang, en dat ik onuitsprekelijke zaligheid geniete in het zoeken dier vergiffenis aan den voet des kruises.” „Indien God u geduld schenkt,” dus sprak tot haar iemand, die haar in hare laatste ziekte bezocht, „zoo ziet Hij zeker, dat gij deze gunst waardig zijt.” „Stil!” antwoordde zij met zichtbare afkeuring en aandoening, „spreek niet van verdienste.” — „Spreek niet van verdienste!” o, hoe veel wordt ons gezegd en geleerd in dit ééne korte woord! Een zondaar heeft geene verdienste, en kan geene verdienste hebben, in Gods oog.

Hoe zou hij zulks hebben *kunnen*! Als zondaar, verdient hij *straf*, en hoe zoude hij dan *vergiffenis verdienen*? Iemand, die valschelijk van een misdrijf is beticht, kan zijne vrij-spraak verdienen, maar een *zondaar*, die waarlijk bezwaard is met overtreding, — hoe kan die vergiffenis waardig zijn, of zich de-zelve verdienen? Het is ongerijmd — want het is de grootste tegenstrijdighcid. Indien wij *zondaars* zijn, zoo verdienen wij den dood; en hoe zoude het dan zijn kunnen, dat wij, door voortaan ons beter te gedragen, ons het leven zouden kunnen waardigmaken? Zelfs, indien dat laterc gedrag volstrekt volmaakt ware, zou hetzelve evenwel, daar wij alle-zins aan God verschuldigd zijn, om ons le-ven voortaan naar zijnen wil interigten, ons geenszins de vergiffenis van de *vorige* over-tredingen kunnen verdienen. Hoe veel min-der regt dan heeft men, om te onderstellen, dat wij die vergiffenis zouden kunnen verdie-nen, indien wij elken dag alweder op nieuw in zonde vervallen! De beste daden, zelfs van de beste menschen, zijn niet zonder ge-brek: steeds kleeft derzelve de onvolmaakt-heid aan; het valt derhalve niet te betwijfe-len: geen zondaar kan immer door zijne eigen

verdienste zalig worden. Van daar de verklaringen des Apostels: „Nu weten wij, dat de dingen, die de wet zegt, zij die zegt tot hen, die onder de wet zijn; opdat alle mond gestopt zij, en de geheele wereld schuldig bevonden worde voor God. *Daarom zal door de werken der wet geen vleesch geregtvaardigd worden bij God*; want door de wet is de kennis der zonde.” (*Rom.* III: 19, 20). „Indien het uit genade is, zoo is het niet meer uit de werken; anders is de genade geene genade meer.” (*Rom.* XI: 6). „Uit genade zijt gij zalig geworden, door het geloof, en dat niet uit u, het is Gods gave; niet uit de werken, opdat niemand roeme.” (*Efez.* II: 8, 9). „Niet door werken der gerechtigheid, welke wij gedaan hadden, maar naar zijne barmhartigheid, heeft Hij ons verlost. (*Tit.* III: 5). In al deze plaatsen, zoo wel als door geheel het Nieuwe Verbond, wordt allerduidelijkst verklaard, dat de mensch geene verdienste heeft, en dat hij de vergiffenis niet erlangen, niet geregtvaardigd worden kan op grond van zijne eigen werken. Laat hij doen, wat hij kan, en zoo veel hij kan, het zij vóór of na zijne bekeering, hij kan nimmer, op grond van hetgeen hij zelf doet of lijdt, in Gods gunst

worden aangenomen. Ja, het denkbeeld juist, dat hij eenige eigen verdienste heeft, dat hij iets goeds hebbe, hetzij aangeboren of in zijne daden, hetwelk hem iets bij God verdiene, en hem Gods gunst en de vergiffenis zijner zonde verzekere, deze gedachte zou juist een hinderpaal zijn, die hem belette zalig te worden; zij zal de verlossing en zaligheid ver van hem verwijderen, en hij kan aan God niet behagen, hij kan bij God niet in gunst worden aangenomen, voor dat hij deze gedachte hebbe vaarwelgezegd. Deze gedachte was de zonde der Joden, gelijk die door den Apostel wordt beschreven. „Want daar zij de regtvaardigheid van God miskennen, en hunne eigen regtvaardigheid zoeken staandetehouden, weigeren zij zich aan de regtvaardigheid van God te onderwerpen.” (*Rom. X: 3*). Dit is eigengerechtigheid, en deze is een toestand des harten, welke, in stede van ons bij God tot aanbeveling te verstrekken, integendeel bijzonder mishagelijk is in zijne oogen; want zulk een zin beledigt zoowel Gods regtvaardigheid in de wet, als zijne barmhartigheid in het Evangelie.

Indien wij dan niet kunnen geregtvaardigd worden door onze eigen werken, hoe moet

dan deze oneindig gewigtige weldaad verkregen worden? De Apostel geeft het antwoord op deze vraag: „Geregtvaardigd zijnde door het *geloof*, hebben wij vrede bij God, door onzen Heer JEZUS CHRISTUS, door wien wij ook den toegang hebben, door het geloof, tot die genade, waaraan wij vasthouden, en roemen op de hope der heerlijkheid Gods.” (*Rom. V: 1, 2*). „*Hem, die geen werk verrigt, maar gelooft in Dien, die den goddelooze regtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot gerechtigheid.*” (*Rom. IV: 5*). „Want CHRISTUS is het einde der wet tot regtvaardigheid voor een iegelijk, die gelooft.” (*Rom. X: 4*). Beschouw dan den weg der zaligheid, den éénigen weg, den zekeren weg, den weg voor allen. „*Uit genade zijn wij zalig geworden, door het geloof.*” (*Ef. II: 8*). Hij, die *gelooft*, zal zalig worden. Maar *wat* moeten wij gelooven? Dat wij verloren en rampzalige zondaars zijn, bedorven van aard en schuldig aan ontelbare overtredingen; dat wij den toorn Gods verdienen, en werkelijk aan denzelven onderworpen zijn, uit hoofde van onze zonden; dat God slechts regtvaardig zou handelen, indien Hij ons in het verderf stortte; dat Hij, uit reine barmhartigheid en onverdiende

genade, zijnen Zoon gezonden heeft, om eene verzoening te zijn, door het geloof, in zijn bloed, om zijne regtvaardigheid te betoonen, opdat Hij bevonden worde regtvaardig te zijn en te regtvaardigen dengenen, die in JEZUS geloof; dat Hij nu gezind is in zijne gunst aan te nemen elken zondaar, den grootsten zelfs niet uitgezonderd, die tot Hem konit door JEZUS CHRISTUS; dat wij, wat de vergeving onzer zonden betreft, geheel, alleen en gedurig afhangen van de genade Gods, ons geshonken om den wil van CHRISTUS sterven voor ons — dit alles behooren wij van harte te gelooven, zoodanig te gelooven, dat wij op de zaligheid hopen en die verwachten, en ons verblijden in het uitzigt op de heerlijkheid Gods. Elke hoop, elke gedachte, elke verwachting van vergiffenis moet geheel op CHRISTUS gegrond zijn. CHRISTUS is degeen, die onze verlossing heeft teweeggebracht, en het geloof in Hem is het middel, om die verlossing van Hem deelachtig te worden; CHRISTUS is de eenige grondslag, en het geloof de eenige weg, om op dien grondslag te zijn en te blijven; CHRISTUS is onze gerechtigheid, en het geloof vereenigt ons met Hem, en maakt zijne gerechtigheid tot de onze. — Ziedaar, dit is de

godsdienst des Nieuwen Verbonds, en zoodanig was ook de godsdienst van CLEMENTINE CU-
VIER; dit is de godsdienst van elken waren
Christen; en het is de eenige godsdienst, die
ooit den mensch leiden zal tot de hemelsche
heerlijkheid.

Verbonden met het geloof is de *wederge-
boorte* of de *nieuwe geboorte*, van welke onze
Heer aldus sprak tot NIKODEMUS: „Voor-
waar, voorwaar, tenzij een mensch geboren
worde uit water en geest, kan hij in het Ko-
ningrijk Gods niet ingaan.” (*Joh. III: 5*).
Door nieuwe geboorte heeft men te verstaan
die geheele geestelijke verandering van ons
hart en gedrag, welke in ons teweeggebracht
wordt door den Geest van God, wanneer onze
gevallen en verdorven natuur van ons wordt
weggenomen, en ons, in de plaats daarvan,
eene heilige en hemelsche natuur geschonken
wordt. Alsdan is de gansche plooi en rigting
van den *wil* veranderd, omdat de zin en nei-
ging des *harten* veranderd is; en, om de
krachtige taal des Apostels te gebruiken, hij,
die deze zedelijke vernieuwing ondervindt,
wordt *een nieuw schepsel*, het oude is voorbij-
gegaan, en alle dingen zijn nieuw geworden.
Zijn *aard* en *natuur* is veranderd, en niet

blootelijk zijn *gedrag*. Zijn smaak, zijn streven, zijn oordeel is veranderd. Zijne uitwendige daden zijn slechts de uitdrukking van hetgeen inwendig in hem is. Hij bedenkt, bepeinst, gevoelt voornemens, vreeze, hoop en vreugde en droefenissen van gansch anderen aard dan te voren. Ziedaar de *wedergeboorte*; zij is een wezenlijk deel van de ware godsdienst; er kan, zonder haar, geene ware godsvrucht zijn. En deze nieuwe geboorte is noodig, niet maar voor *sommige* menschen, bij voorbeeld voor de ondegenden en onzedelijken, maar voor allen, ook de beschaafde, zedelijke en deugdzame menschen niet uitgezonderd. De laatstgenoemden behoeven de nieuwe geboorte evenzeer als de eerstgenoemden. De nieuwe geboorte was even noodig voor de beminnenswaardige CLEMENTINE, als voor den hatelijken en verfoeijelijken ROBESPIERRE. Geene trappen van natuurlijke deugd kunnen eenig menschelijk wezen verheffen boven de noodzakelijkheid van eene geestelijke verandering, want allen zijn zondaars en allen moeten vernieuwd worden.

En kan dit geschieden zonder *ernst*, zeer *hartelijken ernst*? Neen! — Het vangt aan met het erkennen en gevoelen, dat wij blootge-

steld zijn aan de veroordeeling van den almachtigen God, en het gaat voort met aantedringen op het onderzoek: „Wat moet ik doen, om zalig te worden?” Velen bezoeken kerk en bedehuis, hun leven lang, en hebben evenwel geene godsdienst, want zij hebben geen duidelijk inzicht in hunne zonde, geene vrees voor de toekomstige veroordeeling, geene hartelijke bekommring om zalig te worden.

Een ander kenmerk van de ware godsdienst, en de godsdienst van CLEMENTINE is *allesovertreffende liefde tot God*; en wat is godsdienst anders, dan een ijdele naam, waar deze liefde ontbreekt? „Dit is het eerste en groote gebod: Gij zult den Heere uwen God liefhebben met geheel uw hart, met geheel uw verstand en met geheel uwe ziel.” (*Matth. XXII: 37*). „*Zij gevoelde, dat zij een oneindig voorwerp moest liefhebben.*” En hoe deze liefde in haar werd teweeggebragt, verhaalt zij op eene andere plaats: „Ons hart gevoelt alleen dan ware liefde tot God, wanneer het de geheimenissen des Euangeliums aanneemt. De genade van God, zijne liefde voor zondige schepselen is in eene verwonderlijke wijze en mate tentoongespreid in het werk der verlos-

sing; en waar die verlossing wordt aangenomen, moet het hart vernieuwd worden, en gevolgelyk vervuld worden met liefde en dankbaarheid jegens den Zaligmaker." Dit is zeer waar: nimmer zullen wij God liefhebben, nimmer derhalve ware godsvrucht bezitten, tot dat wij gelooven de liefde, die God voor ons heeft; „want," zegt de Apostel: „wij hebben Hem lief, omdat Hij ons eerst heeft liefgehad." (1 Joh. IV: 19). Godsdienst derhalve, en dit kan niet te dikwijls herhaald worden, Godsdienst bestaat hierin, dat wij God liefhebben met eene alles overtreffende en daadwerkelyke liefde, zoo, dat wij het hoogste behagen scheppen in zijn heilig, regtvaardig en genadig karakter, in het gehoorzamen aan zijne geboden, in het naderen tot hem in eenen geest der aanneming, en in het zoeken en streven hoe wij Hem, in al onze wegen, welbehagelyk zullen zijn. Dit stemt overeen met de taal van PAULUS: „In JEZUS CHRISTUS is besneden te zijn niets; maar *het geloof werkzaam door de liefde.* (Gal. V: 6). Hij dan, die weten wil welke de godsdienst is van het Nieuwe Testament, de godsdienst, die aangenaam is aan God, de godsdienst, die hem gelukkig zal maken, die hem van

de wereld zal spenen, die hem zal troosten in den dood, die hem brengen zal in den hemel, die bestndere, tot dat hij het verstaat, dit kort begrip derzelve, 'twelk tevens zoo schoon is: *geloof werkende door liefde*; want daarin is dit alles opgesloten.

U aldus zeer kortelijk den aard der godsdienst beschreven hebbende, zal het van groot belang zijn, dat ik u waarschuwe tegen sommige andere dingen, die naar dezelve gelijken, maar echter niet meer hebben dan den *schijn* der ware godsdienst. Er kan bij iemand aanwezig zijn zekere *aangeboren vrees* voor God, als voor eene ontzagchelijke Mogendheid, wie het gevaarlijk is te beleedigen, die eer een voorwerp is van afkeer dan van liefde, lust en vertrouwen, en wie het wenschelijk is op eene of andere wijze zich goedgunstig te maken, even als wij doen zouden met eenen kwaadwilligen persoon, die ons lot in zijne hand heeft. *Dit is de ware godsvrucht niet.* Er is een *eerbied* voor God, *de vrucht der opvoeding*, welke ons, ja, weêrhoudt, om met heilige dingen te spotten, en godvruchtige menschen belagehelijk te maken of te vervolgen, die ons ook eenigen eerbied doet betoonen voor heilige plaatsen en verrigtingen, maar

eechter niet vergezeld gaat van ware bekeering, geloof in CHRISTUS en allesovertreffende liefde tot God. Ook *dit* is geene ware godsvrucht. *Eenebijgeloovige vreeze*, zekere plegtigeschroom, welke ziel meestermaakt van de ziel, wanneer men nadert tot het graf, of denkt aan den dood, die, tegen wil en dank, alle menschen tot ernst stemt, of ook, gedurende de ontzettende uitbarsting van storm en onweder, wanneer de verbeelding meent Gods stem te ontwaren in den donder, en het schitteren zijner oogen in de bliksemstralen; of die de ziel aangrijpt gedurende de plegtige stilte van den nacht, wanneer er volslagen stilte is, en het beeld van den Onzichtbare, de Geest van Hem die duisterheid stelt tot zijne tente, voor ons als voorbijgaat; zulk een plegtige schroom, ofschoon die ons ook doe vreezen en beven, is niet de ware godsvrucht. Evenmin is zulks eene *bloot godsdienstige gevoeligheid*, eene sentimenteele aandoening der verbeelding, welke wordt teweeggebracht door middel van schilder- of beeldwerk, dat heilige voorwerpen voorstelt voor ons oog, of die veroorzaakt wordt door de kraecht der toonkunst en poëzij, die spreken tot het oor; noch ook wanneer wij door de indrukmakende majesteit van

gothische gebouwen, of van derzelver bouwval-
len, als aan de zinnen ons ontogen gevoe-
len, en ons gemoed gestemd wordt tot pein-
zende, vrome en plegtige melancholie. Dit
alles kan in iemand aanwezig zijn, zonder dat
nog de ware godsvrucht in hem wone; het is
alles niets anders, dan een onechte schijn en
namaaksel, welke zoo zeer verschilt van waar-
achtige godsvrucht, dat men nauwelijks zeg-
gen kan, dat het er naar gelijk.

Ook moet ik niet nalaten u te waarschuwen
tegen nog iets, dat aanspraak maakt om als
ware godsvrucht doortegaan, en hetwelk
veel meer den schijn er van heeft dan al het
reeds genoemde, maar echter niets meer regt
heeft om ware godzaligheid te heeten; ik
bedoel *die bewondering van de magt, wijsheid
en weldadigheid des Scheppers*, waaraan de
wetenschap zich overgeeft, wanneer het de
bewijzen van een liefderijk verstand, waarvan
het heelal overvloedt, opmerkt en nagaat. Het
is niet, en *kan* niet mijne bedoeling zijn, om
de waardij der wetenschappen in het minst
geringteschatten, noch ook om de aanbid-
dende bewondering en het verheven genoeg
te willen afkeuren, waarmede de kennis van
Gods werken ons voor den goddelijken Schep-

per vervult. — Zulke werken als PALEY'S *Natuurlijke Godgeleerdheid*, en de *Bridgewater Treatises*, zal niemand lezen, zonder onder- rigting en veel nut; maar men vergete nim- mer, dat het door de *geopenbaarde* en niet door de natuurlijke godsdienst is, dat de zon- daar moet zalig worden. Het is het Evan- gelie en niet het Deïsme, wat ons in den he- mel brengen zal. Het gansche heelal, met al deszelfs wonderen is niet in staat, om ons met stellige zekerheid te zeggen of 's men- schen ziel onsterfelijk zij, en of er voor de zonde vergiffenis kan geschonken worden. Het is het boek der Heilige Schrift, niet het boek der natuur, dat bestudeerd moet worden, om het antwoord te erlangen op de vrage: „Wat moet ik doen om zalig te worden?” Het is hieruit duidelijk, dat noch wetenschap, hoe diep ook en grondig, noch zelfs de opregtste en diepste bewondering van den Schepper, tot welke somtijds deze kennis en wetenschap op- leiden, de ziel kunnen verlossen en zaligma- ken; maar dat zulks integendeel alleen erlangd kan worden door die gezindheden van berouw, bekeering, geloof, nederigheid, heiligheid en afhankelijkheid, welke men door het Woord van God kan verkrijgen. Menig mensch, die

zeer genegen was, om te handelen als hoogepriester in den tempel der natuurlijke godsdienst, en om derzelve plegtigheden te besturen, heeft, in den hoogmoed zijns verstands, gewcigerd zich te buigen voor het *Christelijk* altaar, en, door het geloof, te naderen tot den met CHRISTUS bloed besprengden troon der genade. Dat niemand dan zich misleide omtrent het verheven gevoel en de bewondering, waarmede hij de heerlijke tooneelen der natuur beschouwt; dat niemand deze voor ware godsdienst houde, evenmin als de eerbiedige aandoening des gemoeds, waarmede hij den flonkerenden sterrenhemel bij nacht aanstaart, of het blaauwe uitspannel, den onmetelijken oceaan, en de gadelooze verscheidenheid der natuur bij dag, bewondert. *Dit is alles niets dan poëzij, maar geene godsvrucht, indien bekeering en geloof in CHRISTUS, en liefde tot een heilig God daarmede niet gepaardgaan.* Het is God in CHRISTUS, God, die de wereld met zich zelve verzoekt, God de regtvaardige en die hem regtvaardigt, welke in JEZUS gelooft — en geenszins blootelijk God, de Schepper, die voor den waren Christen het voorwerp is der diepste hulde en vereering. De godsdienst, die ons zal zaligmaken, is

de godsdienst des kruises; de godsdienst van een gebroken hart en eenen verbrijzelden geest; de godsdienst, die dagelijks gevoed wordt door de zuivere melk van Gods Woord; die ondersteund wordt door gebed en overpeinzing; die in ootmoed en zelfvernedering weet wegtezinken, en wederom oprijst om hare gedachten en begcerten te stellen op de dingen, die daarboven zijn, waar CHRISTUS is gezeten aan de regterhand Gods: en zoodanig was de godsdienst van CLEMENTINE CUVIER.

Maar let nu op de *uitwerkselen* en *gevolgen* der godsdienst, gelijk deze zich vertoonden bij CLEMENTINE. Zie dezelve hierin, dat zij zich zoo *nuttig* maakte. Zie haar, even als haren goddelijken Heer, rondgaan, goeddoende; waar zij ook kome, ontmoet zij den dankbaren glimlach, waarmede zij, door haar werkzaam medelijden, het gelaat heeft opgehelder van zoo velen, die in droefheid nederzaten, en de vreugdetranen, die hare weldadigheid aan het oog ontlokte, dat geheel verduisterd was van wanhoop. Waar, in al de sehouwspelen, de danszalen, of gezelschappen van Parijs, kon men onder de fatsoenlijke jonkvrouwen er eene vinden, aan wie de armen

en ongelukkigen zoo veel verschuldigd waren, als aan haar? De liefde tot de vermaken der wereld sluit het hart en doet de belangstelling in behoeftigen verwelken, even als de oostewind de teedere blaadjes van den bloem; het is de godsdienst, die, als de zomerzon, die aandoeningen des harten weder opwekt en haar hare verkwikkende geuren doet verspreiden. Weltdoen is goddelijk, beide in het mededeelen van zegen, en in het ondervinden en smaken daarvan; en er is geen *goed* zoo uitgestrekt in den omvang van deszelfs weldadige werking, noch zoo blijvend van duur, als het goed dat wij doen voor de geestelijke belangen van onze medeschepselen. Menschelijkheid maakt 's menschen pad naar het graf ligt; maar de godsdienstige welwillendheid, welke poogt eenen zondaar te bekeeren van de dwaling zijns wegs, en eene ziel te redden van den dood, zoekt dengenen, die ze beoefent, de gave deelachtig te maken van eene heerlijke opstanding tot het eeuwige leven. Denk niet, dat ik u rade, om u te onthouden van werkzame pogingen aantewenden, ten einde de tijdelijke behoeften uwer medeschepselen tegemoettekomen. De Heiland der wereld, immers, terwijl Hij de ver-

heven taak vervulde van der menschen zielen te behouden, hield het niet voor beneden zijne barmhartigheid, noeh voor zijner onwaardig, ook aan der menschen ligchaam gezondheid en verkwikking te verschaffen. Hij voedde de hongerigen, genas de krankten, schonk het gezigt aan de blinden; met één woord, Hij had een oor om te luisteren naar elk verhaal van ramp en leed, en eene hand om allerlei soort van weldaden uittedeelen. Volg zijn voorbeeld! Waar vertoont zich de vrouw in haar voordeeligste licht, getooid met hare grootste bevalligheid, en schitterende in haren reinsten glans? Niet in de vrolijke kringen, waar wereld en mode het gebied voeren, als zij de oogen verblindt door den uitgelczen smaak harer kleeding, de schoonheid van haren persoon, en de levendigheid van hare gesprekken; en aldus voor de eene sexe een voorwerp is van nijd, en voor de andere, van vleijerij en bewondering. O neen, maar wen zij in de treurige ziekenkamer als een gediensstige engel voor den lijder, aan de armoede hare angsten onttneemt en het geweld der smart verzacht, door pogingen en zorgen der liefderijkheid, zoo als niemand dan zij alleen die kan aanwenden; wen zij

in de hut, waar gebrek woont, levensmiddelen brengt, of datgene, waardoor men zich die verschaffen kan, voor het arm verlaten schepsel, „’twelk flauw is van honger en wanhoopt aan het brood voor den dag van morgen,” als zij in het gasthuis het hart opebeurt van haar, die vroeger betere dagen beleefde, en wier gemoed, bij deze herinnering verbrijzeld, voor eenige oogenblikken verkwikt wordt en als opluikt onder den zonschijn van hare vriendelijkheid en liefde; dit, dit zijn de schoonste tooneelen van vrouwelijke heerlijkheid en gelukzaligheid tevens. Bij diergelijke liefdebezoeken wordt zij omringd niet slechts met den hemelsehen glimlaeh van goedkeurende engelen, maar ook de goedkeuring Gods is om haar heen; terwijl de getuigenis van een goed geweten de daden van hare liefderijkheid bevestigt en ondersteunt.

Maar er is, ik herhale het, eene heiliger soort van medelijden, eene nog meer omvattende en volhardende liefde, die zij kan beoefenen: ik bedoel het medelijden met de ziel, welke eigenlijk de ziel is van het medelijden. De ziel! de ziel! welk een woord is dit! Dat onstoffelijk wezen, de redelijke geest, het on-

sterfelijk beginsel „Wat zal het den mensch baten, zoo hij geheel de wereld won, en hij leed schade aan zijne ziele? of wat zal een mensch geven tot losprijs zijner ziele?” (*Matth.* XVI: 26). Ziedaar de taal van Hem, die het best de waarde kent van de wereld, want Hij heeft de wereld gemaakt, en van de ziel, want Hij heeft hare verlossing te weeggebragt; en die derhalve nimmer de waarde der ziel te hoog, noch die der wereld te laag kon stellen. De redding van onsterfelijke zielen is het voorname doel der oneindige liefde Gods, het middenpunt van al zijne aanstalten, en de voleindiging van al zijne werken; het is voor de redding van onsterfelijke zielen, dat de Zoon van God mensch werd, en stierf aan het kruis; dat de Heilige Geest van den hemel werd uitgestort; dat de Bijbel, door goddelijke ingeving, werd in schrift gesteld, en de geheele inrigting van godsdienstige instellingen werd gesticht; de redding van onsterfelijke zielen is datgene, wat den hemel in bewondering zet en den nijl en de woede der hel gaande-maakt.

Tot dit groote werk wordt GIJ uitgenoodigd, om medetearbeiden, en dus is u de gele-

genheid geschonken, om in gemeenschap te komen met den Vader en met zijnen Zoon JEZUS CHRISTUS. Ja, er is iets, dat *gij* doen kunt, zonder uit uwen kring te treden, of de zoo teedere ingetogenheid der vrouw te beledigen, of u aantematigen de werkzaamheid van hen, die hun geestelijk beroep bepaaldelijk deze verplichting oplegt. Even als de liefderijke en liefdewaardige CLEMENTINE, kunt ook *gij* het opzigt houden over de opvoeding van arme, niet onderwuzen jonge kinderen, of tot dezelve medewerken; *gij* kunt het *Godsdienstig Traktaatje* brengen in de woning van vrouwelijke onkunde; *gij* kunt de Heilige Schriften voorlezen aan de armen en bejaarden onder uw geslaecht; *gij* kunt ze bezoeken in hunne krankheid, en woorden van onderrigt en troost tot haar spreken; en *gij* kunt ook bevorderlijk zijn aan de werkzaamheid van Bijbel en Zendeling-vereenigingen, met en onder opzigt van haar, die eene of andere derzelve besturen. Op al deze wijzen kunt *gij* nut stichten, en alzoo, in den eenigen, waren zin dier woorden, werken voor de onsterfelijkheid. *Gij* kunt iets goeds verrijgen met dat heilige licht te verspreiden, hetwelk in den merkwaardigen tijd, dien wij

beleven, den dauw van een' geestelijken morgenstond verspreidt over het gelaat van eene in duisternis liggende wereld. De stem is van den troon des Verlossers uitgegaan: „Ziet, ik maak alle dingen nieuw.” En gij, ja ieder uwer, die dit boek zult lezen, wordt uitgenoodigd om medetewerken aan deze gewigtige en heerlijke vernieuwing.

Gij behoort de zedelijke teekenen der tijden optemerken, en de kenmerkende trekken van het tijdvak, waarin het uwe bestemming is te leven — zij zijn allerbelangrijkst, en tevens allergewigtigst. De winter der wereld is voorbijgegaan en het beginsel van geestelijken groei en vruchtbaarheid begint zich te vertoonen in het uitspruitende groen en de zwellende lenteknoppen, die allerwege te zien zijn. Gij behoort dit te zien, en te gevoelen, dat gij iets doen moet, om de heerlijkheid van den zomer, en den zegen der herfstoogsten voortebereiden. Het mensehelijk leven heeft voor maatschappij en nakomelingsehap eene nieuwe waarde verkregen; eigenbatige traagheid en werkeloosheid is thans sehuldiger en zondiger dan immer. Een heilige ondernemingsgeest is de geest van onzen tijd. Alles is vol *energie*: niets is in stilstand of

trage kwijning. De hemelen schijnen als vervuld met stemmen, en de aarde als vol van beweging. Ook de werktuigen en de zendelingen van den boozen blijven niet in rust, noch zijn werkeloos. Al de magten der duisternis stellen zich in slagorde, om de magten des hemels het hoofd te bieden in het dal der beslissing. Binnen en buiten het vaderland komen de beginselen der waarheid in een' heviger en enger strijd met de beginselen der dwaling. Het is een strijd over de verlossing der wereld; en wij kennen den uitslag. De profetie heeft met hare hand den sluier geligt, welke de toekomst bedekt, en ons doen zien al de natiën der aarde in vrede en geluk, rustende onder den scepter van CHRIS-TUS. Sla dan uwe hand aan het werk! — Alles noodigt u uit tot handelen, en doet eene oproeping aan uwe eerzucht. Van vele zijden komen stemmen tot u en zeggen: „Doe iets; doe het! doe het!” — Stoor u dan niet aan den glimlach der spotters, noch aan de zwarigheden der vreesachtigen. Gelukkig ontbreekt het u niet aan middelen, werktuigen of medewerkers. Weldadige ondernemingen zijn in onze dagen fatsoenlijk geworden, en, ofschoon men dezelve niet op zich nemen moet, om der fat-

soenlijkheid wille, zoo versehaft echter deze omstandigheid eene bijkomende drijfveer en aanmoediging. Velen, die van uwe jaren zijn, en van uw geslacht, zijn reeds bezig met weltdoen, en noodigen u uit, om hare medearbeidster te worden. Ai, neem hare uitnoodiging aan! Het is niet minder uwe zaligheid dan uw pligt.

Hij, die voor niets anders leeft dan voor eigen genoeg, heeft alleen het genoeg dat voortspuit uit de genieting van eenen enkelen persoon; maar hij, die leeft voor anderer welzijn, vermenigvuldigt zijnen zegen naar de mate van het getal der voorwerpen van zijne weldadigheid; hij breidt den kring van zijn genoeg uit, tot dat dezelve de uitgestrektheid van zijne liefde geheel omvatte; en waar hij zich niet verheugen kan in het aanschouwen van hetgeen hij tot stand mogt brengen, geniet hij de aangename gedachte van hetgeen hij echter zocht en poogde te doen; ja zelfs vindt hij troost in zijne wensehen, wanneer deze, gelijk dikwijls gebeurt, zijne verrigtingen tebovengaan.

Wij zijn wel niet in staat, om al de redenen te verklaren, waarom een heilig, wijs en goedertieren God het kwaad heeft toegelaten;

maar eene dier redenen is ongetwijfeld, opdat wij op de proef zouden gesteld worden, door tegen de zonde en het kwaad te strijden in geloof, hoop en liefde, en dus, door ons in den strijd te begeven, onze godsvrucht beide zouden betoonen en versterken; en een zeer aanmerkelijk deel van de roeping van ieder mensch op aarde bestaat in het strijden tegen het kwaad, onder eene of andere van deszelfs gedaanten. Jonge menschen behooren dit te weten, bij hunne intrede in het leven, en het nimmer te vergeten, zoo lang zij voorttreizen in een land, zoo vervuld, als deze aarde, met onkunde, ondeugd en ellende. Het is eene edele eerezucht, en van ons allen wordt het geëischt, zoowel door het bevel des hemels, als door de smeeking eener jammerende aarde, dat wij de wereld heiliger en gelukkiger achterlaten, dan wij dezelve bij onze intrede vonden.

Vergelijk, in oogenblikken van bedaard nadenken, het genoeg van wereldsche vermaken met dat van de weldadigheid, en zeg dan, aan welk de voorkeur toekomt. Ik wil toestemmen, dat zij, die zich overgeeft aan fatsoenlijke vermaken en genietingen, hare aangename vooruitzigten en nabetrachtingen alle-

zins heeft; en ik kan mij voorstellen, hoe zij somtijds op eene reeks van diergelijke bezigheden terugziet met sommige gedachten als de hiervolgende: — „Dien avond was ik in gezelschap; hoe *brillant* was de partij, hoe smaakvol en verscheiden het onthaal, hoe aangenaam de avond! Weinig minder, indien ook al cenigzins minder, was het concert, dat eenige avonden later volgde: wat uitgelezen muziek, en wat betooverend zingen! En dan, de kroon van alles, de *assemblée!* wat uitgekozen en schitterend gezelschap, en welk *geanimeerd* dansen! Mijne eerezucht gevoelde zich op het zeerst voldaan; nimmer heb ik mij zelve meer genoten! Dit alles, hoop ik, zal spoedig herhaald worden, en dan zal ik nauwelijks iemand behoeven te benijden.”

Luister nu naar de bepeinzingen der mensche-lievendheid en weldadigheid: „O God! ik dank U, dat gij mij in het harte gegeven hebt, om weltdoen aan mijne medesehepselen, en dat Gij mij, door Uwe genade, den zegen hebt geschonken, om anderen gelukkig te maken. Ik mogt de donkere tafereelen van menschelijke ellende verhelderd zien met vreugde, als ik ze naderde, en de kinderen der smarte, in mijne tegenwoordigheid, een' blijden

glimlach zien mengen onder hunne tranen! „Wanneer hun oor mij hoorde, zegende het mij, en als hun oog mij zag, gaf het mij getuigenis. De zegening van hem, die op het punt stond van te vergaan, kwam op mij, en ik deed der weduwen hart zingen van vreugde. *Job XXIX: 11, 13.*” Ik mogt het middel zijn om onwetende kinderen te voeren tot de bronnen der kennis; om den Bijbel te brengen in de huisgezinnen, waar te voren zelfs geen straal der goddelijke waarheid was doorgedrongen; om naar het huis van God te rigten de voeten, die steeds gewandeld hadden in het pad der overtreding van 's Heeren dag. De tranen des berouws zag ik vloeijen langs de wang van den vroeger verharden misdadiger; ik was de blijde, dankbare getuige van het treffende der heiligheid, die nu het gemoed versierde, dat eenmaal, door de sehandelijkheid der ondeugd, was ontluisterd, en den straal der volste hope op zaligheid mogt ik zien schitteren in oogen, die zich reeds ten doode begonnen te sluiten. O, hoe zou zij, die immer de blijdschap en de dankbaarheid van eenen zondaar zien mogt, die door hare pogingen werd teruggebracht van de dwalingen zijns wegs, en de diepe erkentelijkheid eener

ziel, die gered is van den dood, hoe zou zij kunnen twifelen aan de oneindige voortreffelijkheid der genoegens, die de weldadigheid doet smaken, boven die, welke de vermaken der wereld verschaffen? Ik dank U, o God! dat Gij mij er toe gebragt hebt, om de laatste tegen de eerste te verwisselen."

En dit is niet alles. De vruchten van heiligen ijver en van godsdienstig medelijden zullen veel meer nog geplukt worden in de andere wereld. Wanneer wij de kennis en de beginselen der goddelijke waarheden aan andere mededeelen, zaaijen wij een zaad, waarvan de oogst zal worden ingezameld *in* de eeuwigheid en *door* dezelve. Wat wij doen voor de bloot tijdelijke hulp der lijdende menschheid, zulks is vergankelijk, maar wat wij doen voor hun geestelijk welzijn, zulks is onvergankelijk. Indien wij het middel worden mogeu, om ook slechts ééne ziel te redden van den dood, zoo voeren wij eene onsterfelijke ziel, eenen verheerlijkten geest in eene loopbaan, waar wij dien zullen zien voortgaan van kracht tot kracht, al meer en meer naderen tot eene heiligheid en gelukzaligheid, die geen einde zal nemen, ja, den hemel versieren met nieuwe schoonheden,

en schitteren met den glans van zedelijke heerlijkheid, door al de tijden der eeuwigheid voort. Dan zal God dit zijn nieuw schepsel steeds zien toenemen in schoonheid voor zijn aangezicht, en hetzelfde gedurig meer tot Hem zien naderen, hoe ver ook steeds verwijderd van zijne eigen oneindige en volstrekte volmaaktheid. O, er is, in deze gedachte, eene zoo onuitsprekelijke en alles overtreffende voldoening des harten! Welnu, niets minder dan dit, zal aan de verheven eerezucht van godvruchtige weldadigheid voldoening schenken. Ja, ziedaar de kroone, bewaard voor allen, die, eerst de zaligheid gezocht hebbende voor zich zelve, verder begeerig zijn en zich beijveren, om iets te doen voor de redding van anderen. Het zal, bij de ontdekkingsvinding, waar bevonden worden, dat werkelijke inspanning, om waarlijk welte doen, pogingen, ondernomen onder reine beweegredenen van opregte godsvrucht, dat deze, zeg ik, de beste bestanddeelen zijn van een gelukkig leven.

Verder mag, als eene der groote voortreffelijkheden van de godsdienst, en als een der bewijzen van hare onberekenbare waarde, nog dit vermeld worden, *dat zij het eenige is, het-*

welk als eene opvoeding voor den hemel kan beschouwd worden. Bestemd gelijk gij zijt, mijn lezer, om eene betrekking en standplaats op deze aarde te vervullen, doen uwe vrienden wijselijk al wat in hun vermogen is, om u de voorregten te verschaffen van de best mogelijke opvoeding. Uwe kennis kan niet te verscheiden noch te uitgebreid zijn, indien slechts het *nuttige* gepaard ga met het bloot aangename; en het strekt u niet zeer tot eer, indien gij niet gedurig zoekt voorttebouwen op de, in de school, gelegde grondslagen. Kweek den lust tot kennis aan; want later zult gij de beste vruchten kunnen plukken van al de kennis, die ge nu opdoet. Maar bedenk evenwel, dat, al waart gij in staat, om u alle mogelijke, zoowel aangename als nuttige, kennis te vergâren; al kondet gij literatuur vereenigen met diepe wetenschap, en over dit alles het schoon vernis leggen van de uitstekendst beschaafde manieren: — dit alles echter, bij gebrek aan ware godsvrucht, u even ongeschikt en onopgevoed voor den hemel laten zou, als de Wilden zijn in de bosschen en woestenijen. Want, wat is de hemel, en waarin bestaat de hemelsche zaligheid? Het is geenszins een toestand van *zinnelijk* bestaan,

want het ligehaam der opstanding is een *geestelijk* ligehaam; al wat onze zinnelijke begeerten streelt, en onze dierlijke natuur hierbeneden aangenaam aandoet, heeft daar geene plaats. Al zulke voorwerpen, welke nu den smaak voldoen van hen, die het vermaak najagen, bestaan in den hemel niet. Ook is de hemel geenszins een staat van bloot *maatschappelijk* leven, waar vrienden en geliefden, ouders en kinderen met elkander vereenigd worden, om nimmermeer te scheiden en al de zaligheden te smaken van eenen vernieuwden omgang met elkander. De hemel is ook niet een *bloot verstandelijke* staat, waar men de kennis en wetenschap bereiken zal, in derzelve hoogste volmaaktheid, en waar de natuurlijke godsdienst opgevoerd zal worden, tot haren hoogsten trap. Wij zullen, het is waar, alsdan alle dingen, en dus ook de wetten, die het heelal regelen, en de gcheele inrigting der natuur kennen: maar dit is geenszins het denkbeeld, *hetwelk ons de Schriften geven* van den hemel; en wat weten wij van den hemel, buiten hetgene de Schriften ons daarvan leeren? De hemel is een staat van **HEILIG** leven, vereenigd met een geestelijk bestaan, en al de zaligheid des hemels

is tevens heilig. De hemel is de woonplaats van een heilig God, van den heiligen Verlosser, van heilige engelen en heilige menschen. De hemel is het ware element van heiligheid: *de oorspronkelijke plaats en het eindelijke vaderland der godsdienst*. De zaligheid des hemels moet zijn gelijk de hemel zelf: eene heilige zaligheid, eene godsdienstige zaligheid. Die zaligheid zal voortvloeijen uit ons zijn in Gods tegenwoordigheid, en ons aanschouwen van zijne heerlijkheid; zij zal ontstaan uit ons zijn gelijk Hij is, uit ons liefhebben en dienen van Hem, gelijken naar Hem, Hem genieten, en uit de bewustheid, dat wij door Hem geliefd worden. Daarom is het, dat CHRISTUS zegt: „Vader! ik wil, dat degenen, die Gij mij gegeven hebt, zijn waar ik ben, opdat zij mijne heerlijkheid aanschouwen.” (*Joh. XVII: 24*). De Apostel PAULUS zeide, in het vooruitzicht van zijnen dood: „Ik verlang uittewonen en met CHRISTUS te zijn.” (*Phil. I: 23*). Hetzelfde stelde hij ook aan anderen voor, als het eigenlijke wezen der hemelsche zaligheid: „Zoo zullen wij altijd met den Heere zijn.” (*1 Thess. IV: 18*). Hetzelfde doel heeft de beschrijving van den Apostel JOHANNES: „Het is nog niet geopen-

baard wat wij zijn zullen, maar wij weten, dat als Hij (CHRISTUS) geopenbaard zal zijn, wij Hem zullen gelijk wezen, want wij zullen Hem zien, gelijk Hij is." (1 Joh. III: 2).

Het is derhalve klaarblijkelijk, dat, indien dit de aard en het wezen van den hemel is, er dan ook eene *geschiktheid* voor den hemel, eene voorbereiding, eene opvoeding daarvoor dient te zijn; en dat deze opvoeding allezins daartoe behoort geschikt te wezen. Indien de hemel een godsdienstige staat is, zoo kan alleen de godsdienst ons voor den hemel opvoeden. Welke betrekking toch zou er uitdenken zijn tusschen de vershillende takken van eene letterkundige of wetenschappelijke opleiding of van eene vorming door de schoone kunsten, — en den staat van een HEILIG leven? Is het door eene kennis der talen, of door bekendheid met de natuurlijke historie, of door bedrevenheid in de fraaije kunsten, of door de hoogste uitwendige beschaving en bevalligheid van manieren, dat een mensch geschikt gemaakt wordt, om Gods tegenwoordigheid te genieten, of om Hem liefdehebben en te dienen, voorbereid, om, met de hemellingen, den Verlosser te bewonderen, en opgeleid tot den omgang met de heiligen en de engelen?

Al deze talenten zijn eene geschikte opvoeding voor de aarde, maar welk verband ter wereld bestaat er toch tussehen deze, en de gelukzaligheid der verheerlijkten? God volmaakt liefdehebben, ziedaar de volkomenheid der hemelsche zaligheid; en derhalve is de liefde tot God, hier op aarde, de eenige voorbereiding voor zulk eenen staat. God zelf, (ook zijne werken daargelaten) is de hoogste waarheid en het hoogste goed, en het zal de bezigheid en zaligheid zijn der verheerlijkten, de geheele eeuwigheid door, God als zoodanig te kennen, liefdehebben en te genieten.

Deze opvoeding was het, die CLEMENTINE ontving door het onderwijs en den invloed van den Heiligen Geest; hier beneden reeds werd zij geschikt gemaakt, om Gods tegenwoordigheid in den hemel te genieten. Hare vorderingen in diepe wetenschap en in alles, wat tot de beschaafdheid en voortreffelijkheid eener vrouw behoort, waren verre boven die der meeste personen van haar geslacht. Onder de leiding van eenen vader, als de hare was, kan men denken, hoe zorgvuldig, en met welk gelukkig gevolg, haar verstand werd geoefend. Maar ware dit nu alles geweest, wat hadde het haar gebaat? Haar leven was

niet lang genoeg, om de kennis, die zij verkregen had, aantewenden. De zorg van hare ouders, de ervarenheid harer leermeesters, en hare eigen vlijt, om zich voortebereiden voor haren stand, werden allen besteed aan de opkweeking eener bloem, welke, slechts gedurende eenen zoo korten tijd, haar schoon zou vertoonen, en haren geur op aarde zou verspreiden, en dan zou verwelken en sterven; hare ouders en meesters voedden eene kweekeling op, die niet lang gebruik zou hebben van de kennis, welke haar hoog begaafde geest had opgegaard. Maar dit alles geschiedde, terwijl zij, Gode zij dank! tevens opwies in genade en kennis in de schole van CHRISTUS; terwijl zij onder eenen onfeilbaren Leeraar werd opgeleid, om eenmaal deelte hebben aan de bezigheden en zaligheden des hemels. „Hoe liefelijk,” zeide zij, „is de gedachte aan dat eeuwig zalig leven — dien staat van rust en liefde. Daar zullen wij die heerlijke woorden van den Zaligmaker verstaan: „Ik ga heen, om u plaats te bereiden, opdat, waar ik ben, ook gij zijn moogt.”

Mijne jeugdige lezeres! laat mij u ernstig bidden en verzoeken, dat ge toeh deze overtuiging bij u aankweekt: dat, *wat het ook*

zij, wie ook, die u moge opvoeden voor de aarde, gij het onderrigt behoeft van den Heiligen Geest, en behoort der ware godsvrucht deelachtig te zijn, indien gij voor den Hemel wilt worden opgevoed. Buiten dat, zullen alle overige kundigheden en talenten, hoe verscheiden ook en uitstekend, niets meer zijn, dan de bloemenkrans, welke, hoe schoon en welriekend die ook zij, echter niets meer is, dan het sieraad des slagtoffers, hetwelk naar het altaar ter dood wordt heengeleid.

Het hoog gewigt en de alles te bovengaande voortreffelijkheid der godsdienst blijken niet minder uit de ontwijfelbare daadzaak, dat *godsdienst de groote bedoeling des aardsehen levens is*; of CLEMENTINE CUVIER heeft te vergeefs geleefd! Al wat deze wereld begeerlijks heeft, zag zij vóór zich, maar het werd haar niet vergund het te smaken. Het liefelijk vooruitzicht van een gelukkig leven op aarde verlichtte haar pad, maar verdween, toen zij er op staarde; en, hare godsvrucht alleen uitgezonderd, mag men naar waarheid zeggen, dat zij slechts geboren was, om teleurtestellen en teleurgesteld te worden. Hoe dikwijls zien wij, even als in dit geval, een jong meisje, dat, wanneer nu hare opvoeding is voltooid, en zij

bereid is om tot zegen te zijn en zelve geluk en zegeningen te smaken; juist als zij geschikt is geworden om het genoeg en sieraad van haren kring te wezen, afgesneden wordt gelijk eene voorjaarsbloem, waaraan de hovenier zijne meeste zorg had besteed, en die hem juist ontnomen wordt als zij, door haren vollen bloei, op het punt staat, om zijne moeite te beloonen, en het schoonste sieraad te zijn van zijne kweekerij. Menig jeugdig mensch, voor wiens opvoeding moeite noch kosten gespaard zijn, en wiens vlijt de belangstelling zijner betrekkingen en vrienden wel beloonde, wordt weggenomen door den dood, juist op den tijd, als hij nu het openbaar leven in zou treden, te midden der hooggespannen verwachting, welke zijne talenten en kundigheden deden koesteren. Indien er geen leven na dit leven is, hoe gegrond zou dan, over zulke verwelkte bloesems als deze, de uitroeping van den psalmist zijn: „Waarom hebt gij alle menschen voor niet geschapen?” Maar indien er een ander leven is, (en wij *weten* dat er een ander leven is!) waartoe dit aardsehe slechts eene voorbereiding, waarvan het slechts een aanvang is, dan heeft niemand vergeefs geleefd, indien

hij slechts lang genoeg leefde, om ware godsvrucht deelachtig te worden. Er is eene eeuwigheid van geluk, den Christen verbeidende aan gene zijde des graf; en geloof, liefde en heiligheid zijn de voorbereidingsmiddelen daartoe; en al wie deze bezit, heeft het doel haars levens bereikt, geleefd heeft zij voor eene edele bestemming, zij moge dan sterven, op welken leeftijd het ook zij, of in welke omstandigheden zij ook heenga, en welke ook hare vooruitzigten waren voor deze aarde. Voor anderen moge zij dan te vroeg sterven, voor haar zelve sterft zij niet te vroeg. Zij heeft lang genoeg geleefd, om zich heerlijkheid en eere, onsterfelijkheid en eeuwig leven te verzekeren; en alles, wat zij verloren heeft, of verliezen kan, door vroeg naar den hemel heentegaan, is niets anders, dan wat het jonge kind verliest, wier opvoeding is voltooid, wanneer zij vroeger dan gewoonlijk van hare schoolgenooten wordt verwijderd, om de rijkere genietingen te smaken, die haars vaders huis haar aanbiedt. De godsdienst doet ons het groote doel des levens bereiken, en geeft aan hetzelfde waarde, hetzij men leve tot den uitersten ouderdom, te midden van de bitterste armoede en verlatenheid, of dat

men sterve in de kracht der jeugd en te midden van de blijdste voorspiegelingen der vrolijkste verwachting. Ween dan niet over CLEMENTINE, wanneer gij denkt aan hare vroege wegname uit zulke blijde omstandigheden en vooruitzigten, want, ofschoon zij van veel op deze aarde heenging, zij ging tot oneindig meer in den hemel. Voor haar, voor haar was de dood gewin; zij had zich de kroone der heerlijkheid verzekerd, die niet verwelkt, welker schoonheid door de bruidskrans niet zou vergroot zijn, zij stond slechts eenige weinige jaren van sterfelijke vreugde af, en deze zonden haar zoo lange de verheven en reiner genoegens der onsterfelijkheid hebben doen ontberen!

Lezer! hebt gij ooit u zelve de vrage gedaan: *welk is het doel van mijn aanzijn? tot welk einde zond mij de Schepper in de wereld?* Deedt gij u deze vraag nog nimmer, dan is het hoog tijd, dat gij u dezelve doet! Gij zijt jong, en daarom juist is het, in vele opzigten, des te voegzamer, dat gij, met deze vragen, tot u zelve inkeert. Wanneer het leven eerst een' aanvang neemt, voegt het u, terwijl gij u als op deszelfs reize begeeft, te onderzoeken waartoe deze reize moet on-

dernomen worden, en waarheen die zal leiden. Spoedig MOET er aan die reize een einde komen, en zij zoude ook plotseling KUNNEN eindigen. Besch den vreesselijken ramp van het doel dezes levens miskend te hebben! Welk eene schromelijke miskening! Eene verzinning, nimmer te herstellen, aangezien wij niet meer dan eenmaal *kunnen* leven. Ai, onderzoek dan, onder zoo vele ondergeschikte bedoelingen, welke *de ééne groote* bedoeling is, welke *die ééne noodige zaak*, die, eenmaal ons deel geworden zijnde, ons de bestemming, waartoe wij geschapen werden, doet bereiken, wat ons dan ook overigens mislukken moge, wat wij verliezen mogen, of wanneer wij ook mogen sterven; maar welke door ons verzuimd zijnde, ons leven geheel vergeefs zal zijn, al hadden wij overigens al het wenschelijke bijeenvergaderd. Rijkdommen, aanzien, roem, kennis, vermaak, dit alles kan het hoofddoel dezes levens niet zijn; want dit alles is zoo onzeker, hetzij wat het verkrijgen, hetzij wat het behouden er van betreft, en in deszelfs aard is het zoo onvoldoende; wij kunnen aan dit alles zoo plotseling ontrukkt worden door den dood; en dit alles staat in zulk eene geringe betrekking

met, en oefent zulk een' ongunstigen invloed uit op onze eeuwige gelukzaligheid, dat het beleedigend zijn zoude voor Gods wijsheid en liefde, zoo wij onderstellen konden, dat Hij gewild heeft, dat deze dingen het eigenlijke doel van 's menschen leven zouden zijn. Neen! Hij zelf heeft ons zijne bedoeling, met ons te scheppen en op deze wereld te plaatsen, duidelijk geleerd in de volgende plaatsen van zijn Woord: „Verwerf u wijsheid (godsvrucht), verwerf verstand: vergeet ze niet. Wijsheid is het voorname; daarom, verwerf u wijsheid, en wat gij doet, verkrijg verstand.” (*Spreuk. IV: 6, 7*). „Zoekt eerst het Koninkrijk van God, en zijne gerechtigheid, en al de overige dingen zullen u toegeworpen worden.” (*Matth. VI: 33*). „Eén ding is noodig, en MARIA heeft het goede deel gekozen, hetwelk haar niet ontnomen zal worden.” (*Luk. X: 42*). Deze plaatsen zijn beslissend en toonen ons duidelijk de godsvrucht aan, als het doel, waartoe ons de Schepper plaatste op deze aarde. Wij zijn hier om geschikt gemaakt te worden voor de eeuwigheid, en als op eene proefsechool voor den hemel; zoo dat wij niet slechts verbazend en wonderbaar zijn in maaksel, maar ook onze bestemming is wonderbaar en ont-

zettend; en het is alleraandoenlijkst en treurig te zien, hoe het grootste deel der menschen, niettegenstaande deze duidelijke verklaringen van God, die toch zelf het best zal weten met welke bedoeling Hij ons sehiep, zijne genadige en liefderijke einden uit het oog verliest, die vergeet, verwaarloost en ze tegenwerkt, en alleenlijk leeft voor de tegenwoordige wereld. Hoe onuitsprekelijk bedroevend is het, hen te zien, hoe zij het leven afgebruiken, aan deszelfs einde komen, ja, hetzelfde voor immer verlaten, in volslagen vergetelheid van het groote doel, waartoe het hun was geschonken.

Zoo zekerlijk is godsvrucht het groote doel dezes levens, dat men veilig omtrent allen, die zonder godsvrucht sterven, beweren mag, dat, hoe lang zij ook geleefd hebben, of waarnaar zij ook, in andere opzigten, gestreefd hebben, zij te vergeefs hebben geleefd. Hoe zij ook hunnen tijd hebben doorgebracht, die tijd is, wat deszelfs hooger doel betreft, voor hen verloren. Waaraan zij ook werkzaam geweest zijn, zij hebben niets gedaan; maar zij hebben vernuftig gebeuzeld, met veel omhaal en arbeid hunnen tijd in nietsdoen doorgebracht, en zijn, bij al hunne inspanning,

nalatig geweest. Want het zij zoo, dat zij veel gewin deden: veel wetenschap en kennis, rijkdom, roem, genoeg, vermaak; maar onderwijl hebben zij oneindig meer verloren dan zij wonnen, want hunne ziele hebben zij verloren! Zij mogen zich eenen naam verworven hebben en eene plaats in den tempel des roems; maar zij hebben oneindig meer lof verloren bij God, dan zij gewonnen hebben bij de menschen. Zij mogen geleefd hebben voor het tijdelijk welzijn van alle natiën en de geheele nakomelingschap, maar zij hebben verzuimd te leven voor hun eigen eeuwig welzijn; en daarom hebben zij, in elk opzigt, geleefd, beneden, ver beneden de bedoelingen van den Schepper met hun bestaan; en indien zij, op het laatst, een juist inzicht hadden van hunne dwaling en mistasting, zoo zouden zij grafwaarts gaan, ofschoon dan ook beladen met jaren, en rijkdom, en eere, echter met de treurige bekentenis: „Voor mij is het leven eene mislukte onderneming geweest.”

Met al den ernst dan, die mij mogelijk is, laat mij u bidden, dat ge onderzoekt, of gij dit gewigtig onderwerp uit het ware oogpunt beschouwt, en of gij iets anders, dan de gods-

dienst, gesteld hebt tot het groote doel van uw streven. Deedt gij zulks tot hiertoe, gelukkig is het nog niet te laat, om uwe dwaaling te herstellen. Zoo al niet te voren, nu toch hebt gij geleerd, de verheven en liefderijke bedoeling Gods, met u op deze aarde te plaatsen, namelijk de verlossing en zaligheid van uwe onsterfelijke ziel. Wees dankbaar voor dit onderrigt. Rijs op en beschouw het verschiet, dat voor u ligt uitgebreid, en het werk, u opgedragen. Zie voor u heen. Beschouw uwe bestemming. Dit zij uw doel en voornemen: *om EERST te zoeken het koningrijk Gods en zijne gerechtigheid*; en dit zij uw gebied: „Leer mij, o Heer! den weg van uwe geboden: doe mij wandelen op het pad van uwe inzettingen, en keer mijne oogen af van de ijdelheid”¹.

Ik wil u nu nog eene andere zijde van de voortreffelijkheid der godsdienst voorstellen, *dat zij namelijk haren bezitter het meest wezenlijk en waarachtig geluk verschaft!* Ja, geluk; en het is eene misleiding van den vader der logen, dat wij het tegenovergestelde denken.

¹ Van het besef van dit gedeelte onzes onderwerps ziet men een schoon voorbeeld in het Aanhangsel.

Het is eene zeer gewone, maar zekerlijk eene zeer groote dwaling, de godsdienst eenigzins aantemerken als een noodzakelijk kwaad; als iets, dat men zich moet laten welgeval- len, niet als iets, dat genoegens verschaft; als iets, dat met vrees en schroom moet wor- den aangezien, eer dan met verlangen; als eene soort van straf en boete, bestemd om eenen vertoornden God te verzoenen; maar niet als eene daad van onze keuze, om te behagen aan eenen God, die liefde is; met één woord, de godsdienst te beschouwen als eene verhindering voor de genoegens van ons maatschappelijk leven, welke wij derhalve zoo lang maar immer mogelijk, moeten ont- vlieden, en waar men alleen dan zijne toe- vlugt toe behoort te nemen, wanneer wij die genoegens niet langer smaken kunnen; ja, waartoe men juist dan zijne toevlugt nemen moet, blootelijk als tot eene verzoening voor de zonden van het tegenwoordige leven, en als tot een middel van bevrijding van de straffen des toekomenden! Ellendige en on- waardige mistasting! Hoe strijdig, niet slechts met Gods Woord, hetwelk ons de godsdienst in hare ware bedoeling kennen doet, maar ook met de ondervinding van allen, welke

haar leerden kennen, als eenen vrede, die alle verstand tebovengaat, als eene onuitsprekelijke en volheerlijke vreugde!

Gij meendet, omdat men het u gezegd had, dat, integendeel, de godsvrucht een staat van treurigheid en somberheid is: — maar wie is het, die u dit gezegd heeft? Wie en hoe-danige zijn de personen, die u dit verkeerd berigt van de godsdienst hebben gegeven, en onderstaan hebben, het getuigenis Gods tegengespreken, wiens heilig Woord verklaard heeft, dat de ware godsdienst een weg van vermakinge is en een pad des vredes? Zijn zij het, die er de proeve van hebben genomen, en die daarom uit ondervinding spreken? Neen; maar het zijn lieden, die zelve nimmer den heilzamen invloed der godsvrucht ondervonden hebbende, geene betere beoordeelaars zijn van hare voortreffelijkheid, dan hij, die geen verhemelte heeft, van het zoet des honigs. Neen, gij behoort het oor te leenen aan de getuigenis van hen, die waarlijk godvruchtig zijn, van welke er bij duizenden en tienduizenden, in paleizen en heerlijke woningen, zoo wel als in nederige hutten; te midden van overvloed, rang en aanzien, zoo wel als in armoede; in den blijden dag des

voorspoeds, zoo wel als in den donkeren nacht des tegenspoeds; omringd door blijde tooneelen, als van eenen hof van Eden, zoo wel als van de akelige ledigheid eener wildernis, als uit éénen mond verklaard hebben, dat zij geen waar geluk gekend hebben, dan alleen sedert zij hun hart overgaven aan den invloed der godsdienst. Duizenden van jonge lieden, die al de bronnen van wereldsch vermaak ter hunner beschikking hadden, en van al de middelen tot vrolijkheid en genieten zich omringd zagen, hebben er zich met tegenzin en walging van afgekeerd, om het waar geluk te zoeken, en ook zij hebben het waar geluk gevonden in de dienst van God. Maar ik breng u weder de getuigenis bij van CLEMENTINE, die rijk begaafde jonkvrouwe: „Ik smaak,” zoo schreef zij aan eene vriendin, „een genoegen bij het lezen in mijnen Bijbel, gelijk ik zulks nimmer te voren genoot, het trekt mij aan en boeit mij in onbegrijpelijke mate, en ik zock dáár, en dáár alléén, opregtelijk DE WAARHEID. *Wanneer ik de kalnte en den vrede, dien het geringste en onmerkbaarste zaadje van geloof aan de ziel schenkt, vergelijk met al wat de wereld alleen geven kan van vreugde of geluk, dan gevoel ik, dat de geringste*

in het koningrijk der hemelen honderdmalen zaliger is, dan de grootste en verhevenste der wereldlingen." Treffende getuigenis! te treffender om haar, die dezelve aflegt. Het is hier niet eene stem, die uit een klooster komt, of uit een weldadigheidsgesticht; het is niet de taal van iemand, die door de wereld is teleurgesteld en er van is verzadigd, en die, in eenen geest van menschenhaat, zich nu tot de godsdienst gewend heeft, als tot eene vergoeding voor hetgene zij thans mist; het is ook niet de ondervinding van eenen bedlegerigen kreupele en kranke, die van den nood eene deugd maakt, en troost in de godsdienst zoekt, omdat alle andere bron van geluk is afgesneden. Neen! Het is de ondervinding van eene jonkvrouwe, geplaatst in het midden van al wat den geest kan verbijsteren en de verbeelding betooveren, in de vrolijkste en schitterendste stad van Europa; en wie de wereld, in hare meest betooverende gedaante, gedurig omringde, en aanlokte, en trachtte te boeijen.

En waarom zou u dat verwonderen? Waarom zoudt ge verbaasd staan, dat de godsvrucht zulk een rein en voldoende geluk schenkt? Bedenk slechts, waaruit de godsdienst bestaat:

hare *bestanddeelen* zijn Geloof, Hoop, Liefde: denk aan de *voorregten* der godsdienst, vergiffenis van zonden, regtvaardigmaking van ons zelve bij God, aanneming tot leden van zijn gezin, de getuigenis van zijnen Geest, dat wij zijne kinderen zijn, het beeld van zijne heerlijkheid in onze ziel gedrukt, de liefde van CHRISTUS uitgestort in ons hart, de bewustheid van zijne gunst, dagelijksche gemeenschap met hem, zijne overvloedige vertroosting in smart en droefheid, hoop in de ure des doods, het vast vooruitzicht des eeuwigen levens. — Denk aan de *pligten* der godsdienst, het lezen der Heilige Schriften, stille overdenkingen, diepe aandacht, vurig gebed, hartelijke dankzegging en zielverheffende lofprijzing Gods. Is het in het minst te verwonderen, dat *dit* geluk schenkt? — Wat *was*, in het Paradijs, de gelukstaat onzer eerste ouders? De volmaaktheid der godsvrucht. Wat *zal* de hemel zijn? Het eeuwig genot eener volmaakte dienst van God. Wat is het, dat, volgens duizend verschillende voorbeelden, Christenen gelukkig gemaakt heeft in de schamele woning der armoede, in de verkwijning der krankte, in het uur van tegenspoed, in den strijd des doods? De gods-

dienst. Wat is het, dat licht en heerlijkheid deed stralen in het duistere hok van den Christen-gevangene, de ketenen van den geboeide verlichtte, ja, den martelaar aan de paal gezangen deed aanheffen? De godsdienst. O welk eene kracht, om gelukkig te maken, moet zij bevatten, indien zij al deze moeilijke omstandigheden kan overwinnen, en vreugde en vrede kan storten in zielen, welke klaarblijkelijk zoo vol van bitter lijdensgevoel zijn moesten, dat zij voor elk ander gevoel zich schenen te moeten sluiten, en voor welke alles ongepast en onmogelijk moest schijnen, behalve het gevoel van smart en pijn.

Verlangt gij dus naar genoegen en vermaak, hier kunt gij die vinden; en wie u aanspoort, om u op de godsdienst toeteleggen, zegt eigenlijk slechts met andere woorden tot u: „Wees toch gelukkig.” Hier, in de godsvrucht, is een genoegen, edel, redelijk, aan dat der engelen gelijk; het wordt niet bedorven door verwijt, door zelfbeshuldiging, wroeging of bittere scheiding. Het is een genoegen, gemaakt voor de ziel, en voor hetwelk de ziel bestemd is, overeenkomende met haren geestelijken aard, en berekend naar hare onmetelijke vatbaarheid. Het is de voorsmaak des hemels,

en de oogst der eeuwigheid. Met één woord, het is een genoegen, hetwelk, aangevangen in genade, overgaat in heerlijkheid, gelukzaligheid en onsterfelijkheid, en in die genietingen, die geen oog gezien en geen oor gehoord heeft, ja, die nimmer in 'smenschen hart waren opgekomen, om zich voortestellen."

In de voorgaande beschrijving van het zalige der godsdienst heb ik ook aangestipt haar vermogen, om de ziel te ondersteunen in het vooruitzicht van den dood; maar dit is een al te gewichtig oogpunt, en al te treffend bewaarheid door de ondervinding van CLEMENTINE, bij haar sterven, om het zoo in 't voorbijgaan slechts aanteroeren: ik wil er dan wat langer bij stilstaan. Sterven is eene ontzaggelijke zaak. De dood is dat monster, wiens blik, wiens aanroering vooral geheel de dierlijke schepping, en den mensch bijzonder onwêrstaanbare vrees en afkeer veroorzaakt. Wat is er, dat ons in staat kan stellen, niet slechts om deze ontzetting en terugdeinzing teboventekomen, maar ook om den laatsten vijand tegemoettegaan met vrede en in hope? De godsdienst, en anders niets; en het is de triumf des Christendoms, dat het deszelfs heerlijkste zegeteekenen oprigt

boven het graf, en dat het de donkere vallei van de schaduwen des doods verlicht met het helder licht van de volste hope op onsterfelijkheid. Zie slechts in de ziekenkamer van CLEMENTINE CUVIER; zie dit beminnelijk jong meisje in eenen toestand, waar alles zich vereenigde, om den dood ontzettend, en het leven begeerlijk te maken; de roem van haren uitstekenden vader, de liefde harer moeder, en, boven dit alles, de liefde van hem, die haar nog dierbaarder was dan vader of moeder, dit alles moest haar als terugtrekken naar de aarde; zie haar dan, met zulke dierbare voorwerpen rondom haar sterfbed en zulke vooruitzigten voor hare jeugdige verbeelding, eeliter in diepe en vredevolle onderwerping buigen onder den wil van God, zelfs daar, waar Hij haar roept om den bruidstooi met het doodkleed te verwisselen, en in het graf nedertedalen, in plaats van het huis te gaan bewonen, voor hare ontvangst gereed gemaakt. Nog eens, zie op dat aandoenlijk schouwspel, hetwelk aldus beschreven is: „Zij betoonde voor haren vader en hare zuster de teederste gehechtheid; en toen zij eens, na eenen hevigen aanval, haar verlangen om heen-tegaan had uitgedrukt, troffen haar de tranen

van hare zuster en hare ouders zoo zeer, dat zij zich dit haar verlangen verweet, en uitriep: „„O, hoe baatzuchtig ben ik! Ik wil eenig geneesmiddel gebruiken, en al het mogelijke aanwenden, omdat ik wensch te herstellen *om uwent wil.*”” Aan haren echtgenoot gaf zij een exemplaar van de „*Navolging van JEZUS CHRISTUS,*” waarin hare bevende hand eenige plaatsen had aangchaald, en eenige regels van christelijke liefde had terneder-geschreven; en, hem verzocht hebbende, dat hij tot haar naderde, legde zij hem de hand op het hoofd, en zeide: „O Heere! zegen ons beiden! — O Heer! herstel mij, opdat ik U meer liefhebben moge; maar indien Gij anders beschikt hebt, Uw wil geschiede!” O Christendom! ziedaar uwe overwinningen! Dat zoodanig iemand, op zulk eene wijze, sterft! Welk eene mengeling van treurigheid en heerlijkheid is hier! Lezer, zoudt gij, in omstandigheden als deze, kunnen sterven op eene wijze als deze? Hebt gij de godsdienst, die u in staat zou stellen, om met bedaardheid en hope het hart aftekeeren van zulke heerlijke vooruitzigten van aardsch geluk, als zich aan haar oog voordeden, en in stede daarvan uwen blik te vestigen — op het graf? Hebt

gij geleerd dus te sterven? Zal niet dit tafereel u de wezenlijkheid, de magt, de allesovertreffende uitnemendheid der godsdienst leeren? Sla voor het laatst den blik op die engelachtige jonge Christinne, zie haar, „met de bleeke doodkleur op het gelaat, maar de heerlijkheid des hemels in de ziel” en stort dan voor u zelve dit gebed uit tot God: „Dat ik sterve den dood der regtvaardigen, en mijn uiteinde zij gelijk het hunne!”

Ik kan echter met u de beshouwing van deze stervende *Christin* niet verlaten, zonder u te verzoeken, dat ge haar uiteinde vergeelijkt met het uiteinde van den stervenden *wijsgeer*. Welke eigenlijk de gevoelens van baron CUVIER waren op het stuk der *geopenbaarde* godsdienst, is mij niet gebleken uit eenig door mij gelezen geschrift. Of hij zich vergenoegde met de dienst, die hij met zoo groote bekwaamheid verrigtte bij het altaar der natuurlijke godsdienst, en dus het getal vergrootte van die hoogbegaafde verstandenen, die tevreden zijden met God, den Schepper, te vereeren, zonder God, den Zaligmaker, en den Heiligmaker hunne hulde te bieden; dan of hij een opregt vereerder was van den Zaligmaker der wereld, dit is iets, wat ik mij

niet vermete te beslissen. Zeker echter is het, dat, in zijne laatste oogenblikken, zoo ver ons die bekend zijn uit het verhaal zijner vrienden, er geene uitdrukkingen van dat geloof waren, hetwelk eerst, aan den voet van CHRISTUS kruis, omziet naar troost en vrede, en dan door het voorhangsel heendringt en staart op de gewesten der onsterfelijkheid; geene uitdrukking van levendige hoop op eene onverderfelijke, onbevleete erfenis, die niet verwelkt; geene begeerte om heentegaan en met CHRISTUS te zijn; geene blijken, dat hij zich getrokken gevoelde tot God in den hemel. Zijn levensbeschrijver, die hem zoo zeer bewondert, verhaalt ons, dat CUVIER verlangde naar de onsterfelijkheid, maar het is blijkbaar, dat PASQUIER die onsterfelijkheid bedoelt, die gebonden is aan deze aarde en aan den tijd, en niet de onsterfelijkheid, die men erlangt aan gene zijde des grafs, in den hemel. Ik wil hiermede geenszins zeggen, of het denkbeeld doen ontstaan, dat er in het hart van CUVIER niets was van dergelijke christelijke gedachten en gezindheden; het kan zijn, dat zijne bewonderaars de mededeeling daarvan hebben achtergehouden, alsof zij vreesden, dat de stralen van uitne-

menden roem, die op den stervenden wijsgeer nederdaalden, den luister van zijn gelaat eenigermate minder helder zouden doen prijken en hem onze bewondering minder waardig maken, indien wij hem zien konden, hoe hij de eerste stralen van hemelsch licht opving tot welker volle heerlijkheid hij stond opgenomen te worden. Al wat ik zeg, is slechts dit, dat wij geen bericht hebben, dat hij bij zijn sterven getuigenis gegeven hebbe aan de waarheid en voortreffelijkheid, het vermogen en de zalige hope des Evangeliums van JEZUS CHRISTUS. Maar o, hoe verschillend was het met zijne geheiligde dochter gelegen! Ook zij verlangde naar heerlijkheid, maar naar die heerlijkheid, die in den hemel geopenbaard zou worden; naar eere, maar het was de eere die van boven komt; naar onsterfelijkheid, maar naar die, welke door het Evangelium is aan het licht gebracht. Eenige weinige uren voor haren dood, zeide zij tot eene geliefde vriendin: „Gij weet, wij zijn zusters voor de eeuwigheid — *daar* is leven — *daar* alleen is leven.” Zij *wist*, dat, wanneer het aardsche huis van hare tente was verbroken, zij dan een gebouw Gods had, een huis, niet met handen gemaakt, eeuwig in den hemel; en

dat de sterfelijkheid zoude verzwolgen worden in het leven. Stel het stilzwijgen en de schaarschheid van verklaringen der wijsbegeerte tegenover de volle en blijde betuiging des geloofs; de koude ontkenning der eerste, met het vurige verlangen des laatsten; den half afgekeerden, ongerusten of wanhopenden blik, waarmede de eene op het graf ziet, en als twijfelend vraagt naar de andere wereld; met den vasten, verzekerden en verwachtingvollen blik, waarmede het andere staart op de gewesten van licht en heerlijkheid: het beloofde land, hetwelk ligt aan gene zijde van den gezwollen vloed!

TEN DERDE — stel ik u nog eene andere leering voor, welke uit deze gebeurtenis moet getrokken worden; het is eene les, wier waarheid jonge lieden zeer noode toestemmen, ofschoon dezelve dikwijls genoeg door de stem der Voorzienigheid herhaald wordt, en bevestigd door de algemeene geschiedenis des menschedoms; ik bedoel: de *sterfelijkheid der jeugd, en de noodzakelijkheid, om dadelijk en gedurig zich voortebereiden voor den dood.*

CLEMENTINE werd weggenomen op den leeftijd van twee en twintig jaren. „De mensch bloeit als eene bloem, en wordt afgesneden;”

en in ontelbare voorbeelden ziet men, dat de knop niet eens bloem wordt. De dood neemt geene regelen in acht, maar dikwijls velt hij de gezonden terneder en spaart de ziekelijken; neemt hij de jongeren weg, en laat de ouderen blijven. Duizenden van beider geslacht worden jaarlijks naar een vroegtijdig graf geslept door die zoo gewone krankheid, de tering, welke, als een onverzadelijke vraat, gansche menigten verslindt, en, even als een wreedaard, veelal de uitnemendsten en besten voor zich uitkiest. Het zaad van doodelijke krankheid is in menigeen aanwezig, voor dat zij zelve of hunne vrienden zulks vermoeden. Terwijl de roos bloeit op de wang, maakt de worm reeds eenen aanvang met te knagen aan haren wortel. Zulks zal het lot zijn kunnen van menigeene, wier oog deze bladen leest. Niets doet hier af, noch de schijnbare stevigheid uwer gezondheid, noch de overvloedigheid uwer krachten, noch de vastheid van uwen stap, noch de volle stroom van leven, die nog door uwe aderen vloeit; uwe dagen zijn geteld, en welligt reiken zij niet veel verder, ja misschien zoo ver niet, als die van CLEMENTINE CUVIER. Het zou kunnen zijn, dat gij op weg waart, niet naar het huwelijks-altaar,

maar naar het graf: en misschien zag uw oog reeds de plaats, en betrad uw voet de streek, waar gij binnen kort ternederliggen zult. Is het wijsheid dit te vergeten? Is het in uw belang, — ik wil niet eens van uwen pligt spreken — dat gij u verbeeldt van den dood niets te vreezen te hebben voor en alear gij door ouderdom zijt afgeleefd? Hoe, en indien de jeugdige mensch evenzeer sterfelijk is, als de tachtigjarige grijsaard? Zult gij spoediger sterven, indien gij op uw einde merkt, of langer leven, indien gij dit uit het oog verliest? Juist die onwilligheid, om natedenken over uwe sterfelijkheid, toont aan, hoe *noodig* het voor u is, om er over natedenken, want zij is een bewijs, dat gij nog niet *geschikt* zijt om te sterven. Beschouw eens, wat het is, te sterven. Het is niet enkel, vaarweltezeggen aan onze vrienden, van onze bezittingen afstand te doen, onze verwachtingen optegeven, van onze plannen aftezien; het is niet enkel, dit alles te verwisselen tegen de diepe stilte, de duisternis en de verrotting des grafs — het graf is slechts het minst onzettend gedeelte van den dood; wat aan gene zijde des grafs ligt, is ontzettender, ja veel ontzettender dan het graf. Wat

ontsluit zich al voor eene ziel, het naaste oogenblik na den dood — al de geheimen der eeuwigheid — al de wezenlijkheden van de onzienlijke wereld — al wat de Bijbel ons verklaart — en meer dan de Bijbel ons mededeelen *kon* omtrent God, Oordeel, Hemel, Hel, Eeuwigheid. Lezer! dit alles is *vóór* u, welligt *nabij* u; ten allen tijde zijt gij er slechts van afgescheiden door dien broozen scheidsmuur van vleesch en bloed, dien sluijer blootelijk, welke elk aanstaand oogenblik door den dood kan verscheurd worden; zoodat ge misschien de gewesten der eeuwige veroordeeling komt te aanschouwen. Het zij dan uw gebed, uw opregt, uw vurig en dagelijksch gebed: „Leer zóó mij mijne dagen tellen, dat ik een wijs harte bekomc.”

Het sterven is eene gebeurtenis, waarvoor, kome zij wanneer het zijn moge, in de jeugd of in den ouderdom, of op middelbaren leeftijd, steeds *eene behoorlijke voorbereiding* noodig is. „Houd u gereed:” — ziedaar de liefderijke waarschuwing van Hem, die, in al wat Hij zeide, zoowel als in al wat Hij deed, niets anders beoogde dan het heil onzer zielen. Voor alle dingen, hoe weinig beteekend ook, die ons zullen overkomen, behoor-

den wij ons voortebereiden, ja er zijn sommige dingen van aanbelang, waartoe wij ons voorbereiden, ook alleen voor het mogelijke geval, dat zij ons kwamen te treffen. Maar de dood is de allergewigtigste en de onvermijdelijkst zekere verandering tevens, die ons ooit kan overkomen, want de dood drukt op ons het zegel van onze lotsbeslissing voor de eeuwigheid. Gelijk de boom valt, zoo ligt hij; en hij valt naar die zijde, waarheen hij overheelt. „Bereid u om voor God te verschijnen,” is eene stem, die nimmer uit ons oor moest verdwijnen, tot dat wij niet den Apostel kunnen verklaren: „Ik ben gereed om heentegaan.” O, van welk een ontzagelijk belang en gewigt is het woord *voorbereiding*, toegepast op onze stervens-ure! Maar wat is voorbereiding? Niet eenige gebeden, haastig opgezegd door ons, of door eenen geestelijke voor ons, in onze laatste oogenblikken; niet het gebruiken des avondmaals op een sterfbed; niet te zeggen, dat onze zonden ons leed doen, en dat wij sterven in vrede met alle mensehen. Velen doen dit alles, die, niettegenstaande, op eene waarlijk ontzettende wijze, onvoorbereid zijn tot den dood, en nederdalen in den afgrond

der veroordeeling, terwijl zij verwachten hunne vlugt te nemen naar de gewesten der eeuwige heerlijkheid. Ware godsdienst, godsdienst des harten, eene godsdienst van bekeering, geloof, heiligmaking en gebed; eene godsvrucht, die een levend, blijvend, invloed uitoefenend beginsel is, vastgeworteld in de ziel, het geheele karakter vernieuwend, eenen heiligen smaak en eene heilige gezindheid teweegbrengende, en tot heilige daden aansporende, eene godsvrucht, gelijk aan die, welke in de voorgaande bladen is beschreven, en waarvan ons, in het leven en den dood van CLEMENTINE, een voorbeeld is gegeven, dit, dit is de ware voorbereiding voor ons laatste einde. Niets anders, dan alleen datgene, hetwelk ons de eeuwige zaligheid doet verwerven, mag den naam dragen van eene voorbereiding voor den dood; vóór dat wij voorbereid zijn voor den hemel, zijn wij niet, en kunnen wij niet zijn voorbereid voor den dood. „Voorwaar, voorwaar,” zegt CHRISTUS, „tenzij een menseh geboren worde uit water en geest, kan hij in het Koninkrijk Gods niet ingaan.” Onze aanspraak op den hemel is ons verworven door de gerechtigheid van CHRISTUS, die ons wordt toegerekend in onze regtvaardigmaking; onze geschiktheid

voor den hemel is het werk van den Heiligen Geest in onze vernieuwing en heiligmaking; en niemand is voorbereid, om in Gods tegenwoordigheid te verschijnen, voor en alear hij aldus is geregtvaardigd, vernieuwd en gereinigd.

Eene godsvrucht, die alleen te vinden is op een sterfbed, is dikwijls eene zeer bedriegelijke zaak. Ware bekeering komt wel nimmer te laat, maar eene late bekeering is zelden de ware. Noeh op hevige wroegingen, noch op diepe zelfvernederings, noch op zeer levendige vreugde, ondervonden bij het vooruitzicht van onze ontbinding, kunnen wij, wanneer dezelve dan voor de eerste maal worden geuit, veel staat maken; duizenden hebben dit alles in hun gemoed ondervonden, die echter, nadat zij herstelden, even slecht werden, ja slechter dan te voren. Godsdienst is kennis, vastberaden voornemen, de keuze van het hoogste goed, de beslissing des harten tusschen hen, die naar deszelfs liefde staan, tusschen God, namelijk, en de wereld; godsdienst is geloof, hoop, liefde. — Zeg mij dan, of men met grond verwachten kan, dat deze groote, deze geheel zedelijke omkeering en vernieuwing plaats kan grijpen onder het ver-

val, het strijden, het steunen en snikken van onze stervende natuur? Kan men zich vleijen, dat dit groote werk op gepaste wijze zal kunnen tot stand komen te midden van rustelooze dagen en slapelooze nachten, onder de langzame kwijning en lusteloosheid eener krankte, de hevige smarten der pijn, en de verbijstering van eenen ijlenden geest? Neen, voorwaar, *nu* is het de welbehagelijke tijd, *nu* is het de dag der verlossing. Alles in den mensch zegt: *nu*; alleen 's mensehen zucht tot nitstel spreekt anders. Het woord van God zegt herhaaldelijk en allernadrukkelijkst: — NU; de beschikkingen van Gods Voorzienigheid zeggen: — NU; de onzekerheid des levens, ons blijkbaar in het sterven van zoo vele jeugdigen en welvarenden, zegt: — NU; de stem van rede en geweten zegt: — NU; de hartelijke raad van ouders, vrienden en leeraars zegt: — NU; de oneindige waarde der ziel zegt: — NU; de allesovertreffende waarde der zaligheid zegt: — NU; het dadelijk geluk, dat de godsdienst schenkt, zegt: — NU; de ijdelheid van de wereld zegt: — NU; de moeite en, in vele gevallen, de ellende, reeds hier op aarde, van een leven in de zonde, zegt: — NU; in het kort, alles, behalve Satan alleen,

de vijand en verderver der zielen, zegt tot ons: NU! — God zegt: „*Heden*, zoo gij mijne stemme hoort, verhardt uw harte niet;” en: „Gedenk NU uws Scheppers, in de dagen uwer jeugd” — en het is alleen de verleidelijke inblazing van den booze, het uittestellen tot eenen gelegener tijd. — De beruchte CAESAR BORGIA zeide, in zijue laatste oogenblikken: „Ik had in mijn leven voor alles gezorgd, behalve voor den dood, en nu, he-laas! moet ik sterven, ofsehoon geheel on-voorbereid.”

Begin dadelijk en zonder uitstel gehoortegven aan de billijke eu wettige eisehen der godsdienst. Dit zij uwe eerste, zoo wel als uwe grootste bezigheid. De tijd is kort — het leven onzeker — de dood nabij — het oordeel nadert — en op hetzelfde volgt de eeuwigheid. Indien het lezen van dit berigt omtrent CLEMENTINE en van de daarbijgevoegde aanmerkingen eenigen indruk op u gemaakt heeft, — indien eenig ernstig nadenken zich van u meestermaakt en gij u opgewekt gevoelt, om aan de godsdienst uwe aandacht te sehenken, die zij verdient en verlangt, kweek diergelijke indrukken en gezindheden aan; zij zijn eene beslissing in de geschiedenis van uw

hart en uw zedelijk leven; zij storen u in eene gevaarlijke sluimering, en zullen u óf wakker maken, zoodat ge de zaligheid gaat najagen, óf u des te dieper in doen slapen in dien doodelijken slaap. Het is eene gevaarlijke zaak, diezelfde vermaningen te veronachtzamen, en indrukken des gewetens te verdooven. Zie hiervan de volgende bewijzen: „Ik heb,” dus verklaarde een godvruchtig Amerikaansch predikant, „ik heb gekend eenen jongeling van zestien jaren, den zoon en tevens de hoop van zijne vrome ouders, en die bemind, ja, de lieveling was van een groot aantal zijner makkers. Hij was mijn vriend. Wij gingen steeds te zamen naar de school, naar de speelplaats, naar onze kamer. Ik zag hem, hoe hij luisterde naar de vermaningen van getrouwe ouders, die hem aanspoorden, om zich zonder uitstel te bekceren, en hem waarschuwden, door den onlangs voorgevallen dood van zijnen broeder, tegen het gevaar van uitstel. Hij luisterde, onder eerbiedig stilzwijgen en aandacht, maar de verleidende vermaken en genoegens der jeugd verlokten hem, en hij besloot, de godsdienst en de godsvrucht uittestellen tot *later*.

„Op eenen avond komt hij in eenen kring

van jeugdige vrienden. Het was een vrolijke, ja, een loszinnige kring. Midden onder hunne vrolijkheid viel zijn oog op een liederen-boek. Hij opende het en las: „„ En moet dit lig-, chaam sterven, vervallen en vergaan; dit „ ligchaam zoo vol leven, verrotten in het „ stof? ” ” Hij legde het boek ter zijde, en vergat deszelfs waarschuwende stem.”

„ Dienzelfden avond laat, kwam hij bij mij op de kamer, kort van adem, als iemand, die snel geloopt had, en legde zich naast mij neder. Eenige oogenblikken daarna wendde hij zich tot mij en zeide: „„ Zoudt gij willen opstaan, en mij een glas water geven? Ik gevoel mij niet wel. ” ” Ik stond op en wekte het gezin. Hij was werkelijk ziek, maar scheen niet in onmiddellijk gevaar te zijn. Den volgenden morgen was zijn toestand verergerd. Een geneesheer kwam, maar begreep niet wat hem schortte. Ten laatste deed men navraag, en men bevond, dat hij, bij vergissing, eene hoeveelheid van een dooddelijk vergif had binnengekregen. Nu was de hand des doods op hem. Drie uren lang stond zijn ligchaam den vreeselijksten doodstrijd uit, maar deze was niets, in vergelijking van de veel pijnlijker angsten zijner ziel. Ik hoorde,

hoe de leeraar tot hem sprak van eenen genadigen Verlosser. Ik hoorde zijnen vader, die bij zijn bed nederknielde, het vurigste gebed tot God uitstorten, hetwelk mensche-lijke taal slechts kan uitdrukken. Ik hoorde zijne moeder uitroepen: „„ O mijn zoon! mijn zoon!” ” tot dat zij in eene flauwte op den grond nederzeeg. Ik hoorde hoe hij, zich van de eene zijde naar de andere keerende, uitriep: „„ O Heere! wees mijne ziele genadig! O mijn God! wees mij genadig — genade! genade!” ” en dan, zijne handen tot zijnen vader uitstreckende, riep hij uit: „„ *ik ben verloren! ik ben verloren!* niet waar, vader!” ”

„Zijne adembaling werd korter en zijne stem zwakker, tot dat hij, zijne handen opheffende, alsof hij nogmaals om genade wilde roepen, den geest gaf. Vijftien jaren zijn er verlopen, sedert ik dit angstig geroep hoorde, maar nog klinkt het mij in de ooren, als of het slechts een uur geleden ware. Dien blik van ontzettende wanhoop zie ik nog, als het ware, en nog weêrklinkt in mijn oor die hartverscheurende kreet: „„Ik ben verloren! ik ben verloren! niet waar, vader?” ” Hoe zou ik dien kreet kunnen vergeten? Hij kwam

van het sterfbed van mijnen vriend, en die vriend was mijn eigen geliefde broeder."

„Lezer! bij de doodsnikken van mijnen broeder, bij de tranen, die nog thans, terwijl ik aan hem denke, dit blad bevoehtigen, en bij de tranen en het lijden op Golgotha, smee ik u, gedenk toeh en neem ter harte de waarheden, die hier u worden geleerd."

Het volgende geval spreekt tot jonge personen van het andere geslacht. „Eens," dus sprak een eerwaardig predikant, „werd ik geroepen om eene jonge dame te bezoeken, die, zoo als men mij zeide, *wanhopend* was. Zij was, eenigen tijd te voren, ernstig geweest; en, gelijk men toenmaals hoopte, had zij bepaaldelijk het besluit genomen, om godvruchtig te leven, en het pad te bewandelen, dat ten hemel leidt. Maar ter noodlottiger ure waren eenige van hare gezellinnen, luecht-hartige en vermaaklievende jonge meisjes, haar komen uitnoodigen, om, met haar, naar een bal te gaan. Zij weigerde haar aanzoek. Men moet weten, dat de gelegenheid, het gezelschap, de praal en pracht, de loszinnige vrolijkheid en uitgelatenheid, alles volstrekt strijdig was met de gezindheden en indrukken, die tegenwoordig haar hart vervulden.

Met eigenaardige ligtzinnigheid en gedachte-loosheid drongen deze jonge jufvrouwen echter bij haar aan, belachten haar Methodisme, spotteden met de geveinsdheid en hui-chelarij, zoo als zij het heetten, van hare geestelijke leidlieden, en vermogten, ten slotte, zoo veel over haar, dat zij, met eene vertwijfelde, geweldige poging, om hare overtuiging van zich aftewerpen, en hare voormalige vleeschelijke zorgeloosheid weder aantenemen, eindelijk uitriep: „Welnu, ik zal gaan, ofschoon ik daarvoor verloren ga!” God handelde met haar, naar haar woord. Zijn gezegende Geest hield dadelijk op, zijnen invloed op haar hart uitte oefenen, en, in plaats van het hartelijk uitzien en vurig verlangen om verlost te zijn van het ligehaam der zonde en des doods, volgden zich bij haar beurtelings op de ake-lige kalmte en de vreesselijke angsten der wanhoop. Het rampzalige meisje had de bewustheid, dat de Geest voor altijd van haar geweken was. Geen besef van zonde, geene tranen van berouw, geen vragen naar God, geen zoeken der plaatsen, waar de Christenen vergaderen, vulden nu de pijnlijke uren. In plaats van den bloei en de frissche kleur der gezondheid, kwamen over haar de bleek-

heid en akeligheid van een vervallen gelaat. De bleeke en ingevallen wang, de vervaard rondziende en zockende blik, het vermagerd ligchaam, al deze ontwijfelbare voorboden van eene naderende ontbinding waren voorhanden. De liefkozingen harer vriendinnen, de toespraak en opbeuring der hartelijkste liefde, alles was te vergeefs. De vertroosting en der godsdienst, anders de laatste toevlugt van den ellendige, waren voor haar bitterheid des doods. In dezen haren toestand werd ik geroepen, om haar te bezoeken. Toen ik de kamer intrad, waar zij zich bevond, en haar zag, hoe zij daar, bleek en vermagerd, nederzat, en bedacht, dat de uitwendige verwoesting van haar ligchaam slechts eene flauwe uitdrukking was van de schipbreuk en de rampzaligheid van binnen, gevoelde ik mij bijna verpletterd. Nimmer had ik mij eene zoo levendige voorstelling gemaakt van het ongeluk en den vreeselijken jammer van de zulken, die den Geest van God in zich hebben uitgebluscht."

„Ik stelde voor, om te bidden. Dit woord bragt haar in eenen akeligen angst. Zij weigerde volstrektelijk. Geen dringend verzoek van geliefde betrekkingen, geene redeneringen, ontleend uit de liefde Gods, of uit de altijd-

durende en overvloedige kraecht van CHRIS-
TUS verzoenend bloed, waren in staat, haar
van hare weigering aftebrengen. Ik moest
haar verlaten, zonder in staat geweest te zijn,
om, op welke wijze ook, toegang tot haar
hart te vinden, of eenen enkelen straal van
hoop in dat sombere gemoed te doen sehijnen,
hetwelk, naar alle menschelijke berekening,
welhaast eene prooi zou zijn der onherstelbare
duisternis. Nimmer zal ik vergeten die uit-
drukking van ontzetheid en vervaardheid, die
toonen van eene stem der wanhoop. De in-
druk daarvan is bij mij nu nog even levendig
alsof het gisteren ware. Aeh, dat alle ligt-
zinnige, luechthartige jonge lieden, die de over-
tuigingen van het geweten onderdrukken en
de opkomende, inwendige aansporing, om God
te dienen, weêrstreven, en alzoo, als het ware
aan den rand van eindelijkke veroordeeling en
wanhoop, spelen en dartelen, mogten lezen
en behartigen de waarschuwing, welke de
laatste uren en'de dood van dit meisje zoo
zeer berekend zijn, tot hun hart te brengen.

Stel nu, tegenover deze akelige stervens-
tafereelen, dat heilige en vreedzame uiteinde
dier beminnenswaardige jonkvrouwe, wier le-
vensbericht het onderwerp is van dit boekje.

Dáár hoorde men niet den hartverscheurenden kreet, *ik ben verloren! ik ben verloren!* Neen, dáár vernam men geene toonen van eene wanhopende stem, dáár zag men geen' blik van eenen vertwijfelenden geest, geene angsten van een wroegend geweten. Integendeel: — alles was vrede en vreugde, en hope — een ware voorsmaak van den hemel; ja, als van den ingang des hemels zag zij, zonder murmurering of spijt, al het betooverend aardsche geluk, even als de schoone kleuren van den dageraad, verdwijnen in den glans van dien eeuwigen volen dag, wiens luisterrijke zon thans opging over hare ziel, en haar de onuitsprekelijke heerlijkheden ontsloot van die nieuwe hemelen, en die nieuwe aarde, waarin gerechtigheid woont.

Lieve lezeres! vóór gij dit boekje uit uwe handen legt, ga, en bezoek, in uwe verbeelding, de plaats, waar het stoffelijk overschot van CLEMENTINE, in vredevolle ruste, den morgen der opstanding verbeidt, en de stem der bazuine van den aartsengel, die het zal wekken uit deszelfs slaap en der onsterfelijkheid deelachtig maken. Ganaar *Père la Chaise*, dat merkwaardigste kerkhof der geheele wereld. Binnen deszelfs wijden omvang is de

assche nedergelegd van al wat den luister en de heerlijkheid van het tegenwoordige Frankrijk uitmaakt. Zie daar grafnaald bij grafnaald als verrijzen, zoo ver het oog kan starren, in ontelbaren getale, en in vormen, zoo verscheiden en schoon, dat men zeggen zoude, dat de steenhouwer er zich op toegclegd heeft, om de stad der dooden te doen wedijveren in smaakvolle pracht met de stad der levenden: — daar, omringd van maarschalken en edelen, wijsgeeren en geleerden, dichters en kunstenaars, slaapt deze jonge en nederige discipelinne van JEZUS; en wie, die aan de Openbaring gelooft, en van de ijdelheden des tijds weet te zien op de wezenlijke dingen der eeuwigheid, wie zou niet aan het eenvoudige opschrift van haar nederig graf de voorkeur geven boven de eerekransen, die gehecht zijn aan de trotsche grafgesteenten van ongeheiligde geniën. Moge menigeen, die dit kerkhof bezoekt, de namen nalezen, die opgenomen zijn in het gedenkboek der geschiedenis, en die prijken in de jaarboeken van Europa; en, stilstaande bij het graf van CUVIER, om dien grooten man den tol te betalen zijner hulde, welligt niets weten van zijne geheiligde dochteren daarom zich om haar

niet bekreunen; nogtans, wanneer eenmaal deze marmer-gesteenten zullen geopend worden, door die kracht, die de dooden zal opwekken — dan zal het blijken, dat opregte en nederige godsvrucht grooter en duurzamer voortreffelijkheid heeft, dan roem, of rang, of rijkdom. Dan zal CLEMENTINE verrijzen tot eere en heerlijkheid en onsterfelijkheid, terwijl zij, die slechts onderscheiding najaagden, òf op het veld des oorlogs, òf in de sehole der letteroefening, òf in den tempel der geleerdheid, òf in het worstelperk der staatkunde, zij en al wat zij gedaan hebben, tegelijk met allen, die God niet dienden, zullen worden weggedreven!

Gedenk aan CLEMENTINE CUVIER, en gedenk evenzeer, dat het de goddelijke genade was, die haar worden deed, wat zij geworden is. Diezelfde genade, rijk, vrij en onverminderd, is er nog, om ook u naar haar te doen gelijken, indien gij naar die gelijkenis begeerig zijt. Dit dan zij uwe bede, uwe opregte, geloovige, vurige bede, totdat zij verhoord zij: — *God van alle magt en genade! om den wil van JEZUS CHRISTUS, uwen eenigen Zoon, onzen Verlosser, ai, verlicht mijn duister verstand, vernieuw mijn weêrstrevig hart, verbeter*

mijn' wereldsehen smaak, en heilig mijn onheilig leven door den goddelijken Geest, wiens heerlijke, scheppende en vernieuwende kracht mij, in zulk een levendig voorbeeld, door dit levensbericht, is voor oogen gesteld, opdat ik moge leven, gelijk zij leefde, sterven, zoo als zij stierf, en, met haar en met al uwe heiligen, uw Koningrijk en uwe heerlijkheid beërven, voor eeuwig. AMEN!

EEN VERSLAG

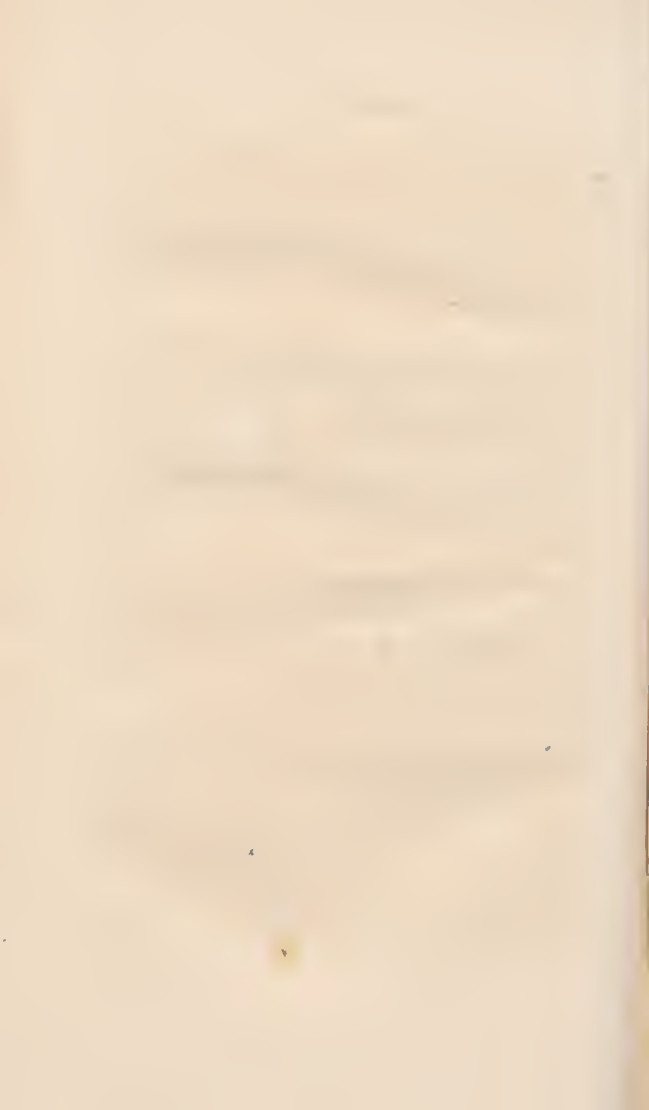
VAN

DE JONGSTE UREN EN DEN ZALIGEN DOOD

VAN

MEJUFVROUW

M A R T H A S.—

AANHANGSEL.

Eene tweede uitgave van dit werkje, al spoedig na de eerste noodig geworden, zoude reeds lang het licht hebben gezien, zoo ik mij niet met de hoop geleid had, dat ik door den steller van het levensberigt van CLEMENTINE in staat gesteld zou worden, om er eenige meerdere uitbreiding aan te geven. Deze hoop is echter niet vervuld, uitgezonderd ééne schoone bijzonderheid, welke, na den dood van CLEMENTINE voorgevallen, men nu aantreffen zal aan het einde van hare al te korte levensbeschrijving, en welke niet slechts den smaak en het hart van haren beroemden vader eer aandoet, maar, voor zoo veel zij zulks kan, ook een

bewijs oplevert, dat de godsdienstigheid zijner dochter zijne goedkeuring wegdroeg.

Ik schat mijzelf gelukkig, dat ik eene afbeelding van deze beminnenswaardige jonge Christinne mogt erlangen. Deze werd oorspronkelijk in Frankrijk gegraveerd, volgens eene schilderij, vervaardigd door den Heer THOMAS LAWRENCE, en werd voor eenige jaren in een der, te Londen uitgegeven, *Annals* opgenomen¹, vergezeld van eenige dichtregelen, vervaardigd door Miss JEWSBURY, later Mevrouw FLETCHER, welke, helaas! sedert, het voorwerp harer treffende verzen in het graf is gevolgd.

Het doet mij leed, dat de bezitters der eerste uitgave nu deze afbeelding zullen missen, maar ik houde mij overtuigd, dat zij het afkeuren zouden, indien ik, om die reden, nu ook hun de-

¹ De uitgever dezer vertaling heeft zorg gedragen, dat dit portret, naar de Engelsche gravure, ook op Nederlandschen bodem werd gebragt, en is daarin uitnemend geslaagd.

zelve onthield, welke deze tweede uitgave zich zullen aanschaffen. Al wat ik doen kan, is, dat ik het bejammer, deze afbeelding niet vroeger gehad te hebben. Eene diergelijke aanmerking moet ik maken omtrent het *Aanhangsel*, hetwelk de beschrijving bevat van het sterfbed van Miss MARTHA S., en welke ik te belangrijk rekende en te zeer gelijkende naar dat van CLEMENTINE, om dezelve niet ook medetedeelen.

DERDE UITGAVE.

Door eene vreemde vergissing gaf ik in de tweede uitgave den naam van ELLEN aan deze overleden jonge dame: — het moest geweest zijn: MARTHA. ELLEN is de naam van eene oudere zuster, van welke ik gelukkig zeggen kan, dat zij nog

in leven is. Als men bedenkt, dat ik deze familie niet lang gekend had, zal men mij deze dwaling ligt vergeven.

EDGBASTON, 1837.

B E R I G T

OMTRENT

M A R T H A S.—

Eens op eenen morgen bragt ik een herderlijk bezoek aan eene jonge dame, lidmaat mijner kerk, wier familie, nog niet lang geleden, van eene andere plaats op het land zich in Birniugham had komen vestigen. Toen ik oprees, om weder te ver- trekken, zeide mijne jonge vriendin tot mij, dat zij eene zieke zuster had, welke zij ieder oog- blik van hare kamer beneden verwachtte, en die, zeide zij, zeer verblijd zoude zijn mij te ontmoeten. Naauwelijks had ik mijne plaats hernomen, toen een zeer aanvallig en de hoogste belangstel- ling inboezemend jong meisje binnentrad, wier gelaatstrekken, reeds op zich zelve zeer behage- lijk, nog schooner seheneu door de noodlottige ziekte, die haar gelaat met eene levendige tint kleurde, cen' blos, die nog sterker geworden was door de inspanning van het naar beneden komen.

Hetgeen dit geheele tafereel nog belangrijker maakte, was de tegenwoordigheid van nog twee andere zusters, behalve de eene reeds vermelde, en welke beide ook eene vrij zwakke gezondheid schenen te hebben. Zoodra MARTHA, want dit was haar naam, wat bekomen was, daar zij, door het komen van hare bovenkamer, kort en moeilijk ademhaalde, trad ik in gesprek met haar over de omstandigheden van hare ongesteldheid; een onderwerp, hetwelk, ofschoon in de meeste gevallen treurig en bedroevend, echter geen oogenblik den zachten glimlach deed verdwijnen, die op haar lief gelaat speelde. Al spoedig verhaalde zij mij, dat zij wel beseftte, dat haar doodvonnis geveld was, en dat zij hare krankte beschouwde als eene stem uit het graf; en sprak over sterven als ééne, die reeds gemeenzaam is met dat ontzettend onderwerp. „Ik heb noch liefde tot het leven,” zeide zij, „noch vrees voor den dood: en, ofschoon ik de wereld ga verlaten, juist nu hare toekomst voor mij het meest vleijend en aanlokkend wordt, zoo gevoel ik er toch geeue spijt over, ik heb slechts ééne begeerte, en dat is:— naar meerdere gemeenschap met God.” Er stond een traan in haar oog, doch het was niet de traan der teleurgestelde hoop, of van bittere spijt, maar alleen de tol der natuur, geheiligd, maar niet vernietigd door de genade, en welke indedaad eene meerdere liefelijkheid schonk, zelfs aan het schoone der heiligheid, dat zoo zeer

in haar uitblonk. De geheele gang van hare gesprekken was zoo bedaard, zij bezat zich zelve zoo geheel, er was, in alles wat zij zeide, zoo veel waardigheid, zij leide zoo veel onderwerping aan den dag, zulke nederige godsvrucht, zulke afgewendheid van de wereld, en zulk een verlangen naar de onsterfelijkheid, dat ik op haar staarde met bewondering en genoegen, en het huis verliet, tot mij zelve zeggende, dat ik naauwelijks immer iets zoo englachtigs ontmoet had.

Eenig nader bericht ingewonnen hebbende, vernam ik, dat de familie, waartoe zij beoorde, veel en dikwijls van de verwoesting des doods geleden had. Eerst verloren zij hunnen vader, die stierf, toen hij weinig ouder was dan veertig jaren, nalatende eene weduwe en een talrijk gezin. Eenige jaren daarna stierf een harer broeders; hierop, binnen tien maanden, eene zuster; en ongeveer twee jaren later nogmaals een broeder. Het schijnt alsof de dood, wanneer hij eenmaal zijne intrede doet in een talrijk gezin, er behagen in schept om het getal zijner slagtoffers te vergrooten, en zijnen buit als opeentestapelen, totdat het vroeger bloeiend en talrijk huisgezin slechts als eene schipbreuk overblijft, door de tranen der weduwe te beweuen!

Deze treffende en aandoenlijke verliezen in den ruimen kring, welken MARTHA gewoon was geweest in haar moeders huis te zien, schijnen eenen diepen

en heilzamen indruk op haar gemoed te hebben gemaakt. Zij zag daarin de treurige bewijzen van de korthed en onzekerheid des levens, de ijdelheid der wereld en de noodzakelijkheid om bereid te zijn tot een vroegtijdig sterven. Dan, er waren ook andere lessen uit deze tooneelen van sterfelijkheid te leeren. Zij zag, wat de voortreffelijkheid en kracht der godsdienst is, in het zalig afsterven van hare betrekkingen, bijzonder in de laatste levensdagen van haren broeder. Zij was met verbazing getuige van de onderwerping en het geduld, waarmede hij zijn lijden droeg, en den vrede en de hoop, waarmede hij de komst van den koning der verschrikkingen tegemoetging. Zoo dikwijls zij hulp verleende bij zijn ziekbed, luisterde zij naar zijne godvruchtige raadgevingen, en nam zijne liefderijke vermaulngen aan; en ziende, hoe een jong echtgenoot en vader, door de goddelijke genade, in staat werd gesteld, om de echtgenootte zijner jeugd en zijne jonge kinderen te verlaten, niet slechts zonder morren, maar zelfs met het verlangen, om heentegaan en met CHRISTUS te zijn, begon zij zeer te verlangen, om deelgenootte te worden van diezelfde godsvrucht, die hem in zijne jongste oogenblikken zulke krachtige vertroosting schonk. Van dien tijd af, nu ongeveer drie jaren geleden, werd het heil harer ziel het voorwerp harer hoogste zorg, en zij zocht het, waar het alleen te vinden is, door het geloof in JEZUS CHRISTUS.

De gezondheid van MARTHA was reeds sedert eenigen tijd aan het afnemen; maar den elfden Mei II., toen zij uit de kerk terugkwam, gaf zij bloed op uit de long. Het is den Christen om het even, waar, of hoe, of wanneer hij doodelijk getroffen wordt; hij is altoos evenzeer bereid voor dien slag, hetzij hij zich bevindt in het huis Gods of in zijne eigene woning; in zijne aardsehe bemoeijingen, of in zijne godvruchtige oefeningen; in de binnenkamer zijner afzondering en gebeden, of op de plaats, waar hij zijn openbaar leven leidt; en evenwel is het waar, dat wij, door sommige omstandigheden, ons meer getroffen gevoelen dan door andere. Wat het onderwerp was, hetwelk de aandacht van dit godvruchtig meisje in het heiligdom geboeid had, of welke hare overdenkingen waren op den weg naar huis, dit is thans niet met zekerheid te zeggen; kon men dit, welligt zou men bevinden, dat het juist eene of andere stof was, bijzonder geschikt naar haren toestand, door HEM, die het lot voorzag, dat haar wachtte, en die wist wat noodig was, om haar daartoe voortebereiden. Dezen aanval der krankheid ontving zij als eene waarschuwing, dat zij zich gereed moest houden voor de komst van haren Heer. In hare geheime aantekeningen had zij op de volgende wijze zich uitgelaten over deze gebeurtenis: „Deze beschikking van Gods genade brengt mij de eeuwigheid voor oogen, en in den

avond had ik de liefelijke zekerheid, dat een plotselinge dood niet in staat zou zijn, om mij vervaard te maken." Hoe vreemd zal het klinken in menig oor, om een jong en schoon meisje, hetwelk al de gewone, en sommige der buitengewone redenen had, om te wenschen, dat haar leven mogt verlengd worden, te hooren spreken van een ongeval, hetwelk, naar alle waarschijnlijkheid, in den dood zou eindigen, als van eene *genadige* beschikking. En toeh was dit bij haar noeh onnatuurlijk, noeh onverstandig. Alle dingen werken te zamen mede, ten goede voor hen, die God liefhebben; en de *dood* wordt door den Apostel geplaatst onder de voorregten van hem, die een kind van God is. Al wat God doet aan de zijnen, is goedertierenheid en genade. Hij heeft hen lief met eene oneindige liefde, en daar Hij zoewel eene alwetende wijsheid bezit, als eene allesvermogene magt, om de bedoelingen zijner liefde te vervullen, zoo kan Hij niets doen, dat met *genade* in strijd zou zijn. Dit vastelijk te vertrouwen is het werk des geloofs, dat niet twijfelt, en het was eene der zegepralen van MARTHA's geloof, dat zij zich overtuigd kon houden, dat zelfs hare bloedspuwing eene genadige beschikking was. Zij gaf dadelijk alle hoop op herstel op, en zinspeelde meermalen met klaarblijkelijk genoeg op dien dag.

O, hoe zeer verandert de godsdienst den indruk

van al wat verschrikkelijk is, en maakt zelfs tot een voorwerp van welbehagen datgene, wat, buiten den invloed der godsdienst, niets anders zijn kan, dan eene stof tot ongemengden afkeer en vreeze. Zij bezit het vermogen, om tegeuspoeden te herscheppen in bronnen van vreugde, en den dood te stellen tot een voorwerp van verlangen.

Gedurende hare krankte, kreeg MARTHA verheven denkbeelden van het leven in den hemel. Haar geloof drong door het gordijn, hetwelk de onzienlijke wereld verbergt aan het stoffelijk oog, en staarde op de dingen, die eeuwig zijn. „Ik weet niet,” zeide zij dikwijls, „waarin al de bezigheden des hemels mogen bestaan, want het is nog niet geopenbaard, wat wij zijn zullen, maar ik weet, dat ik zijn zal in de tegenwoordigheid van God, en dat ik CHRISTUS zien zal, en dit zal genoeg zijn. Ik zal volmaakt gelukkig zijn, want ik zal volmaakt heilig zijn.”

Toen zij in de maand Mei door dezen aanval van krankheid getroffen werd, was zij in den echt beloofd aan eenen jongeling, aan wien zij teederlijk gehecht was, en met wien zij, na niet langen tijd, in het huwelijk zou getreden zijn. Het zou ongegrond zijn, te denken, dat zij van het altaar naar het graf hare gedachte kon keeren, en van dezen haren zoo zeer geliefden vriend naar de dreigende komst van den laatsten vijand, zonder eenen harden strijd tusschen eene aardsehe en

eene geestelijke liefde. De strijd was kort; de overwinning volkomen; en het was tevens de grootste krachtsoefening en de heerlijkste zegepraal van haar geloof, dat zij bereid was, om zelfs van dit dierbaar voorwerp haars harten afstand te doen, en heentegaan, om met CHRISTUS te zijn. Met betrekking hierop, zeide zij somtijds: „Het is raadselachtig; maar ik weet, dat het geheel goed is. Mijn Hemelsche Vader weet, wat voor mij het beste is.” — „Nimmer,” zegt hare zuster, „zag ik grooter vastheid in haar, dan wanneer zij sprak van deze teleurstelling van hare hoop.”

Daar ik, bij mijn eerste bezoek, niet vreesde, dat haar einde nabij was, en ik dikwijls van huis moest zijn, zag ik haar, eenen geruimen tijd lang, niet weder; en, o, dat al mijne jonge vriendinnen haar mogten hebben gezien, gelijk ik haar toen zag, liefelijk, ook in den dood, als een mosrozenknop, bijna van haren stengel afgescheiden, en op het punt om op den grond te vallen, terwijl hare ontlukende schoonheid nog hare verscheidenheid en welriekenden geur behoudt! Er was geene schaduw van eenen schijn van ongeduld, ongerustheid of vreeze, die haar schoon gelaat zou hebben verduisterd, of het glimlachje verdreven, dat hare trekken zoo liefelijk maakte, of den glans der hoop verdonkerd, die schitterde in haar schoon oog, zoo vol van uitdrukking, wanneer zij het opsloeg naar dien hemel, waarheen haar hart

reeds was opgeklommen. Welk schilder zon, door zijne kunst, die blikken malen, die ik zag? Alles was vrede en meer dan vrede; het was een vrede, die alle verstand tebovengaat, overgegaan in eene vreugde, onuitsprekelijk en heerlijk! CHRISTUS, en CHRISTUS alleen, was hare toevlugt, en zij beleet haar uitsluitend vertrouwen op zijn bloed, en zijne gerechtigheid, als waardoor zij bij God was aangenomen en in zijne gunst hersteld. Zij wist, in wien zij geloofd had, en was overtuigd, dat Hij magtig was, om haar pand te bewaren tot op den dag van CHRISTUS. Ik ga veel voorbij van hetgeen gezegd werd, gedurende deze zeer plegtige en aangename bijeenkomst, om slechts dit bijtebrengen. „Gevoelt gij nu,” zeide ik tot haar „echnige spijt, dat gij de wereld zoo vroeg gaat verlaten, en dat, terwijl zij u zulke aantlokkende vooruitzichten bood?” Met een' onbeschrijflijken glimlach antwoordde zij: „*Onze groote taak in dit leven, is, dat wij de zaligheid onzer zielen deelachtig worden; en die verkregen hebbende, is het doel van mijn bestaan vervuld.*” Heerlijke en onsterfelijke waarheid! magtig besef! diepe wijsheid! waardig om aan het uitspansel te worden geschreven, als met starre-teekenen, en met zonnestralen op de tafel der aarde, voor de oogen der menschen, om haar te lezen, voor de harten der menschen, om haar te bepeinzen! Dat de jonge lieden haar overwegen

bij het **BEGIN** van de groote reize des levens; dat zij overwogen worde door hen, die in het **MIDDEN** des levens staan, en door de ouderen van dagen aan het **EINDE** des levens. Vrij mogen wij verkrijgen, wat het ook zij, maar verloren is het leven, zoo onze ziel niet gered zij; terwijl wij aan de andere zijde, indien onze ziele de zaligheid verkreeg, het groote doel des levens bereikt hebben, en hetzelfde in veiligheid gesteld is, van welke bezittingen, van welke vooruitzigten de dood ons roepe, om heentegaan.

Te dier tijd, zeide **MARTHA** op zekeren dag tot eene vriendin: „Ik betreur somtijds den tijd, dien ik door het slapen verlies, daar mij dit van zoo veel gelegenheid beroofd, om met God in gemeenschap te zijn.” Dit te zeggen, is zeker veel, in eene jonge persone, die aan de tering stierf, wier sluimering zoo zeer gestoord werd door koortsachtige rusteloosheid en bijna onophoudelijk hoesten, en aan wie eenige uren slaaps steeds de vergeetelheid of eenige rust van haar lijden aanbragten.

Er was een tijd bepaald voor eene laatste bijeenkomst met hem, die hoopte haar echtgenoot te worden. In deze ontmoeting blonk haar geloof in al deszelfs helderheid, en had haar geduld een volmaakt werk (*Jak. I*). Terwijl allen, rondom haar, vervuld waren van de grievendste smart, was *zij* kalm, opgeruimd, meester van haar zelve. Nadat zij met hartelijkheid eenige godvruchtige

raadgevingen aan dezen vriend haars harten gegeven, en hem gewezen had op dien hemel, aan wiens drempel hij haar zag, nam zij het laatste afscheid van hem, en schonk hem haren laatsten blik met eene bedaardheid en eenen moed, welke iedereen verbaasde, en die wel bewees, dat zij nu te veel van die „alles tebovengaande heerlijkheid” genoot, om zeer smartelijk te lijden door het verbreken van eenigen aardsehen band. Zij zag op naar den hemel, en zag, in dien hemel, JEZUS, gereed om haren geest te ontvangen, en zij besepte, dat zij voor HEM ook zelfs dien vriend verlaten konde, met wien het eenmaal hare zoetste hoop was het pad des levens verder te betreden. Deze ontmoeting stoorde naauwelijks haren vrede, noch verwierf van hare ziel eenen verlangenden en verwijlenden blik naar de aarde, want haar hart was vol van den hemel.

Gedurende eenen aanval van hevig lichamelijk lijden, welke spoedig daarop plaats greep, verzoekt zij eene geliefde zuster om met haar te bidden; haar gebed schonk aan MARTHA groote verligting; daarop verlangde zij, dat hare familie in de kamer zoude komen. „Zingt eenige liederen voor mij,” zeide zij, „want, ofschoon ik niet met u kan zingen, ik kan u toch vergezellen, door de woorden te herhalen.” Het geschiedde, zoo goed als de aandoening der zusters het toeliet, wier stemmen in haar oor klonken als de verre echos

van de liederen der verlostcn daar boven, tot welke zij spoedig zou behooren. Daarop slaperig geworden zijnde, zeide zij: „Het is zoet, in te slapen onder het zingen van Gods lof!”

„Midden onder lijden, te pijnlijk, om het te kunnen beschrijven,” dus spreekt hare zuster, in eene mededeeling, die zij mij deed, „kon MARTHA glimlagchen en ons zeggen, dat JEZUS haar nabij was. Haar gelaat, te allen tijde opgewekt en gelukkig, was dit nu op eene meer dan gewone wijze; met onuitsprekelijken luister blonk het, en leverde een sterk en schoon bewijs, dat alles van binnen volmaakt vrede was. Toen zij niet langer spreken konde, zag zij alles, wat wij haar mogten willen zeggen. Ongeveer vijf minuten voor zij ontsliep — hielden hare smarten op. — Zij herkende ons allen — en, als om van ons een laatste afscheid te nemen, glimlachte zij en riep uit: „Zalig! zalig!” — Gezegende toestand van gemoed! Te glimlagchen en uitteropen: Zalig! zalig! zelfs in de ijsskoude armen des doods!

Zoo stierf MARTHA s. Haar laatst vaarwel aan de aarde werd genit met de bewustheid en het gevoel, dat zij, op dat oogenblik, werkelijk aan den ingang der hemelsche heerlijkheid zich bevond: en wien behoeft het dan te verwonderen, dat zij, zelfs bij hare ontbinding, van de zaligheid spreken kon? Naar mate zij hare eeuwigc woning naderde, zag zij de lichten van haars Vaders huis,

en, zonder de donkerheid te hemerken in de duistere vallei van de schaduwen des doods, uit welker midden zij deze lichten aanstaarde, drukte zij uit wat zij gevoelde, door eenen kreet van heilige verrukking, en verliet zij de wereld met woorden, waarvan wij ons ligt voorstellen kunnen, dat zij ook de eerste waren, die zij uitte, toen zij den hemel hinentrad: — „Zalig! zalig!”

Ziet, jonge lieden! een ander overtuigend bewijs en eene schoone openbaring van het vermogen en de voortreffelijkheid van godsdienst en godsvrucht, in de ganschelijke onderwerping, den welgegronden vrede, de blijde tevredenheid van dit jonge meisje, toen zij zich geroepen zag, niet slechts om aan het leven vaarweltezeggen, in den morgen zelfs van haren levensdag, maar ook om, van het altaar, heentegaan naar het graf. Toen de teekenen des vervals zich vertoonden, en de droevige voorboden van hare krankte zich onmiskenbaar vertoonden, was in haar gecue ontzetting, geen zich geweldig vasthechten aan het leven, noeh ook een schrikvol terugdeinzen voor den dood — maar eene zachte, vriendelijke en vreedzame overgave aan den wil van God. Hoe veel gelegenheid liet haar niet eene ziekte, als de hare, in slapelooze nachten en in maanden van gebondenheid aan kamer en legerstede, om te denken aan alles wat zij ging verlaten; en toch, gedurende al dien tijd, vermogt zij, zonder treurigen spijt, het aardsche

geluk meer en meer te zien verdwijnen, omdat zij wist, dat zij, in plaats daarvan, nu vreugde ging smaken, welke het oog niet gezien, het oor niet gehoord heeft, ja, die in 's menschen hart niet is opgekomen.

Men kan niet nalaten optemerken, dat, ofschoon hare ondervinding, in haren stervenstijd, zoo bijzonderlijk gekensehetst was door hetgene zij zelf door het woord: „zalig” uitdrukte, zij echter, even als CLEMENTINE CUVIER, geheel vreemd was aan die verheven vervoeringen, waarin sommigen zich gebragt zagen in de uren van hunnen overgang uit den tijd in de eeuwigheid; maar meer nog was van haar verwijderd die afwisseling van hoop en vrees, die nu eens de ziel opvoert tot aan den ingang des hemels, en dan weder haar vervult met wanhoop; het minst van allen werd zij bezocht, om zoo te spreken, door de spoken van een schuldig geweten, welke somtijds zelfs het hart van znlken nog komen vershrikken, die echter genade erlangd hebben, en bij God in gunst zijn aangenomen, en die alsdan het gemoed overschaduwden met dien wolk van nachtelijk donker, waarin zoo dikwijls de angst en de vershrikkingen van den naderenden dood den sterveling wikkelen. Zij was vreugde en hoop; maar het was eene vreugde en hoop, stil, opgeruimd, helder, onvermengd en blijvend. Van alle toestanden des gemoeds, waarin eene Christin zich bevinden kan,

in de stervensure, is deze zeker de meest benijdenswaardige, de meest voldoende voor haar zelve, en de meest indrukmakende voor de omstanders. Zulke diepe, plegtige gerustheid der ziel, in zulk een oogenblik, is het onomstootelijkst bewijs van de wezenlijkheid der godsvrucht, en doet het best het vermogen en de kracht blijken van de godsdienst en hare waarheden. Onmogelijk kan zulk eene gemoedsgesteldheid worden toegeschreven aan eenige andere oorzaak; als, bij voorbeeld, aan de ijdele hersenschimmen eener verbijsterde verbeelding, of aan die ziekelijke opgewondenheid — die onnatuurlijke helderheid, welke deze kwaal [of de opium] somtijds geven aan het verstand, en welke veel overeenkomst hebben met dien waanzinnigen of ijgenden glans, waarmede dezelve soms het oog doen schitteren. Zoodanig was de zielsgesteldheid van beide de jonge personen, wier dood in dit boekje verhaald is; bij haar was niet de vervoe-ring der, hetzij dan door geestelijke of door stof-felijke prikkels opgewekte, verbeelding, maar de vrcugde des gemoeds en van het redelijk vermo-gen verhoogd, ondersteund en geheiligd door het geloof.

KORT BERIGT

ONTRENT

MEJUFVROUW A. S.—

Sedert het drukken der vierde uitgave van dit werkje, werd nog een ander lid van deze familie ten grave gebragt, en is de zalige ziel van ANNA hare zuster MARTHA gevolgd naar de gewesten der onsterfelijkheid. Het gezin verliet Birmingham in 1838, om te wonen op het eiland *Man*. Ik deed hun een afscheidsbezoek, en ontwaarde niet dan al te duidelijk, dat ik een laatste afscheid nam van haar, over wie deze korte schets handelt. Zij was wel niet bepaaldelijk ziek, want zij was als gewoonlijk over huis; maar zij kwijnde en eene korte teringachtige hoest klonk in mijne ooren als eene hoorbare voorspelling van haren vroegtijdigen dood. Nooit zal ik hare ernstige, kalme en bedaarde houding vergeten, noch ook den heiligen vrede, dien haar gelaat en hare gesprekken beide uitdrukten. Zij brak voor eene wijl de

haar eigene terughoudendheid af, en, ofschoon met groote nederigheid, sprak zij met aanmerkelijke vrijmoedigheid over de heilige waarheden van het Evangelie van onzen Heer. Duidelijk was het, dat zij het gevaar beseftte, waarin zij verkeerde, en dat zij het oog vestigde op de wolk, die den geest van hare zuster had weggenomen uit haar gezicht, toen zij ten hemel opsteeg. Het was eene plegtige ontmoeting; wij baden zamen, en verlieten elkander voor altoos, totdat wij elkander zullen wedervinden bij de hereeniging der heiligen met CHRISTUS. Zij vertrok naar het eiland *Man*, en na een lijden van weinige maanden, aan de ziekte, welke van het groot gezin bijna niemand gespaard had, was zij in den hemel.

Het is mij gebleken, dat ANNA, reeds lang voor dat hare laatste ziekte haar overkwam, haar hart op de godsdienst gezet had, ofschoon zij, door zekere haar eigene schuchterheid en schroomvalligheid, hare gevoelens slechts aan zeer weinigen mededeelde. Zacht, vriendelijk, en de afzondering beminnende, groeide zij, als het viooltje, in het verborgene, en rijpte, van de menigte ongezien, voor den hemel en de eeuwige heerlijkheid. „Toen zij,” zegt hare zuster in eenen brief aan mij, „afscheid nam van hare vrienden in Birmingham, was zij overtuigd, dat zij hen niet weder zou ontmoeten dan voor den troon van God. Gij zult u uw laatste bezoek bij ons herinneren. De ge-

dachte aan hetgeen gij tot haar zeidet, ging nimmer verloren; gedurende eene lange en pijnlijke ziekte kwam zij dikwijls daarop terug, en zeide zij, zinspelende op hetgeen gij toen gezegd hadt: „„Ja, HET VOLBRAGTE WERK VAN CHRISTUS is *mijne eenige hoop, de eenige grond van mijne aanneming bij God.*”” Niet lang nadat wij in Douglas gevestigd waren, kwam de eerwaardige Hr. —, Schotsch leeraar, en onze predikant, haar bezoeken; trouwens, hij kwam meermalen, en ik hoorde hem zeggen, dat hij, gedurende zijne gcheele dienst, nimmer zulk eene sterke proeve, als hier, gezien had van hetgeen de Goddelijke genade vermag, om de ziel te ondersteunen bij het naderen van den dood. Allen, die haar zagen, gaven dezelfde getuigenis. Ik kan mij niet herinneren, haar immer te hebben hooren morren of klagen. Ook haar geneesheer plagt meermalen te zeggen, dat zij eene zeer geduldige lijdere was: sprak men met haar over hare ziekte en de ramp, die haar trof, dan zeide zij dadelijk: „„noem het geene ramp: het was nimmer eene ramp voor mij. Ik wensch niet te leven. Velen, die ik liefheb, zijn reeds in den hemel, en JEZUS is *dáár!*”” Ik ga vele dagen en nachten van voortgezet lijden voorbij, waarin zij onophoudelijk blijken gaf, dat hare ziel rijpte voor de heerlijkheid, die een einde zou maken aan hare ziekte. Eene omstandigheid echter wil ik vermelden, daar die ons doet zien, hoe de

gesteldheid haars gemoeds was, met opzigt tot de eeuwigheid. Den laatsten nacht des jaars 1838, drukte zij den wensch uit, dat zij wakker zijn mogt, juist als het nieuwe jaar eenen aanvang zou nemen. Toen men haar vroeg, waarom zij dit verlangde, antwoordde zij: „„Ik begon dit jaar in de vreeze Gods. Ik had toen een diep besef, dat ik het slechts in zijne tegenwoordigheid en niet meer hier op aarde zoude eindigen. Het schijnt echter, dat ik nog een weinig langer van Hem afwezig zal blijven, maar nu zoude ik zoo gaarne het nieuwe jaar beginnen met Hem te prijzen en te danken.””

„De zevende Januarij was de dag van haren laatsten strijd. Ik wenschte u te kunnen beschrijven waarvan ik getuige was, doch mijne taal zou slechts flaauwelijk tekennegeven hare volslagen zegepraal over den prikkel des doods. Reeds den ganschen dag door was het duidelijk, dat haar einde naderde, ofschoon men het niet zoo spoedig verwacht had. In den avond werd haar lijden zeer zwaar. Eenige uren lang werd zij als geroepen, om „de vuurproef” doortestaan; maar ook toen zelfs zag men, hoe haar gelaat, ofschoon het zwaar lijden teekende, meermalen ophelderde, en terwijl zij opzag tot degenen, die haar omringden, hoorde men haar zeggen: „„Weest niet ontmoedigd, omdat gij mij ziet lijden; noemt het geen sterven, het is slechts de intrede in het eeuwige leven.”” En

dan voegde zij er hij: „„JEZUS! neem uwe dienaars tot U. Ik sehaam mij niet U te belijden.”” Toen zij weder een weinig beter was, en nog steeds eene hervatting van haar lijden verwachtte, hief zij de oogen op en zeide: „„Gedenkt, indien ik in mijne laatste oogenblikken buiten staat hen om te spreken, dat ik zalig, onuitsprekelijk zalig sterve.”” Zij noodigde ons allen dringend uit, om hij haar in den hemel te komen, zeggende, dat een weinig gebeden en een weinig tranen niet voldoende zijn, om de ziel, in haren laatsten strijd, te ondersteunen.”

„Het behaagde haren hemelsehen Vader, haar de hervatting van haar lijden te hesparen. In dat mocijelijke uur, dat zij gehad had, scheen zij, als in eenen smeltkroes, geheel gelouterd te zijn. Ik kon niet anders op haar staren, dan als op eene zalige, die de heerlijkheid van het Nieuw Jeruzalem heeft aanschouwd, en aan wie het vergund was, nog eene kleine wijle met ons te verkeerem. Verlangd hebbende, om optezitten, herhaalde zij het laatste gedeelte van *MATTHEUS Evangelie*, er hare eigene aanmerkingen gaandeweg bijvoegende, en bijzonder stilstaande bij deze woorden: „„Hij is niet hier — Hij is opgestaan,”” en in verrukking uitroepende: „„mijn Verlosser is opgestaan! en waarom? opdat ik met Hem verrijzen moge!”” Toen sprak zij nog van dat schoone Traktaatje, getiteld: *de Zilver-smelter*, er bijvoegende: „„Het is JE-

zus, die den smeltkroes naauwlettend inziet: zoodra Hij zijn eigen beeld daar ontwaart, zal Hij mij noodigen om tot Hem te komen." Hier werd hare vreugde zoo groot, dat zij zeide: „„Ik moet versterkt worden, voor dat ik de volle heerlijkheid Gods kan aanschouwen." Toen eene vriendin de aanmerking maakte: „„Welk een schoon en hemelsch gelaat!" antwoordde zij: „„Indien hieriets schoon is, zoo ben ik het niet, maar het is de afschijning van het beeld des Verlossers." Als zij nu zich uitgeput gevoelde, verlangde zij te slapen. Voor zij hare oogen sloot, zeide zij vaarwel aan degenen, die haar omringden: kort daarna fluissterde zij met zachte stem: „„Nu ben ik in de vallei — zij is niet donker — ik zie een licht — mijn Zaligmaker geleidt mij er door henen — Hij komt." Weinige minuten later ontsliep zij zachtkens, in den Heere. Zoo zacht was haar heengaan, dat de geest zijne aardsche tente had verlaten, voor dat wij het bemerkten."

Lieve, reine, zalige geest! gij zijt thans bij Hem, die u gewasschen heeft van al uwe zonden in zijn bloed, die u hernieuwd heeft door zijnen Geest, en u, door zijne genade, geschikt heeft gemaakt om te wonen in zijne tegenwoordigheid! Uwe dierbare betrekkingen, die u ziju voorgegaan naar de eeuwige heerlijkheid, hadden lang u toegewenkt van de kust des Hemels, en nu hebben zij u verwelkomd aan die zalige boorden, vanwaar zonde

en smart voor eeuwig zijn uitgesloten. Kort en spoedig volbragt was uwe reize, en vroegtijdig en voorspoedig de stormen ontkomen zijnde, welke over de zee des mensehlijken levens locijen, en door wier geweld zoo menigeen schipbreuk lijdt, zijt gij die haven des vredes binnengegaan, waar geene stormen opsteken en geene branding woedt.

Jeugdige lezeres! denk aan deze twee heilige zusters, wier korte geschiedenis gij nu gelezen hebt — en *wat* denkt gij? „Liefclijk en welgevallig in hun leven, en ook in hunnen dood waren zij niet (lang) gescheiden.”

Doc u zelve de vrage, of gij, te midden van de vrolijkheden der jeugd, en de najagingen der ijdelheid, immer nog in uw *leven* een geluk gesmaakt hebt, gelijkstaande met dat geluk, hetwelk zij vonden in den dood? Is hier niet iets, dat leerend, indrukmakend is, iets, dat uwe opmerking verdient? Wat moet niet de godsdienst zijn, daar zij „een sterfbed zaecht kan doen wezen, als donzen kussens zijn.” Indien de godsdienst zoozeer de angsten des doods vermag wegtenemen, en een sterfbed veranderen kan in een voorportaal van den tempel des hemels; indien de Godsdienst in staat is, om de ziel bijna ongevoelig te maken voor de schrikken en schokken van den laatsten strijd; en onder het vaarwelzeggen, bij het jongste afscheid, den geest van haar, die henegaat, kan in staat stellen, om in vrede te glimlagchen,

en woorden te uiten van blijdschap en zegepraal, terwijl al degenen, die zij verlaat, in tranen wegsmelten, — welke moet dan de voortreffelijkheid en de waarde der godsdienst zijn, en, indien gij u aan haren invloed wilt overgeven, welk zal niet haar vermogen zijn, om u, gedurende uwen levenstijd, te zegenen?

Terwijl uw hart gevoelig is door het lezen van de voorgaande verhalen, en het openstaat voor de indrukken der goddelijke waarheid, wensch ik u kortelijk de *beweegredenen tot eene godvruchtige jeugd* voortestellen.

Zulk eene godsvrucht der jeugd is door God bevolen. „Gedenk thans uws Scheppers, in de dagen uwer jeugd.” Wiens bevel is dit? Gods bevel is het. De eeuwige en almachtige God komt hier met zijn gezag tusschenbeide, en beveelt aan alle jonge lieden van elk geslacht, dat ze zich op de godsvrucht moeten toeleggen. En hij is in opstand tegen den hemel, en in zijn leven pleegt hij verraad jegens den Allerhoogste, die zich niet overgeeft aan de liefde tot God, en zijn leven niet besteedt tot zijne verheerlijking. Godsdienst is niet slechts te eeniger tijd uw pligt; maar is uw pligt nu. Nimmer kan of zal de verpligting der godsdienst sterker voor uw geweten zijn dan nu.

De jeugd is de eenige tijd, waarvan gij zeker zijn kunt. Ook gij kunt, even als millioenen anderen, sterven in den morgen des levens. Uwe zon

kan ondergaan, eer zij nog den middag heeft bereikt; en moest dit uw lot zijn, zoo zal, indien gij de godsdienst verzuimt, geene andere gelegenheid ter volbrenging harer gewigtige pligten u immer gesehonken worden. Het zou kunnen zijn, dat er tussehen u en den dood niet meer ware dan één stap; en voor allen, die zonder godsdienst sterven, is er van den dood tot het eeuwig verderf slechts één stap meer.

Indien uw leven verlengd wordt, ja, verlengd wordt tot in hoogen ouderdom, is het allerwaarschijnlijkst, dat, zoo gij de godsdienst veronachtzaamt in uwe jeugd, gij haar voor immer veronachtzamen zult. Naar alle gedachten zal het de ziel nimmer beter gelegen komen, nimmer zal ze meer geneigd zijn tot de godsdienst, dan op dezen leeftijd; integendeel, het is zeker, dat voor haar de beletselen en de tegenzin meer en meer zullen toenemen. Daarenboven, er is niets, dan alleen Gods genade, die de ziel bekeeren kan, en is het te verwachten, dat Hij later die genade schenken zal, die men nu weigert en veracht? Verre het grootste gedeelte dergenen, die immer godvruchtig worden, worden zulks in hunne jeugd. Zoo gij derhalve nu het besluit neemt, om de bemoeienis met de godsdienst te laten varen, zoo zult gij die, naar alle waarschijnlijkheid, voor altijd laten varen. Nu of nimmer — ziedaar, waar het op staat! Gij moet beseffen, alsof dit de eenige, wel aange-

name tijd zij; alsof geheel de eeuwigheid alleen afhangt van het tegenwoordige uur; want waarschijnlijk is zulks inderdaad het geval.

De jeugd is de geschiktste tijd, en dat, in alle opzigten: — zorgen, bekommernissen en moeilijke omstandigheden zijn dan zeldzaam — de vermogens der ziel krachtig — de zinnen en krachten des lichaams levendig — het hart gevoelig — het geweten teeder — de gewoonten nog ligt te buigen.

'T is duidelijk en staat in 't helderst licht,
 Onze eerste leeftijd is van 't hoogst gewigt.
 'T gemoed, nog zaecht en buigzaam, weigert niet
 Te nemen en te volgen 'tgeen het hoort en ziet.
 En houdt ligt, 't leven dóór, tot aan het graf,
 Den plooi, dien d'eerste leiding eens ons gaf.

COWPER.

Wanneer de ziel vervuld is met de zorgen voor een gezin of een beroep, of wen het hart verhard is door eene langdurige gewoonte van zondigen, of als het geweten is verstompt door herhaaldelijk geboden wederstand, of als het gemoed, zonder acht op het gewigt der godsdienst te geven, te gemeenzaam is geworden met de heilige waarheden der godsdienst, voor haar niet plegtig of aantrekkelijk, — is dit dan een beter geschikte tijd om te beginnen met ons op godsdienst toeteleggen, en is er veel vooruitzigt, dat men het dan met goed gevolg zal doen?

Vroege godsvrucht is evenzeer weldadig voor ons tijdelijk welzijn, als voor ons eeuwig heil. „De godsvrucht is voor alle dingen nuttig, hebbende de beloften van het tegenwoordige en van het toekomstige leven.” (1 *Tim.* III: 8). Stel eens, dat, integendeel, de godsvrucht in strijd was met al onze belangen in deze wereld; dat zij ons belette, om eigendom te verwerven, en ons veroordeelde tot smadelijke armoede; dat zij ons van allen omgang met menschen verwijderde, en ons opsloot in kloosters en eellen, ja, in de holen en grotten der aarde; stel eens, dat de godsdienst ons het voorwerp maakte van algemeenen afkeer en haat; dat zij onze gezondheid vernielde, en van ons eisehte, om ons ellendig leven te besluiten met de ijsselijkheden van het martelaarschap; stel eens, dat zij de aarde verkeerde in eene wildernis, waar geen begroeid plekje, geen bron van vertroosting meer te vinden ware; in 't kort, dat zij deze wereld tot eene soort van vagevuur deed worden, en ons verblijf op dezelve tot eene soort van onverpoosde pijniging; — ook dan nog zouden wij, indien de godsdienst onmisbaar was voor de zaligheid onzer onsterfelijke zielen — dwazen zijn, zoo wij haar veronachtzaamden: hoeveel te meer dan nu, terwijl de godsdienst veeleer ons gelukkig maakt op aarde, evenzeer als zij ons zalig maakt voor de eeuwigheid; terwijl zij de zorgen dragelijker maakt, de genoegens verhoogt, de aardsehe belangen be-

schermt, evenzeer als zij ons opleidt tot de gelukzaligheid des hemels. Zij bewaart onze gezondheid, door ons aftehouden van de ondeugden, die ons lichamelijk welzijn zouden vernielen; zij plant eene omheining rondom onze bezittingen, daar zij ons terughoudt van de zonden, die ons dezelve zouden doen verspillen; zij behoudt ons den vrede onzer harten, daar zij ons afkerig maakt van al zulke daden, waardoor wij dien zouden storen; zij maakt ons matig, arbeidzaam, en eerlijk, zoodat men op ons kan vertrouwen, en aldus spreidt zij hare weldadige vleugelen uit, over alles, wat dit leven meest sebatbaars en kostelijks heeft; terwijl zij, op diczelfde vleugelen ons opvoert tot eere, heerlijkheid en onverderfelijkheid!

Een godvruchtig leven is een hoogstgelukkig leven; en kunt gij te vroeg gelukkig zijn? De wegen der godsvrucht zijn wegen van liefelijkheid, en al hare paden zijn vrede. Hare voorregten en hare pligten, haar tegenwoordige invloed, en hare vooruitzigten in de toekomst, alles leidt tot geluk. Indien de godsdienst het vermogen bezat, om CLEMENTINE, en MARTHA, en ANNA vrede te schenken, en haar, bij den dood, bedaard en gelukkig te maken; indien zij baar, en duizenden aan haar gelijk, in staat stelde om, met eenen hemelschen glimlach, zich te keeren van het huwelijks-altaar naar het graf, zonder ontzetting aantenemen den lijkkrans, in stede van het

bruids-sieraad, en met eene onderwerping, die van geen morren weet, de schitterendste en blijdeste toekomst te verlaten voor de sombere vallei van de schaduwen des doods; indien de geschiktheid en het vermogen der godsdienst, om gelukkig te maken, zelfs door zulke treffende omstandigheden, niet kon to niet worden gedaan; indien de godsdienst vreugde aan de ziel vermag te schenken, ook onder den opgeheven schicht van den koning der verschrikkingen — kan zij dan wel iets anders zijn dan eene nooit falende bron van genoegten, onder de werkzaamheden, omstandigheden, beproevingen en aangenaamheden des levens?

*Een godvruchtig leven is het meest vereerend leven; en kunt gij te vroeg versierd worden met hare rijke en hoogst gewigtige onderscheidingen? Er wordt ergens in de Schrift gezegd: „JABEZ was aanzienlijker dan zijne broederen.” (1 Chron. IV: 9). En waarom? Omdat hij godvruchtiger was dan zij. Dezelfde getuigenis geeft God, waar Hij zegt: „Omdat gij dierbaar waart in mijne oogen, zoo zijt gij aanzienlijk geweest en ik heb u liefgehad.” (Jes. XLIII: 4). De godvruchtigen nu zijn aanzienlijk in hunne *geboorte*; want zij hebben hunnen oorsprong van boven, zij zijn uit God geboren, en zijn zijne zonen en dochteren door de wedergeboorte. Zij zijn aanzienlijk door hunne *tittels* en *betrekkingen*; want zij zijn burgers des hemels, dienaren van CHRISTUS, het voorwerp der*

dienst van Gods Engelen, de kinderen van God. Zij zijn aanzienlijk door hun *karakter*, want zij zijn bezitters der waarheid, beminnaars der deugd, overwinnaars van Satan, mededingers naar de kroon der heerlijkheid, en navolgers van God. Aanzienlijk zijn zij in hunne *bestemming*; want zij zijn op weg, om neder te gaan zitten met CHRISTUS, op zijnen troon, even als Hij overwonnen heeft, en is gezeten met zijnen Vader in deszelfs troon. *Thans* zijn zij aanzienlijk, hunne heerlijkheid zal blijven schitteren *tot op den laatsten dag*, wanneer al de heerlijkheid der aarde en des tijds vergaan zullen in den rook van eene wereld, die de prooi des vuurs wordt; en hunne eereteekenen zullen op hun voorhoofd glanzen met onverwelkelijke schoonheid en onveranderlijke nieuwheid, *geheel de eeuwigheid door*.

Een godvruchtig leven is het nuttigste leven; en kunt gij te vroeg beginnen een zegen te zijn voor anderen? De godsdienst zal u behoeden, dat ge niet anderen benadeelt door het vergif van verkeerde beginselen, of door de stilzwijgende pest van een slecht voorbeeld. Zij zal u, terwijl gij het pad des levens bewandelt, terughouden van het verlokken van anderen naar de dwaalpaden van onzedelijkheid en ongeloof; zij zal maken, dat gij de jammerklagen der menseheid niet doet toemen, en hare tranen vermindert; dat gij niet den tijdelijken welvaart vernielt, niet de onsterfelijke zielen uwer medgezellen in het verderf sleept.

„Mijne beginselen,” zeide een ongeloofige bij zijn sterven, „mijne beginselen hebben mijnen vriend vergiftigd, mijne buitensporigheden hebben mijne vrouw tot den bedelzak gebragt, en mijn voorbeeld heeft mijnen zoon bedorven.” Vreesselijke belijdenis! De godsdienst en godsvrucht zou dit alles hebben voorgekomen. Zij brengt, door haren invloed, niemand naar het ziekenhuis, naar het werkhuis, naar de gevangenis, naar de galeijen, naar de galg, of naar die laatste, algemeene en eeuwige vergaderplaats van verloren zielen — den afgrond der eeuwige straf; integendeel, de godsdienst heeft de strekking, om van dit alles vrijtemaken en vrijtehouden. Zij is eene bron van kennis voor den onwetende, van aalmoezen voor den behoeftige, van troost voor den ellendige, van deugd voor den zedeloze, van heiligheid voor den verdorvene, van verlossing voor den verlorene. Zij verspreidt en schenkt geluk en zegen door den stilzwijgenden en echter magtigen invloed van het voorbeeld; door de krachtige werking des gebeds; door de mededeeling van hetgeen wij bezitten; door den werkdagen indruk van een heilig leven, en door de *lijdelijke* kracht van een zalig sterven. Wenseht gij dan nu leven op de wereld aantevangen en het te voleindigen als een zegen voor uwe medemenschen? „Gedenk dan uws Scheppers in de dagen uwer jeugd.”

Eene godvreezende jeugd zal, indien gij hoogen ouderdom moogt bereiken, *u doen genieten de ge-*

noegens, het aanzien en den eerbied, voor den bejaarden Christen weggelegd. U zal dan tendeevallen de zilveren kroon der gerechtigheid, de eere des grijsaards. Smaken zult gij den koelen zomeravond, na eenen langen en heiligen dag. De jonge lieden zullen met eerbied opzien tot u; die van rijpen leeftijd zijn, zullen tot u komen, om uwen raad te vragen, en allen zullen u liefhebben. Er is in eenen leerling van CHRISTUS, die met eere deze proef heeft doorgestaan van zeventig of tachtig jaren, zekere eerbiedwaardige en tevens beminnelijke goedheid. Hij is niet slechts in de kerk geacht en hooggeschat, maar de ongeloovige zelfs en de wereldling gevoelt zich getroffen in zijne eerbiedwaardige tegenwoordigheid, alsof hij zich in Gods tegenwoordigheid bevindt.

Het is eene krachtige drangreden tot eene vroege godsvrucht, *dat zij het hart van uwe ouders zal verheugen*, daar zij een einde maakt aan hunne hoogste zorgen omtrent u, hunne vurigste gebeden beantwoordt, hunne dierbaarste wenschen vervult, hunne grootste moeite beloont, en hun, ten uwen opzichte, de heerlijkste hoop en de blijdste uitzigten schenkt. O, verblijd het hart uws vaders, en maak, dat uwer moeders hart zinge van vreugde!

Groot, oneindig groot is het aantal dergenen, die het bejammerden, dat zij in hunne jeugd niet godvruchtig waren; maar niemand heeft het ooit berouwd, zulks geweest te zijn van der jeugd af aan.

Midden onder diepe en zeer zamengestelde zorgen, droefenissen, zonden en wroegingen op aarde; en midden onder de veel dieper en veel meer zamengestelde pijnigingen in de hel, heeft een groot aantal menschen met eene vreeselijke uitdrukking van jammer uitgeroepen: „Ach, ware ik toch mijns Scheppers gedachtig geweest in de dagen mijner jeugd.” Daarentegen, hoe velen zijn er, die, gedurende de beproevingen van hunne vreemdelingschap op aarde, en op het sterfbed, en omgeven van de uitnemende heerlijkheid des hemels, in de verrukking der dankbaarheid gezegd hebben: „Aangeboden zij de genade Gods, die mijne jeugdige schreden heeft gerigt in de paden der godsvrucht.”

De godsvrucht, die eenen aanvang nam in de jeugd, en waarin men volhardde gedurende een lang leven, met onveranderde standvastigheid, zal eenmaal gevolgd en bekroond worden met eer en heerlijkheid in den hemel. Er zijn vershillende trappen van heerlijkheid in den hemel. De aard der zake leert het, en het Woord van God bevestigt het; en in de Schrift wordt ons deze waarheid voorgesteld, om onzen ijver aantevuren, en onze inspanning aantesporen. De zaligheid, ik weet het, is geheelijk eene genade-gift; en de regtvaardigmaking voor God is door het geloof, zonder werken; niemand zal ooit den geringsten grond hebben, om te roemen, dat hij door zijne eigene daden den hemel heeft verdiend of verworven: een alge-

meene kreet van: „Genade! genade!” zal opstijgen van de lippen der millioenen verlost en, wanneer zij hun oog wenden naar het Lam, hetwelk hen gekocht heeft met zijn bloed — en desniettegenstaande, zullen er trappen zijn van heerlijkheid. Zie op, door het geloof, naar het Koningrijk der Hemelen, gelijk het ons in het Boek Gods is geopenbaard, zie de vele troonen, die daar gezet zijn, en de vele kroonen, die bereid zijn voor het volk van God — vraag dan, voor wie zijn de hoogste zetels en de rijkste diademen? en het antwoord is: *Voor hen, die, terwijl zij het langste leefden, het meeste deden ter eere van God in CHRISTUS JEZUS, onzen Heer!*

DAAROM, GEDENK UWS SCHEPPERS IN DE
DAGEN UWER JEUGD.

E I N D E.

